

**KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI
JANA PAWŁA II
WYDZIAŁ TEOLOGII**

BOHDAN KRYK
Nr albumu 093203

**ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ
KS. MITRATA
MIROSŁAWA RIPECKIEGO
(1889-1974)**

Praca magisterska
napisana w Katedrze
Historii Kościoła Średniowiecznego
pod kierunkiem
ks. dra Stanisława Tylusa

LUBLIN 2008

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
WYKAZ SKRÓTÓW	5
BIBLIOGRAFIA	9
WSTĘP	27

ROZDZIAŁ I

GRECKOKATOLICKA DIECEZJA PRZEMYSKA W XIX I XX WIEKU	33
1.1 Biskupstwo w Przemyślu od XIX wieku do 1939 roku	34
1.2 Eparchia przemyska od wybuchu II wojny światowej do 1947 roku	41

ROZDZIAŁ II

ŚRODOWISKO RODZINNE, WYKSZTAŁCENIE I DZIAŁALNOŚĆ KS. RIPECKIEGO DO ROKU 1947	47
2.1 Dom rodzinny, edukacja oraz działalność do 1920 roku	48
2.2 Działalność po powrocie do Galicji	57

ROZDZIAŁ III

DZIAŁALNOŚĆ NA ZIEMIACH ODZYSKANYCH W LATACH 1947-1956	65
3.1 Działalność po Akcji <i>Wisła</i>.....	66
3.2 Starania o zapewnienie opieki duszpasterskiej dla ukraińskich grekokatolików.....	75
3.3 Przeciwdziałanie eksmisji i późniejsza działalność do połowy 1956 roku.....	84

ROZDZIAŁ IV

DZIAŁALNOŚĆ OD DRUGIEJ POŁOWY 1956 ROKU DO ROKU 1974.....	91
4.1 Starania o reaktywację Kościoła grekokatolickiego w Polsce na fali <i>Odwilży</i> 1956 r.....	93
4.2 Działalność duszpasterska i piśmiennicza do listopada 1963 roku.....	101
4.3 Sprawa sądowa.....	118
4.4 Ks. Mirosław Ripecki mitratem.....	113
ZAKOŃCZENIE.....	121
ANEKSY.....	125
Aneks 1 – Dokumenty wybrane.....	125
Aneks 2 – Fotografie związane z ks. Mirosławem Ripeckim.....	131

WYKAZ SKRÓTÓW

AAŁ	Administracja Apostolska Łemkowszczyzny
AAN	Archiwum Akt Nowych
AAW	Archiwum Archidiecezji Warmińskiej
ABW	Archiwum Ojców Bazylianów w Warszawie
APwS	Archiwum Państwowe w Suwałkach
AKGP	Archiwum Kurii Greckokatolickiej w Przemyślu
APP	Archiwum Państwowe w Przemyślu
Bibl.	Biblioteka
BSRR	Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka
ChS	„Chrześcijanin w Świecie”
ч.	частина (część)
CzUHA	Czerwona Ukraińska Halicka Armia
Dep.	departament
diec.	diecezja
ds.	do spraw
f.	fond (фонд)
GG	Generalna Gubernia
GO „W”	Grupa Operacyjna „Wisła”
HK-7	Kumor B., <i>Historia Kościoła. Czasy najnowsze 1815 – 1914</i> , cz.7, Lublin 1991.
HK-8	Kumor B., <i>Historia Kościoła. Czasy współczesne 1914 – 1992</i> , cz. 8, Lublin 1996.
j.	jednostka (одиниця)
k.	karta
KBW	Korpus Bezpieczeństwa Narodowego

KC PZPR	Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KKKW	Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich
KUL	Katolicki Uniwersytet Lubelski
OUN	Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów
MAP	Ministerstwo Administracji Publicznej
MBP	Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MKK	Mały Kodeks Karny
MO	Milicja Obywatelska
MSW	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MZO	Ministerstwo Ziem Odzyskanych
NKWD	Народный Комисариат Внутренних Дел (Ludowy Komisarjat Spraw Wewnętrznych)
опр.	опрацював (zredagował)
OSBM	Ordo Sancti Basilii Magni (Zakon św. Bazylego Wielkiego)
OUN	Związek Ukraińskich Nacjonalistów
PGR	Państwowe Gospodarstwa Rolne
PKWN	Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PMRN	Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
PPRN	Prezydium Powiatowej Rady Narodowej
PRL	Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRN	Prezydium Rady Narodowej
PSB	Polski Słownik Biograficzny
PU-1	<i>Polska – Ukraina 1000 lat sąsiedztwa</i> , red. S. Stępień, t. I, Przemyśl 1990.
PU-2	<i>Polska – Ukraina 1000 lat sąsiedztwa</i> , red. S. Stępień, t. II, Przemyśl 1994.
PU-3	<i>Polska – Ukraina 1000 lat sąsiedztwa</i> , red. S. Stępień, t. III, Przemyśl 1996.
PU-4	<i>Polska – Ukraina 1000 lat sąsiedztwa</i> , red. S. Stępień, t. IV, Przemyśl 1998.

PU-5	<i>Polska – Ukraina 1000 lat sąsiedztwa</i> , red. S. Stępień, t. V, Przemysł 2000.
PUBP	Powiatowe Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego
PUR	Państwowy Urząd Repatriacyjny
PWRN	Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej
RBP	Resort Bezpieczeństwa Publicznego
ref.	referent
SB	Służby Bezpieczeństwa
sp.	sprawa
SS	Schutzstaffeln (Sztafety ochronne)
TRJN	Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej
UBP (UB)	Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
UdSW	Urząd do Spraw Wyznań
UGKC	Ukraińska Cerkiew Greckokatolicka
UHA	Ukraińska Halicka Armia
UKO	Ukraińska Katolicka Organizacja
UNDO	Ukraińsko - Narodowo - Demokratyczne Zjednoczenie
UPA	Ukraińska Powstańcza Armia
USRR (USSR)	Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka (Українська Советська Соціалістическа Республіка)
USS	Ukraińscy Strzelcy Siczowi
UTSK	Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne
WOP	Wojska Ochrony Pogranicza
WRN	Wojewódzka Rada Narodowa
WUBP	Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
зап.	записав (spisał)
ZSRR	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

BIBLIOGRAFIA

I. ŹRÓDŁA

a. ŹRÓDŁA RĘKOPIŚMIENNE

Archiwum Akt Nowych

Ministerstwo Administracji Publicznej

sygn. 1040

Ministerstwo Ziem Odzyskanych

sygn. 784; 516 b

Urząd do Spraw Wyznań w Warszawie

sygn. 24/604; 25/730; 69/42; 131/282; 131/291

Archiwum Ojców Bazylianów w Warszawie

Балик Б., *З історії монастиря ОО Василян у Варшаві*, Перемишль, 1986, mps.

Балик Б., *Заходи про відновлення грекокатолицьких богослужень у Польщі 1956-1957*, mps.

Narasim I., *Bazylianie w Polsce 1945-1985*, Warszawa 1988, mps.

Narasym I., *La Chiesa Greco-Cattolica in Polonia 1947-1957*, Roma 1991, mps.

Гарасим І., *Грекокатолицька Церква у Польщі 1947-1957 р.*, Рим 1991, mps.

Гарасим І., *Грекокатолицькі священники, які залишились у Польщі після 1947 р.*, Рим 2000, mps.

Hrynyk B., *Memoriał grecko – katolickiego duchowieństwa skierowane do Prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego dnia 14 listopada 1956 roku, sygn. f. XIV, sp. 4, j. 16*

Hrynyk B., Ripecki M., *Memoriał grecko – katolickiego duchowieństwa skierowanego do Prymasa Polski Kard. Stefana Wyszyńskiego dnia 29 listopada 1956 roku*, sygn. f. XIV, sp. 4, j. 16

Korespondencja ks. Bazylego Hrynyka z ks. mitratem Mirosławem Ripeckym, sygn. f. VII, sp. 1, j. 1,18

Memoriały do Prymasa Stefana Wyszyńskiego, sygn. f. XIV, sp. 4, j. 16

Полянський І., *Богу і Батьківщині*, mps.

Українська Грекокатолицька Церква 1919 – 1959, sygn. f. X, sp. 1, j. 3.3

Змагання Української католицької Церкви за своє існування в народній Польщі, sygn. f. X, sp. 1, j. 3

Wspomnienia ks. Ripeckiego ze służby kapelańskiej w UHA. sygn. f. X, sp. 2, j. 2.

sygn. f. VII, sp. 2, j. 12; f. VII, sp. 2, j. 12; f. VIII, sp. 1, j. 3,1; f. VIII, sp. 1, j. 3,1; f. VIII, sp. 1, j. 2,15; f. VIII, sp. 1, j. 1.1; f. X, sp. 1, j. 33; f. X, sp. 6, j. 1.

Archiwum Państwowe w Przemyślu

Archiwum Biskupstwa Grekokatolickiego w Przemyślu

sygn. 386; 4790; 9305

Archiwum Państwowe w Suwałkach

Urząd Wojewódzki

sygn. 14/02(54)/1

Archiwum Kurii Grekokatolickiej w Przemyślu

Hrynyk B., Listy do Stefana kard. Wyszyńskiego Delegata Apostolskiego dla Grekokatolików w latach 1957-1968. (brak sygnatur)

Księga zgonów parafii katedralnej w Przemyślu. (brak sygnatur)

Korespondencja z duchowieństwem grekokatolickim z Polski. (brak sygnatur)

Archiwum Archidiecezji Warmińskiej

Ks. Mirosław Ripecki. (brak sygnatur)

B. ŹRÓDŁA DRUKOWANE

Akcja „Wisła”. Dokumenty. Archiwum Ukraińskie, red. E. Misiło, Warszawa 1993.

Балик Б., *Заходи про відновлення грекокатолицьких богослужень в Польщі 1956-1957*, «Богословія», Рим 47/1983, s. 116 – 140.

Blazejowskyj D., *Historical Šematism of the eparchy of Peremyśl including The Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828-1939)*, Lviv 1995.

Blazejowskyj D., *Schematism of the Ukrainian Catholic Church a Survey of the Church in Diaspora*, Rome 1988.

Блаженний Григорій Лакота. Збірні історичні праці, Перемишль 2003.

Блаженний Йосафат Коциловський. Збірні послання та інші праці, Перемишль 2004.

Czech M., *O tożsamości Grekokatolików, Zbiór dokumentów z historii Cerkwi Grekokatolickiej w Polsce*, Warszawa 1992.

Drozd R., Hałagida I., *Ukraińcy w Polsce 1944-1989. Walka o tożsamość (dokumenty i materiały)*, Warszawa 1999.

Дзюбина С., *І стверди діло рук наших. Спогади*, Варшава 1995.

Дзюбина С., *Не я перший і не останній*, «Зустрічі» 5-6: 1990, s. 9 – 19.

Документи до історії Української Греко-Католицької Церкви у Польщі у 1947-1960-х роках, (з архіву о. митрата Мирослава Ріпецького), упорядник Василь Лаба, Львів «Каменярь» 1996.

Гриник В., *Укр.[аїнська] Кат.[олицька] Духовна Семінарія в Перемишлі*, в: *Ювілейний Альманах українських католицьких богословів перемиської єпархії*, Перемишль 1937, s. 96 – 116.

- Гриник В., *Спогади. Українці – католики та духовенство в Польщі 1944-1948*, w: *Мартирологія українських церков. Українська Католицька Церква. Документи, матеріали, Християнський самовид України*, t. 2, Торонто – Балтимор 1985, s. 321 – 346.
- Гриник В., *Церква в рідному Краю і Польщі*, w: *Україна і Польща між минулим і майбутнім*, red. А. Павлишин, Львів 1991, s. 79 – 100.
- Гриник В., *Церква в рідному Краю і Польщі. «Богословія»*, Рим 58/1994, s. 203 – 213.
- Гук. І., *Село над Солокією*, Варшава 1996.
- „Якби не УГКЦерква – то в післявоєнній Польщі поняття „українці” не існувало би”, Розмова з владикою кир Петром Криком, «Церква і Життя» ч. 15, 2-15.6.2003 s. 12 – 13.
- Календар «Благовіста»1996*, Гурово Ілавецьке 1996.
- Календар «Благовіста»1997*, Гурово Ілавецьке 1997.
- Календар «Благовіста»2005*, Гурово Ілавецьке 2005.
- Kronika wielkopolska*, tłum. K. Abgarowicz, Warszawa 1965.
- Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich, promulgowany przez papieża Jana Pawła II*, Lublin 2002.
- Перемиські Архієпархіальні Відомості*, рік V, ч. 5, 2007, red. E. Popowicz, B. Stepan, B. Biłyj, Przemyśl 2007.
- Raina P., *Cele polityki władz PRL wobec Watykanu. Tajne Dokumenty 1967-1989*, Warszawa 2001.
- Repatriacja czy deportacja: przesiedlenie Ukraińców z Polski do USRR 1944 - 1946*, red. E. Misilo, t. 1, Dokumenty 1944-1945, Warszawa 1996.
- Repatriacja czy deportacja: przesiedlenie Ukraińców z Polski do USRR 1944-1946*, red. E. Misilo, t. 2, Dokumenty 1946, Warszawa 1999.
- Ріпецький М., *Спогади*, w: М. Вудкевич, *Життєвий шлях до священства*, Львів 1999, s. 43 – 61.

Ріпецький М., *Записки про мою 50-літню науково-популярну й публіцистичну працю*, в: *Документи до історії Української Греко-Католицької Церкви у Польщі у 1947-1960-х роках. (З архіву о. митрата Мирослава Ріпецького)*, упорядник В. Лаба, Львів 1996, s. 289 – 293.

Спогади Івана Гудка, в: *1947 Пропам'ятна Книга*, зібрав Б. Гук, Варшава 1997, s. 238 – 244.

Спогади Петра Школи, народженого в Жужелі Сокальського повіту, в: *1947 Пропам'ятна Книга*, зібрав Б. Гук, Варшава 1997, s. 207 – 223.

Спогади Ярослава Зарічного народжений в Корнях Рава-Руського повіту, в: *1947 Пропам'ятна Книга*, зібрав Б. Гук, Варшава 1997, s. 292 – 311.

Statut UTSK, «*Наше Слово*», рік I, № 2-3, 26 VII 1956.

Szematyzm diecezji przemyskiej na 1938-1939 r., Przemyśl 1938.

Шематизм грекокатолицького духовенства Апостольської Адміністрації Лемківщини 1936, Стемфорд 1970.

Шематизм греко-католицького духовенства зличених єпархій перемиської, самбірської і сяніцької на рік божий 1928, Перемишль 1928.

Шематизм греко-католицького духовенства зличених єпархій перемиської, самбірської і сяніцької на рік божий 1934, Перемишль 1934.

Шематизм греко-католицького духовенства зличених єпархій перемиської, самбірської і сяніцької на рік божий 1938-1939, Перемишль 1938.

Шематизм грекокатолицького душпастирства у Польщі за рік 1987, в: *Грекокатолицький Церковний календар 1988*, Варшава 1988, s. 140 – 158.

Шептицький А., *Божою милістю і Святого апостольсько Римського Престолу, Благословенням Митрополит Архієпископ Галицький і Львівський Єпископ Кам'янецький. Духовенству і Вірним Мир о Господі благословенство НЕ*

УБИЙ!!!, w: *Митрополит Андрей Шептицький. Матеряли та документи (1865-1944 рр.)*, red. Я. Ю. Заборовський, Львів – Івано-Франківськ 1995, s. 106 – 118.

Українці в Polsce 1989-1993. Kalendarium. Dokumenty. Informacje, red. M. Czech, Warszawa 1993.

Вудкевич М., *Життєвий шлях до священства*, Львів 1999.

Źródła do dziejów reaktywowania i organizacji struktur Kościoła greckokatolickiego w Polsce w latach 1989-1996, red. S. Stępień, PU-3, s. 297 – 328.

Źródła do dziejów Ukraińskiej Cerkwi Greckokatolickiej w Polsce w latach 1944-1989, t. 1, red. B. Huk, Przemyśl 2007.

Źródła problemu na Łemkowszczyźnie. Dokument 5, Problemy Ukraińców w Polsce po wysiedleńczej akcji „Wisła” 1947 roku, red. M. Mokry, Kraków 1997.

C. RELACJE USTNE (materiał w posiadaniu autora)

Wywiad z Marią Mikulą, siostrą zakonną zgromadzenia Sióstr Józefitek, ur. w 1932 r. we wsi Załuże, pow. Lubaczów. W 1947 r. przesiedlona wraz z rodziną do wsi Jagodne na Mazurach. Wywiad przeprowadzono dnia 10 marca 2006 r.

II. OPRACOWANIA

Adamczuk L., *Kościół katolicki w Polsce 1918-1939. Roczniki statystyczne*, Warszawa 1991.

Archidiecezja Przemyśko – Warszawska obrządku greckokatolickiego w Roku Jubileuszowym, Przemyśl 2000.

Bałyk B., *Bazylianie w Polsce*, „*Vox Patrum*”, lipiec-grudzień, Lublin 1982, s. 313 – 322.

- Bendza M., *Sposoby realizacji unii brzeskiej*, w: *Unia brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. S. Gajek, S. Nabywaniec, Lublin 1998, s. 57 – 69.
- Bendza M., *Tendencje unijne względem Cerkwi prawosławnej w Rzeczypospolitej w latach 1674-1686*, Warszawa 1987.
- Biłas I., *Likwidacja greckokatolickiej diecezji przemyskiej oraz tragiczne losy jej ordynariusza bp. Jozafata Kocyłowskiego w kontekście polityki ZSRR*, PU-3 s. 277 – 290.
- Bieńkowski L., *Organizacja Kościoła Wschodniego w Polsce*, w: *Kościół w Polsce*, red., J. Kłoczowski, t. 2, Kraków 1970, s. 781 – 1049.
- Bieńkowski L., *Oświecenie i katastrofa rozbiorów*, w: *Chrześcijaństwo w Polsce zarys przemian 966-1945*, red., J. Kłoczowski, Lublin 1980, s. 173 – 201.
- Боляновський А., *Дивізія „Галичина”. Історія*, Львів 2000.
- Budzyński Z., *Sieć parafialna prawosławnej diecezji przemyskiej na przełomie XV i XVI wieku. Próba rekonstrukcji na podstawie rejestrów podatkowych ziemi przemyskiej i sanockiej*, PU-1, red. S. Stępień, Przemyśl 1990, s. 135 – 156.
- Chodkiewicz A., *Zarys historii Kościoła greckokatolickiego*, ChS 16:1984 nr 10, s. 1 – 30.
- Cyranowicz B., *Ukraińcy na Warmii i Mazurach*, w: *Regionalna tradycja i współczesność*, red. B. Barczewska. Olsztyn 1995.
- Czech M., *Kwestia ukraińska w III Rzeczypospolitej*, w: *Ukraińcy w Polsce 1989-1993*, red. Tenże, Warszawa 1993.
- Davies N., *Europa. Rozprawa historyka z historią*, Kraków 1998.
- Dominiczak H., *Organy Bezpieczeństwa PRL 1944-1990*, Warszawa 1997.
- Drozd R., *Droga za zachód. Osadnictwo ludności ukraińskiej na ziemiach zachodnich i północnych Polski w ramach akcji „Wisła”*, Warszawa 1997.
- Drozd R., *Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944-1989*, Warszawa 2001.

- Dudek A., *Państwo i Kościół w Polsce 1945-1970*, Kraków 1995.
- Dzieje Kościoła w Polsce. *Tablice chronologiczne*, oprac. Adam Chruszczewski, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1993.
- Fenczak A. S., *Sytuacja wyznaniowa w Przemyślu za Władysława Jagiełły (wybrane problemy)*, PU-1, red. S. Stępień, Przemyśl 1990, s. 105 – 134.
- Fenczak A. S., *Wokół początków bizantyńsko-słowiańskiego biskupstwa w Przemyślu. Kwestia istnienia organizacji diecezjalnej w Księstwie Przemyskim (koniec XI i pierwsza połowa XII wieku)*, PU-3, red. S. Stępień, Przemyśl 1996, s. 21 – 38.
- Fenczak A. S., *Ziemia Przemyska a Polski nurt unionizmu katolickiego w XVI wieku*, PU-2, red. S. Stępień, Przemyśl 1994, s. 33 – 60.
- Ferenc J., *Duchowieństwo grecko-katolickie w Polsce w latach 1945-1989*, mps, Bibl. KUL.
- Friszke A., *Kościół Wschodnie w Drugiej Rzeczypospolitej*, „Wież”, 7-8/1988, s. 75 – 98.
- Gajek J. S., Moskałyk J., *Kościół greckokatolicki w świecie*, w: *Unia Brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. J. S. Gajek, S. Nabywaniec, Lublin 1998, s. 237 – 254.
- Hałagida I., *Hrynyk Bazyli*, w: *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989. Pomordowani – więzieni – wygnani*, red. J. Myszor, t. 1, Warszawa 2002, s. 82 – 83.
- Hałagida I., *Kościół greckokatolicki i jego wierni narodowości ukraińskiej na Zachodnich i Północnych Ziemiach Polski w latach 1947-1957*, w: *Ziemie Zachodnie i Północne Polski w okresie stalinowskim*, red. Cz. Osękowski, Zielona Góra 1999, s. 157 – 165.
- Hałagida I., *Odnowienie nabożeństw greckokatolickich w Polsce (1956-1957). Rekonstrukcja zdarzeń i próba nowego spojrzenia*. w: *Polska Ukraina Osadczyk*, red. B. Berdyczowska, O. Hnatiuk, Lublin 2007, s. 258 – 284.
- Hałagida I., *Prowokacja „Zenona”*, Warszawa 2005.

- Hałagida I., *Spoleczna, kulturalna i oświatowa działalność Ukraińców w województwie gdańskim w okresie powojennym*, w: *W starej i nowej ojczyźnie. Mniejszości narodowe w Gdańsku po drugiej wojnie światowej*, red. tenże, Gdańsk 1997, s. 67 – 83.
- Hałagida I., *Ukraińcy na zachodnich i północnych ziemiach Polski 1947-1957*, Warszawa 2003.
- Галагіда І., *Жертви «Зенона» (VIII), «Наше слово», № 25, 20. 06. 2004 г.*
- Гарасим І., *Грекокатолицька Церква у Польщі після II світової війни*, w: *Календар «Благовіста», Гурово Ілавецьке 1999, s. 61 – 70.*
- Гарасим І., *Нарис вибраних аспектів історії Грекокатолицької Церкви (1945-1985), „Зустрічі” 5-6(1990), s. 20 – 30.*
- Гарасим І., *Суспільно-релігійні процеси в житті УГКЦ в Польщі*, w: *Календар «Благовіста», Гурово Ілавецьке 1994, s. 89 – 103.*
- Греко-Католицькі священики в Польщі, що померли після 1947 року*, w: *Греко-католицький Церковний календар, Варшава 1988, s. 150 – 152.*
- Гук Б., *Пам'ять Церкви, «Наше слово», № 31, 4. 08. 2002 г.*
- Iwaneczko D., *Biskup Jozafat Kocyłowski (1876-1947). Życie i działalność*, PU-3, s. 247 – 260.
- Iwaneczko D., *Wysiedlenie Ukraińców a Kościół greckokatolicki w Polsce (1944-1947)*, w: *Akcja „Wisła”*, red. J. Pisuliński, Warszawa 2003, s. 142 – 152.
- Jabłoński M., *Organizacja Greckokatolickiej Diecezji przemyskiej w okresie II Rzeczypospolitej (1918-1939)*, PU-1, s. 229 – 249.
- Kisielewski S., *Na czym polegał socjalizm? Stosunki Kościół – Państwo w PRL*, Poznań 1990.
- Kołbuk W., *Kościół wschodnie na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej 1772-1914*, Lublin 1992.
- Konderak A., *Ku pojednaniu przez wiarę, „Ethos”, 1/1988, s. 120 – 130.*

Kościół Grekokatolicki w Polsce, „Dialog” nr 1/1986, s. 12 – 20.

Ковч-Баран А., *За Божі правди і людські права. Збірник на пошану о. Е. Ковча*, Саскатун 1994.

Козак М., *Священик – до 100 річниці з дня народження о. каноніка Володимира Луки Борівця*, Греко-католицький Церковний календар, Варшава 1989, s. 130 – 133.

Козак М., *Минуле і сьогодення Кобильниць Волоської і Руської*, Перемишль 2007.

Козак М., *Пом'яни Господи душі рабів твоїх*, Перемишль – Львів 2002.

Krochmal A., *Stosunki międzyobrzędowe w grekokatolickiej diecezji przemyskiej w latach 1918-1939. Źródła konfliktów i przejawy współpracy*, w: *Unia brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. S. Gajek, S. Nabywaniec, Lublin 1998, s. 201 – 205.

Krochmal J., *Unia w diecezji przemyskiej w XVII wieku*, w: *Unia Brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. J. S. Gajek, S. Nabywaniec, Lublin 1998, s. 149 – 154.

Kryciński S., *Cerkwie w Bieszczadach*, Warszawa 1991.

Крик Б., *Отець митрат Мирослав Ріпецький (1889-1974) – священик, патріот, письменник, «Благовіст»*, No 6-7 (198-199), червень-липень 2007 р., s. 6.

Крик Б., *60- ліття душпастирства в Хианові і першого душпастиря отця митрата Мирослава Ріпецького (1889-1974)*, «Християнський Голос», Українська Церковна Газета – Ukrainische Kirchenzeitung, Мюнхен – Липень 2007, nr. 14 (2730), s. 2.

Крик Б., *60- ліття душпастирства в Хианові і першого душпастиря отця митрата Мирослава Ріпецького (1889-1974)*, «Християнський Голос», Українська Церковна Газета – Ukrainische Kirchenzeitung, Мюнхен – Серпень 2007, nr. 15 (2731), s. 2.

Крик Б., *Отець митрат Мирослав Ріпецький – його церковна та суспільно-культурна діяльність в роках 1909-1947*, w:

Перемиські Архієпархіальні Відомості, рік V, ч. 6, 2007, red. E. Popowicz, B. Stepan, B. Biłyj, Przemyśl 2007, s.237 – 246.

- Ks. mitrat Myrosław Ripeckyj i jego parafia w Chrzanowie (woj. olsztyńskie) 1947-1968*, w: *Problemy Ukraińców w Polsce po wysiedleńczej akcji „Wisła” 1947 roku*, red. W. Mokry, t. 1, Kraków 1997.
- Kumor B., *Geneza i zawarcie Unii Brzeskiej*, w: *Unia brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. S. Gajek, S. Nabywaniec, Lublin 1998, s. 27 – 55.
- Kumor B., *Historia Kościoła. Czasy najnowsze 1815-1914*, cz. 7, Lublin 1991.
- Kumor B., *Historia Kościoła. Czasy współczesne 1914-1992*, cz. 8, Lublin 1996.
- Лесів М., *Душпастирська та культурно-освітня діяльність о. Мирослава Ріпецького на Мазурах в 1947-1974 роках у світлі його кореспонденції*, „Український Альманах”, Варшава 2007, s. 253 – 263.
- Лесів М., *Душпастирська і популярно-наукова діяльність о. Мирослава Ріпецького у світлі його листів 1954-1973рр.*, Календар «Благовіста» 2005, Гурово Ілавецьке 2005, s. 93 – 119.
- Majkowicz. M., *Kościół Greckokatolicki w PRL*, PU-1, s. 251 – 256.
- Martyniak J., *Kościół greckokatolicki w Polsce w pięćdziesięcioleciu powojennym (1945-1995)*, w: *Unia brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. S. Gajek, S. Nabywaniec, Lublin 1998, s. 225 – 235.
- Melnyk M., *Zagadnienia soteriologiczne widziane w świetle projektu unii Konstantego Ostrogskiego*, PU-4, red. S. Stępień, Przemyśl 1998, s. 97 – 142.
- Michaliszyn A., *Zarządzanie Kościołem greckokatolickim w Polsce w latach 1944 -1996*, Lublin 2001, mps, Bibl. KUL.
- Місило Є., *Грекокатолицька Церква у Польщі (1944-1947)*, w: *Україна і Польща між минулим і майбутнім*, red. А. Павлишин, Львів 1991, s. 100 – 124.

- Місило Є., *Грекокатолицька Церква у Польщі (1944-1947)*, w: *Варшавські Українознавчі записки*, z. 1, Warszawa 1989, s. 207 – 220.
- Місило Є., *Документи про акцію «Вісла», „Зустрічі”*, 1/19, Warszawa 1989, s. 144 – 155.
- Moklak J., *Łemkowszczyzna w II Rzeczypospolitej. Zagadnienia polityczne i wyznaniowe*, Kraków 1997.
- Mokry W., *Kościół grekokatolicki – jego dzieje i sytuacja obecna, 1000-lecie Chrztu Rusi Kijowskiej*, Materiał z sesji naukowej sekcji historii najnowszej Uniwersytetu Gdańskiego, 13-14.05.1988, s. 98 – 112.
- Москалик Я., *Невгасимість духовного світла в греко-католиків Польщі у 1947-1957 рр.*, «Богословія». t. 63, Львів 1999, s. 60 – 66.
- Musiał J., Nałęcz A., *Świątynie unickie na terenie diecezji przemyskiej w latach 1945-1985*, ChS 21 (1989), nr 3, s. 86 – 93.
- Musiał J., *Stan prawny i sytuacja faktyczna świątyń unickich na terenie diecezji przemyskiej w latach 1945-1985*, PU-1, s. 257 – 262.
- Мудрий С., *Нарис історії Церкви в Україні*, Івано-Франківськ 1999.
- Мицько І., *Святоуспенська Лавра в Уневі*, Львів 1998.
- Myszkowski K., *Sytuacja Kościoła grekokatolickiego w Polsce po przesiedleńczej akcji „Wisła” w świetle dokumentów Urzędu do Spraw Wyznań z lat 1950-1957*, w: *Ukraińcy w najnowszych dziejach Polski (1918-1989)*, red. R. Drozd, t. II, Warszawa 2005, s. 95 – 114.
- Nabywaniec S., *Diecezja przemyska obrządku wschodniego w okresie sporów prawosławno-unickich*, PU-3, red. S. Stępień, Przemyśl 1996, s. 39 – 50.
- Nabywaniec S., *Unicy biskupi przemyscy w latach 1610-1991. Szkic biograficzny*, Rzeszów 1995.
- Nałęcz A., *Cerkwie grekokatolickie w Diecezji Przemyskiej po roku 1945*, Przemyśl 1988.

- Niedbał A., *Na granicy pod Dołhobyczowem. Wareż i nadbużańskie zagłębie*, „Ziemia Lubelska”, nr 9-10 (33-34), wrzesień-październik 2005, s. 24 – 25.
- Nowakowski K. Z., *Administracja Apostolska Łemkowszczyzny w latach 1939-1947*, PU-3, s. 231 – 246.
- Olszański T., *Historia Ukrainy XX w.*, Warszawa 1993.
- Opacki Z., *Likwidacja unii kościelnej na „ziemiach zabranych” w 1839 r.*, PU-2, red. S. Stępień, Przemyśl 1994, s. 119 – 130.
- Osadczy W., *Kościół i Cerkiew na wspólnej drodze. Concordia 1863*, Lublin 1999.
- Osadczy W., *Stosunki międzyobrzędowe a kwestia narodowa w Galicji Wschodniej w XIX i początku XX wieku*, PU-5, red. S. Stępień, Przemyśl 2000, s. 79 – 86.
- Paluch A., *Problem legalności Synodu Lwowskiego 1946 roku*, Lublin 1997, mps, Bibl. KUL.
- Пам'ятка Архієрейських відвідин. „Благословен хто йде в ім'я Господнє”*, Рим 1985.
- Paszko A., *Dążenia do połączenia Kościoła prawosławnego z Kościołem katolickim i rokowania poprzedzające zawarcie Unii kościelnej w Rzeczypospolitej obojga narodów (1595-1596). Zarys problematyki*, PU-4, red. S. Stępień, Przemyśl 1998, s. 143 – 154.
- Pawliszcze P., *Kapituła Przemyska Kościoła Greckokatolickiego w latach 1918-1939*, Lublin 2000, mps, Bibl. KUL.
- Павлик І., *Хианівська легенда*. w: *Календар «Благовіста» 1996*, Гурово Ілавецьке 1996, s. 111 – 117.
- Перемишль і Перемиська земля протягом віків*, Збірник наукових праць та матеріалів Міжнародної наукової конференції Перемишль, 11-13 квітня 2002 р., red. С. Заброварний, Перемишль – Львів 2003.
- Piotrowski M., *Syndrom PRL-u. Wybór artykułów*, Warszawa 2004.

- Pisuliński J., *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie wobec społeczności ukraińskiej 1944-1956*, w: *Służba Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945 – 1989)*, red. G. Motyka, Warszawa 2005, s. 20 – 56.
- Piwowar E., *Pierwszy synod unicki eparchii przemyskiej (1693)*, PU-1, red. S. Stępień, Przemyśl 1990, s. 157 – 166.
- Pliszka M., *Idee jedności kościelnej Starej Rusi. Próby przewyciężenia Wielkiej Schizmy w Metropolii Kijowskiej przed Unia Brzeską*, w: *Перемиські Архієпархіальні Відомості*, рік V, ч. 6, 2007, red. E. Popowicz, B. Stepan, B. Biłyj, Przemyśl 2007, s. 203 – 213.
- Полянський І., *Отець митрат Мирослав Рінецький (13.6.1889-29.4.1974)*, «Богословія», t. 38, Рим 1974, s. 227 – 234.
- Potocki A., *Polska południowo - wschodnia - ziemia spotkania, ziemia rozdarcia, ziemia pojednania*, w: *Dar Polski Białorusinom, Rosjanom i Ukraińcom na Tysiąclecie ich Chrztu Świętego*, red. K. Podlaski, London 1989, s. 159 – 165.
- Прах Б., *Греко-католицьке духовенство Перемиської єпархії і Апостольської Адміністрації Лемківщини 1939-1947рр*, «Богословія», t. 63, Львів 1999, s. 116 – 140.
- Пристай М., *Львівська Греко-католицька Семінарія 1783-1945*, Львів – Ридно 2003.
- Pudło K., *Dzieje Łemków po drugiej wojnie światowej. Zarys problematyki*. w: *Łemkowie w historii i kulturze Karpat*, red. J. Czajkowski, Rzeszów 1992, s. 367 – 369.
- Пушкар Б., *УКЦ в Польщі та її перспективи*, „Сучасність”, 3/1985, s. 88 – 96.
- Путько-Стех А., *Священики Перемиської Єпархії - жертви війни і післявоєнного лихоліття* Український альманах 2000, Варшава 2000, s. 81 – 83.
- Рурчак W., *Kościół greckokatolicki na Pomorzu Środkowym*, w: *Ukraińcy w Polsce. Poszukiwania i odkrycia*, red. J. Leoński, T. Rzepa, Koszalin 1992, s. 41 – 50.

- Radziejowski J., *Ukraińcy i Polacy - kształtowanie się wzajemnego obrazu i stereotypu*, „Znak” 11-12/1984/360 - 361, s. 1468 – 1486.
- Rzemieniuk F., *Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-słowiańskiego. Neounia*, Lublin 1999.
- Rzemieniuk F., *Unicy Polscy 1596-1946*, Siedlce 1998.
- Saladziak A., *Pamiętki i zabytki kultury ukraińskiej w Polsce*, Warszawa 1993.
- Skubiszewski K., *Akcja Wisła i prawo międzynarodowe*, „Tygodnik Powszechny” 44 (1990), s. 6.
- Skórka M., *Grekokatolicy na mapie wyznaniowej Europy XX wieku*, w: *Wschód-Zachód Ukraina*, red. T. Stegner, Bydgoszcz 1999, s. 85 – 106.
- Skórka M., *Wspólne Sąsiedztwo czy nie chciani intruzi*, „Więź” Marzec 1998, s. 71 – 81.
- Smoleński P., *Pochówek dla rezuna*, Wołowiec 2001.
- Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski w dokumentach aparatu bezpieczeństwa PRL (1953-1956)*, red. B. Piec, Warszawa 2001.
- Stępek A., *Z dziejów Kościoła obrządku greckokatolickiego*, Spotkania, 12/13/1980.
- Stępień S., *Kościół greckokatolicki w Polsce po II wojnie światowej i w czasach współczesnych (do roku 1998)*, PU-4, red. tenże, s. 339 – 370.
- Stępień S., *Organizacja i struktura terytorialna greckokatolickiej diecezji przemyskiej w latach 1918-1939*, PU-3, red. tenże, s. 191 – 218.
- Stępień S., *Obrządki wschodnie Kościoła katolickiego. Ryt greckokatolicki*, w: *Kościół katolicki w Polsce 1918-1990. Rocznik statystyczny*, red. L. Adamczuk, W. Zdaniewicz, Warszawa 1991, s. 58 – 65.
- Stępień S., *Represje wobec Kościoła greckokatolickiego w Europie Środkowo Wschodniej po II wojnie światowej*, PU-2, red. tenże, s. 195 – 262.

- Stępień S., *Teodor Majkowicz (1932-1998) – pierwszy ordynariusz greckokatolickiej diecezji wrocławsko – gdańskiej*, PU-4, red. tenże, s. 453 – 456.
- Stępień S., *Życie religijne społeczności ukraińskiej w drugiej Rzeczypospolitej*, PU-1, red. tenże, s. 207 – 227.
- Стороняк Р., *Отець митрат Василь Гриник- «Мойсей» Греко-католицької Церкви в Польщі ХХ ст. w: Календар «Благовіста» 2007, Гурово Лавецьке 2007. с. 85 – 121.*
- Storoniak R., *Życie i działalność ks. mitrata Bazylego Hrynyka (1896-1977)*, Lublin 2006, mps, Bibl. KUL.
- Subtelny O., *The Soviet Occupation of Western Ukraine, 1939-1940; An Overview*, w: *Ukraine during World War II, History and its aftermath. A. Symposium, edited by Yury Boshyk*, Edmonton 1989, s. 6 – 13.
- Syrnik J., *Sylwetka Symona Petlury i jego znaczenie w historii Ukrainy*, www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_pol/historia_spis/htm. Dodano 14 listopada 2007 r.
- Syrnyk J., *Kwestia wyznaniowa wśród ludności ukraińskiej na Dolnym Śląsku w latach 1945-1989*, Wrocław [b.r.w], mps w posiadaniu autora.
- Śliwa T., *Kontakty metropolity Szeptyckiego ze Stolicą Apostolską w okresie II wojny światowej w świetle Actes et documents du Saint Siege relatifs a la seconde guerre mondiale*, w: *Metropolita Andrzej Szeptycki studia i materiały*, red. A. Zięba, Kraków 1994, s. 191 – 205.
- Śliwa T., *Kościół greckokatolicki w Polsce w latach 1918-1939*, w: *Kościół w II Rzeczypospolitej*, red. Z. Zieliński, S. Wilk, Lublin 1981, s. 149 – 163.
- Śliwa T., *Greckokatolicka diecezja przemyska w XVIII w (do 1772r.)*, PU-3, red. S. Stępień, Przemysł 1996, s. 79 – 90.
- Tatiszczew W., *Istorija rossiskaja s samych driewniejszych wremien*, Moskwa 1768, repr. Moskwa 1964, t. 3.
- Torzecki R., *Polacy i Ukraińcy. Sprawa ukraińska w czasie II wojny światowej na terenie II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1993.

- Torzecki R., *Postawa Metropolity Andrzeja Szeptyckiego wobec zagadnień współczesności*, w: *Colloquim Narodów, Materiały z Sympozjum „Litwini, Białorusini, Ukraińcy, Polacy – przesłanki pojednania”*. Łódź 1987, s. 100 – 115.
- Torzecki R., *Postawa Metropolity*, „*Więź*”, 7-8/1988, s. 99 – 115.
- Трухан М., *Українці в Польщі після другої світової війни 1944-1984*, Нью Йорк 1990.
- Turlejska M., *O mniejszościach narodowych inaczej*, „*Przegląd Powszechny*”, 10/782/1986, s. 102 – 118.
- Ukraińska Halicka Armia http://pl.wikipedia.org/wiki/Ukrai%ska_Armia_Galicyjska.
Dodano 17 listopada 2007 r.
- Urban K., *Ks. Stefan Biegun (1903-1983). Zapis jednego życia*, Kraków 2000.
- Winnicki M., *Osadnictwo ludności ukraińskiej w województwie olsztyńskim*, Olsztyn 1965.
- Wojewoda J., *Zarys historii Kościoła Greckokatolickiego w Polsce w latach 1944-1989*, Kraków 1994.
- Wyczawski H., *Cerkiew greckokatolicka*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, red. B. Kumor, Z. Obertyński, t. II, cz. 2, Poznań – Warszawa 1979, s. 77 – 84.
- Wyczawski H., *Likwidacja Cerkwi Grecko-Katolickiej w Sowieckiej Ukrainie 1946 r.*, „*Premisla Christiana*”, t. III, Przemyśl 1989/1990, Instytut Teologiczny w Przemyślu, s. 285 – 296.
- Загайкевич Б., *Освіта і школа в Перемишлі. Перемишль – західний bastion України*, Нью-Йорк – Філадельфія 1961.
- Zięba A., *Mirosław Ripeckij*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. XXXI/2, z. 129, s. 304 – 306.
- З'ємба А., *Католицька Церква в Польщі і Україні після другої світової війни*, „*Сучасність*” 1989, s. 70 – 77.

- Ziółkowski M., *Gdzie jest Kościół, tam jest nasza dusza, tam jest i nasz naród*, ChS, 179 – 180 (1988), s. 262 – 273.
- Żaryn J., *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944-1989)*, Warszawa 2003.
- Żaryn J., *Kościół a władza w Polsce (1945-1950)*, Warszaw 1997.
- Żaryn J., *Kościół katolicki w PRL w latach 1948-1989*, Warszawa 2000.
- Żbikowska L., *Księża niezłomni: Odwaga księdza infułata Wojciecha Zinka*, <http://wiara.informacje.int.pl/czytaj-51.html>. Dodano 18 grudnia 2006 r.

WSTĘP

Mirosław Ripecki urodził się w Samborze. Miasto to było silnym ośrodkiem patriotycznym Ukraińców, promieniującym na sporą część Galicji, dlatego już od najmłodszych lat Mirosław i interesował się historią swego narodu, która pasjonowała go niemal do ostatnich lat życia. Drugą jego pasją była ukraińska literatura.

Mirosław był synem greckokatolickiego duchownego Teodora Ripeckiego i jego żony Marii. Od najmłodszych lat wzrastał Mirosław wśród swoich braci w duchowej atmosferze domu, tam też prawdopodobnie zaczęło rodzić się jego kapłańskie powołanie. Po ukończeniu seminarium duchownego zgodnie z tradycją Kościołów wschodnich zawarł on związek małżeński i przyjął święcenia kapłańskie. Ze związku tego Mirosław i Eugenia Ripeccy nie pozostawili jednak potomstwa. Po święceniach kapłańskich krótki okres czasu pracował w parafii w charakterze wikariusza i katechety. Na fali walk Ukraińców o niepodległość został

kapelanem wojskowym, ażeby nieść swoim rodakom duchową pomoc i wsparcie w ciężkich warunkach polowych. Po zakończeniu wyzwolenczej wojny polsko-ukraińskiej powraca do Galicji i po krótkim czasie obejmuje parafię w Liskach, której poświęca ponad 25 lat życia. Parafia zniszczona wskutek działań wojennych znajdowała się w bardzo złym stanie. Podniesienie poziomu materialnego jak i intelektualnego mieszkańców Lisek i okolic kosztowało ks. M. Ripeckiego wiele wysiłków. Odremontował tam parafialną cerkiew, która funkcjonuje po dziś dzień jako kościół dojazdowy rzymskokatolickiej parafii. Dużo pracy włożył duchowny w odnowienie odpustowego miejsca objawień Najświętszej Marii Panny w pobliskim Białymstoku. Gdy zdołał już podnieść parafię na lepszy poziom, przyszedł czas II wojny światowej, a po niej czas wysiedleń ludności ukraińskiej najpierw w ramach tzw. repatriacji (początkowo dobrowolnej), później w ramach przesiedleńczej akcji *Wisła*. Gdy przesiedlani są jego parafianie, wierny słowom przysięgi kapłańskiej: *że nie pozostawi parafii*, ks. Mirosław Ripecki decyduje się być przesiedlonym razem z wiernymi w nieznaną.

Ostatecznie po przesiedleniu osiadł w Chrzanowie pod Ełkiem, gdzie pracował do samej śmierci. Tam założył kaplicę, do której z braku kapłanów, struktur administracyjnych przez ponad 10 lat zjeżdżały tłumy wiernych Kościołowi katolickiemu grekokatolików. Tam niemłody już kapłan dbał o świadomość religijną, moralną i narodową przesiedlonych i rozproszonych po terenach zachodniej i północnej Polski, Ukraińców – grekokatolików. Od połowy lat 50-tych starał się wraz z innymi duchownymi i z działaczami mniejszości ukraińskiej reaktywować struktury UGKC, rozpoczynając proces powolnego powstawania jeszcze nie w pełni wtedy samodzielnych grekokatolickich placówek duszpasterskich. W latach późniejszych przypuszczalnie z racji wieku, więcej czasu poświęcał już duszpasterz pracy piśmienniczej i redakcyjnej. Zmarł w 1974 roku.

Założona przez ks. Mirosława Ripeckiego chrzanowska kaplica funkcjonuje po dziś dzień, będąc już raczej symbolem niż aktywnym ośrodkiem duszpasterskim. 11 lipca 2004 roku arcybiskup większy Kościoła grekokatolickiego, w asyście arcybiskupa i metropolity przemysko-warszawskiego Jana Martyniaka, biskupa

wrocławsko-gdańskiego Włodzimierza Juszcza OSBM oraz biskupa Piotra Kryka, egzarchy dla Ukraińców-greckokatolików Niemiec i Skandynawii, odprawił pontyfikalną Liturgię Boską (Mszę Świętą) Jana Chryzostoma.

W roku 2002 w 55 rocznicę akcji *Wisła* Ukraińcy – grekokatolicy Warmii i Mazur umieścili na budynku kaplicy w Chrzanowie tablicę pamiątkową w podziękowaniu dla księdza za jego niestrudzoną długoletnią pracę.

W goście szacunku osobie ks. Mirosława Ripeckiego, dzięki staraniom ks. Jana Łajkosza, w 2007 r. w Górowie Iławeckim na Mazurach otwarto ulicę nazwaną imieniem ks. Mirosława Ripeckiego.

Dotychczasowe opracowania dotyczące osoby ks. M. Ripeckiego są fragmentaryczne i szczątkowe. Do tej pory nie ukazała się żadna publikacja obejmująca całość życia i działalności tej niezwykłej postaci. Ukazało się szereg artykułów, w których zawarte są wzmianki o księdzu mitracie; również sam autor opublikował kilka pozycji dotyczących osoby ks. Ripeckiego w grekokatolickich cerkiewnych czasopismach niemieckich i polskich. Na Ukrainie ukazała się drukiem korespondencja ks. M. Ripeckiego z ks. Josyfem Kładocznym, oraz dokumenty z osobistego archiwum ks. Ripeckiego, które to dostarczają bardzo cennych informacji odnośnie jego działalności.

Spory zasób materiałów dotyczących osoby jak i działalności ks. Mirosława znajduje się w Archiwum Ojców Bazylianów w Warszawie. Tam znajduje się większa z pewnością część osobistego archiwum ks. M. Ripeckiego. Korespondencję jak również szereg dokumentów związanych z kontaktami ze zwierzchnikami Kościoła rzymskokatolickiego można odnaleźć w Archiwum Archidiecezji Warmińskiej. W Archiwum Państwowym w Suwałkach znajduje się spora ilość dokumentów w postaci raportów tajnych funkcjonariuszy SB oraz dokumenty Referatu UdSW w Ełku. Spora część materiałów, niedostępnych jeszcze do kwerendy, znajduje się w Archiwum Prymasa Polski w Warszawie. Kwerenda archiwaliów znajdujących się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, jak również w Archiwum Kurii Grekokatolickiej w Przemyślu nie przyniosła oczekiwanych rezultatów.

Większość osób kojarzy osobę księdza mitrata Mirosława Ripeckiego jedynie z jego placówką w Chrzanowie oraz działalnością na Mazurach. Głównym celem niniejszej pracy było uzupełnienie luki w historiografii Kościoła grekokatolickiego w Polsce, dotyczącej osoby i działalności ks. mitrata M. Ripeckiego. Drugorzędnym celem pracy było ukazanie szerszej perspektywy jego działalności, która nie ograniczała się jedynie do działalności po wysiedleniu w Chrzanowie.

Praca ta została ujęta w czterech rozdziałach, które podzielono na mniejsze jednostki stosownie do potrzeb. Pierwszy rozdział wstępny, ma na celu zarysowanie tła historycznego, w którym żył i działał ks. Mirosław Ripecki.

Drugi rozdział ukazuje czas życia i działalności ks. Mirosława, od jego urodzenia poprzez okres edukacji, aż do wstąpienia w szeregi duchowieństwa. Opisane są tu również lata wojenne przeżyte w służbie kapelańskiej Ukraińskiej Halickiej Armii. Ta część pracy obejmuje chronologicznie najdłuższy odcinek czasu. Okres ten wymaga jeszcze gruntowniejszego opracowania przez kolejnych autorów, gdy nadejdą ku temu sprzyjające okoliczności, takie jak otwarcie archiwów na Ukrainie dla celów naukowych i badawczych. Spowodowane jest to brakiem dostępu do źródeł, które w ogromnej większości zostały zniszczone w czasie dwóch wojen światowych.

W kolejnej części pracy przedstawione zostały losy ks. M. Ripeckiego po deportacji ludności ukraińskiej w ramach akcji *Wisła*. Autor starał się uchwycić sytuację, w jakiej po wysiedleniu znalazł się kapłan, ukazane zostały jego wysiłki na rzecz utworzenia placówek duszpasterskich dla grekokatolików. W niniejszej rozprawie ukazany jest sposób w jaki starał się ks. Ripecki zalegalizować swoją działalność w Chrzanowie, próbując zdobyć stosowne pozwolenia i poparcie u władz państwowych jak i kościelnych. Kolejny paragraf obrazuje upór duszpasterza, któremu w nowej rzeczywistości nie udaje się prowadzić w legalny i bezkompromisowy sposób swojej działalności dla wiernych w swoim rodzimym obrządku. Z jednej strony nowa rzeczywistość PRL i *de facto* niebyt Kościoła grekokatolickiego jako instytucji, z drugiej strony Kościół istniejący w postaci ludu wiernego, rozsianego po szerokich terytoriach Ziemi Odzyskanych. Wierni,

chcąc zachować przynależność do Kościoła katolickiego prosili kapłanów swego obrządku o posługę duchową, kapłani natomiast starali się im pomóc, pomimo przeciwności napotykanych z każdej właściwie strony. Z powodu braku duszpasterzy jak i struktur Kościoła, jego rozproszeni wierni przyjeżdżali do Chrzanowa, gdzie zamieszkiwał ks. M. Ripecki. Udzielanie przez niego sakramentów (prawdopodobnie) bez jurysdykcji, którą posiadał, lecz nie potrafił jej udowodnić, powodowało ciągle narastający konflikt z władzami najpierw Kurii Diecezjalnej w Olsztynie, później już z samym prymasem Stefanem Wyszyńskim. W kolejnej części tego rozdziału autor starał się ukazać sposoby inwigilacji placówki ks. Mirosława przez służby bezpieczeństwa, oraz próbę jej pośredniej, na szczęście nieudanej likwidacji. Ostatni paragraf poświęcony został wysiłkom duchownego na rzecz oficjalnego, prawnego uznania Kościoła greckokatolickiego. Zostaną tu również ukazane relacje między duchowieństwem greckokatolickim a Prymasem Polski na przykładzie ks. Mirosława Ripeckiego.

W ostatnim rozdziale autor starał się ukazać wspólne starania duchownych i wiernych, o uzyskanie osobowości prawnej dla Kościoła greckokatolickiego na fali *Odwilży* 1956 roku. Wielką rolę odegrał wtedy ks. M. Ripecki, który jak wynika z zebranych materiałów cieszył się wielkim autorytetem wśród duchownych greckokatolickich jak również u wiernych. W kolejnym paragrafie rozdziału ukazano niezwykle płodną pracę piśmienniczą i redakcyjną ks. Mirosława Ripeckiego, a tworzył on niemal nieprzerwanie przez całe swoje życie. W ostatnim paragrafie przedstawiono w zarysie przebieg procesu sądowego wytoczonego duchownemu przez organy władzy państwowej. Władze komunistyczne, jak to zwykle miały w zwyczaju w stosunku do duchownych, oskarżały ks. M. Ripeckiego o działalność mogącą wyrządzić istotną szkodę dla interesów państwa polskiego i starały się w skuteczny sposób zlikwidować bądź zakłócić jego działalność. Placówka księdza mitrata była intensywnie inwigilowaną przez tajne służby PRL.

Na końcu pracy zostały umieszczone aneksy przedstawiające dokumenty dotyczące duchownego zebrane przez UdSW. Są również niektóre akta znajdujące się w Archiwum Ojców Bazylianów w Warszawie. Znajdziemy tam również

fotografie z różnego rodzaju uroczystości, na których był obecny ks. Mirosław. Sądząc po ilości pozostawionych po sobie fotografii, ksiądz Mirosław lubił dokumentować historię nie tylko na piśmie.

Autor jest świadomy, że niniejsza praca nie wyczerpuje tematu życia działalności ks. Mirosława Ripeckiego, jednak została ona oparta na dostępnych dla piszącego materiałach. W przyszłości, gdy będą dostępne wszystkie źródła na Ukrainie jak i w Polsce, można by jeszcze zbadać relacje duchownego w stosunku do duchowieństwa rzymskokatolickiego, z którym współpracował, ponieważ w tej pracy wątek ten jest jedynie zasygnalizowany. Należałoby również pogłębić studium na temat działalności duchownego w okresie przed II wojną światową, ponieważ zasób materiałów dotyczących tego okresu jego działalności jest ograniczony.

ROZDZIAŁ I

GRECKOKATOLICKA DIECEZJA PRZEMYSKA W XIX I XX WIEKU

W niniejszym rozdziale postaram się przedstawić w zarysie historię greckokatolickiej eparchii przemyskiej, której stolica biskupia w zmienionej oczywiście na przestrzeni dziejów formie trwa po dziś dzień. Ażeby rozważania te były bardziej przystępne i zrozumiałe postaram się historię eparchii umieścić w kontekście wydarzeń świeckich jak i Kościoła powszechnego. Z eparchii przemyskiej pochodził ks. Mirosław Ripecki, na jej terenie się urodził, w Przemyśle ukończył seminarium duchowne i dla tejże diecezji poświęcił prawie 26 lat duszpasterskiej pracy. Po zrujnowaniu jej struktur nadal wiernie służył wiernym swojej tradycji aż do swojej śmierci.

W pierwszym paragrafie tego rozdziału postaram się ukazać w zarysie historię eparchii, oraz ważniejsze wydarzenia z wieku XIX, aż do momentu wybuchu II wojny światowej. W paragrafie drugim postaram się ukazać w zarysie historię eparchii przemyskiej od wybuchu II wojny światowej do momentu fizycznej likwidacji Kościoła greckokatolickiego w Polsce oraz na Ukrainie.

1.1 BISKUPSTWO W PRZEMYŚLU OD XIX WIEKU DO 1939 ROKU

Na przełomie XVIII i XIX wieku państwo polskie słabnie i ostatecznie znika z politycznej mapy Europy. Wraz z upadkiem państwowości polskiej Kościół unicki popadł w zależność od Katarzyny II, po części natomiast pod jurysdykcję zaboru pruskiego. Galicja wschodnia pod względem administracyjnym obejmowała wschodnie powiaty austriackiego Królestwa Galicji i Lodomerii. Po pierwszym rozbiore Polski Cerkiew greckokatolicka w zaborze austriackim znalazła się w przymusowej sytuacji realizowania reform kościelnych cesarzowej Marii Teresy, kontynuowanych później przez Józefa II. To w tym zaborze od 1774 r. unitów zaczęto nazywać grekokatolikami.

Władze austriackie szczególną wagę przywiązywały do dekanalnej i parafialnej organizacji Kościoła. W diecezjach greckokatolickich trwał proces rozbudowywania sieci dekanalnej. W 2 połowie XIX stulecia nastąpił trwalszy podział na dekanaty w eparchii przemyskiej, w 1914 roku było ich 40, przy czym średnio na 1 dekanat przypadało 18 parafii¹.

W 1807 r. reaktywowano metropolię halicką we Lwowie podnosząc do godności metropolii eparchię lwowską². Do 1813 roku metropolitą halicko-lwowskim i jednocześnie eparchą *Przemysko-samborsko-sanockim* był Antoni Angełłowicz. W skład metropolii weszły archidiecezja lwowska, diecezja przemyska oraz diecezja chełmska. Diecezja chełmska w 1815 roku znalazła się w

¹ W. Kołbuk, *Kościół Wschodnie na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej 1772-1914*, Lublin 1992, s. 87.

² Por., A. Michaliszyn., *Zarządzanie Kościołem Greckokatolickim w Polsce w latach 1944-1996*, Lublin 2001, mps Bibl. KUL, s. 27-28,

Cesarstwie rosyjskim i została później wchłonięta przez Kościół prawosławny. Utworzona oficjalnie w 1885 r. diecezja stanisławowska, choć *de facto* istniała już w latach 70-tych, weszła później w skład metropolii halicko-lwowskiej.

Za rządów cesarza Franciszka I w 1813 r., ku zdecydowanemu sprzeciwowi episkopatu łacińskiego, powołano greckokatolicką kapitułę we Lwowie, a w 1816 r. powołano kapitułę przy katedrze w Przemyślu. Do tej pory w Kościele greckokatolickim funkcjonowały tzw. *kryłosy*, a ich członkowie w odróżnieniu od łacińskich kapituł nie mieli dokładnie przydzielonych funkcji³. W 1891 r. odbył się synod prowincjalny we Lwowie. Synod ten sprecyzował uprawnienia metropolity oraz ordynariuszy, wprowadzono nowy system kształcenia przyszłych księży.

Sieć parafialna Kościołów katolickich w Galicji w znacznej mierze była następstwem józefińskiej polityki władz austriackich. Kształtowała się ona na podstawie tzw. regulacji parafii wychodzącej z zasady racjonalnego erygowania placówek duszpasterskich dla maksymalnego objęcia wiernych opieką religijną⁴. Było to z pewnością jedno z najbardziej korzystnych posunięć władz austriackich wobec Kościoła na tym terenie.

Należy też wspomnieć, że na początku XIX w. łacinnicy w Galicji wschodniej posiadali o wiele słabiej rozwiniętą sieć parafialną, stanowili oni ok. 1/3 ludności tego kraju. Znaczna część tej ludności mieszkała w miastach i miasteczkach. Parafie łacińskie mieściły się zatem głównie w miastach i na obszarach dworskich. Liczna natomiast ludność rzymskokatolicka wiejska była rozsiana wśród grekokatolików i pozostawała w dużej mierze bez opieki duszpasterskiej w swoim obrządku⁵. Korzystali więc z posługi kapłanów greckokatolickich, często zawierano małżeństwa mieszane. Powodowało to konflikty i wzajemne oskarżanie się duchowieństwa o tzw. *kradzież dusz*, liczne skargi trafiały do wiedeńskiej nuncjatury.

³ Por., W. Osadczy, *Kościół i Cerkiew na wspólnej drodze. Concordia 1863. Z dziejów porozumienia między obrządkiem greckokatolickim a łacińskim w Galicji Wschodniej*, Lublin 1999, s. 45.

⁴ Tamże, s. 51.

⁵ Tamże, s. 52; Por., tenże, *Stosunki międzyobrzędkowe a kwestia narodowa w Galicji Wschodniej w XIX i początku XX wieku*, PU-5, s. 79-82.

Stan ten uregulować miała zawarta pomiędzy hierarchami obu Kościołów i zatwierdzona przez papieża Piusa IX w 1863 r. *Concordia* inaczej zwana dekretem Kongregacji Propagandy *Ad graves et diuturnas*. Ustalono m.in., że nikomu bez pozwolenia Stolicy Apostolskiej nie wolno zmienić obrządku. Dokument regulował sprawy wzajemnego udzielania sakramentów, zawierania małżeństw mieszanych obrządkowo oraz kwestię wychowania dzieci takich małżeństw⁶.

Początek XX stulecia był dla Galicji okresem bardzo burzliwym. W tym czasie eparchia przemyska była mocno osłabiona wskutek działań zbrojnych I wojny światowej. Rosyjska ofensywa na Galicję spowodowała ruinę dziesiątek cerkwi, plebanii, konfiskatę bądź grabież sprzętu liturgicznego oraz wyposażenia świątyń. Austriacy na niespotykaną dotąd skalę stosowali represje wobec ludności cywilnej. Po wkroczeniu wojsk rosyjskich represje dotknęły bezpośrednio władzę przemyskiego Konstyna Czechowicza (1897-1915). Wobec niepodporządkowania się względem nowego reżimu zastosowano wobec niego areszt domowy, wskutek czego zmarł on w kwietniu 1915 r. Papież Benedykt XV na następcę K. Czechowicza mianował bazylianina Jozafata Kocyłowskiego. Nowy biskup ze względu na działania wojenne stolicę biskupią objął dopiero w styczniu 1917 r. Ponadto wobec wybuchu w 1918 r. polsko-ukraińskiej wojny w Galicji nie mógł też podjąć normalnej pracy pasterskiej. Dopiero stopniowa stabilizacja sytuacji politycznej, mimo nieuznawania jeszcze przez pewien czas państwowości polskiej przez zachodnio-ukraińskie ośrodki polityczne, stwarzała warunki dla normalnego funkcjonowania diecezji, w której w pewnych dziedzinach i w wielu parafiach pracę duszpasterską trzeba było organizować niemal od podstaw⁷.

Początek wieku XX charakteryzował się rozwojem Kościoła greckokatolickiego w Polsce. Jego wspólnota liczyła ok. 3,3 miliona wiernych, 2376 parafii i 2380 kapłanów, jednak te wysiłki zostały skutecznie zahamowane przez reżim komunistyczny⁸. Kościół greckokatolicki w okresie II Rzeczypospolitej

⁶ Por., tenże, *Kościół i Cerkiew*, s. 109.

⁷ Por., S. Stępień, *Organizacja i struktura terytorialna greckokatolickiej diecezji przemyskiej w latach 1918-1939*, PU-3, s. 191-192.

⁸ Tenże, *Obrządki Wschodnie Kościoła Katolickiego. Ryt Greckokatolicki*, w: *Kościół Katolicki w Polsce 1918-1990. Rocznik statystyczny*, red. L. Adamczuk, W. Zdaniewicz, Warszawa 1991, s. 58 – 65.

(1918-1939) obejmował wciąż jedną prowincję kościelną – metropolię halicko-lwowską, w skład której wchodziły archidiecezja lwowska oraz diecezje przemyska i stanisławowska. Pierwsze miejsce wśród hierarchów greckokatolickich zajmował z racji sprawowanego urzędu metropolita halicki, arcybiskup lwowski i władca kamieniecki⁹.

Terytorium metropolii w stosunku do stanu z okresu zaborów pomniejszło się nieznacznie, gdyż w 1918 r. odpadła od diecezji stanisławowskiej Bukowina (19 parafii), którą przyłączono do Rumunii¹⁰. Metropolia swoim zasięgiem wykraczała poza granice państwa polskiego. Podlegały jej dwie ukraińskie eparchie na Rusi Zakarpackiej – mukaczowska i preszowska, eparchia w Krzyżowcach, której podlegali wszyscy unicy w Jugosławii, jedna eparchia dla Ukraińców w Kanadzie w Winnipeg oraz dwie eparchie w USA¹¹. Wierni Kościoła greckokatolickiego to w sporej większości Ukraińcy, choć zdarzały się też przypadki grekokatolików narodowości polskiej. W zasadzie struktura wyznaniowa diecezji przemyskiej oddawała panującą tam sytuację narodowościową.

Należy zauważyć jednak, że w północnej części diecezji, głównie w dekanacie leżajskim ludność greckokatolicka nie znała języka ukraińskiego¹². Z tego powodu władze kościelne w latach 30-tych zmuszone były drukować dla tej ludności książeczki do nabożeństwa i literaturę religijną alfabetem łacińskim¹³. Był to jednak jedynie odsetek ludności ukraińskiej.

Grekokatolicka diecezja przemyska w okresie II Rzeczypospolitej oficjalnie nosiła tradycyjną nazwę: *Zjednoczone eparchie przemyska, samborska i sanocka*, była ona najdalej na zachód wysuniętą sufraganią metropolii halicko-lwowskiej. Co ciekawe ordynariuszowi przemyskiemu od 1851 r. podlegała grekokatolicka

⁹ B. Kumor, HK-7, Lublin 1991, s. 405.

¹⁰ Por., M. Jabłoński, *Organizacja greckokatolickiej diecezji przemyskiej w okresie II Rzeczypospolitej (1918-1939)*, PU-1, s. 229.

¹¹ T. Śliwa, *Kościół greckokatolicki w Polsce w latach 1918 – 1939*, w: *Kościół w II Rzeczypospolitej*, red. Z. Zieliński, S. Wilk, Lublin 1981, s. 154.

¹² Stepień, *Organizacja i struktura*, s. 194.

¹³ Por., Jabłoński, *dz. cyt.*, s. 229-249.

parafia w Krakowie, położona poza obrębem eparchii¹⁴. Taki stan organizacyjny diecezji potwierdził Konkordat Rzeczypospolitej z Watykanem z 1925 roku.

Od stycznia 1917 roku diecezją zarządza wyżej już wspomniany władca Jozafat Kocyłowski, od 1926 roku wspomagany przez biskupa pomocniczego Grzegorza Łakotę.

Do przyjętego w diecezji przemyskiej zwyczaju należało uczestnictwo hierarchii duchownej jednego obrządku w uroczystościach kościelnych drugiego rytu. Biskupi i duchowieństwo łacińskie oraz wierni brali udział w święcie *Jordanu* (Chrzcie Chrystusa), z kolei grekokatolicy obchodzili razem z rzymskokatolikami Boże Ciało. Wspólnie dokonywano ingresów biskupów łacińskich i grekokatolickich, zapraszano się na uroczystości jubileuszowe, razem też żegnano zmarłych kapłanów danego obrządku. Podczas kanonicznych wizytacji swoich parafii biskupi wzajemnie odwiedzali także kościół i społeczność drugiej wspólnoty katolickiej. Na uwagę zasługuje również fakt, że wizyta ordynariusza łacińskiego lub grekokatolickiego gromadziła też ludność żydowską, która wychodziła z Torą na uroczystość powitania i prosiła o błogosławieństwo¹⁵.

W lutym 1934 roku nastąpiła zmiana granic eparchii. Stolica Apostolska na wniosek władz polskich dekretem papieża Piusa XI i na mocy dekretu Kongregacji dla Kościołów Wschodnich *Quo aptius consuleret* wydzieliła z niej 9 zachodnich dekanatów (bukowski, gorlicki, grybowski, dynowski, dukielski, krośnieński, muszyński, rymanowski i sanocki) obejmujących łącznie 111 parafii – tworząc podległą bezpośrednio Kurii Rzymskiej Administrację Apostolską Łemkowszczyzny (AAŁ)¹⁶. AAŁ została wyłączona spod władzy metropolity lwowskiego jak i władcy przemyskiego, siedzibą zaś kolejnych administratorów apostolskich był początkowo Rymanów, a następnie od końca 1937 r. Sanok.

Przyczyną utworzenia AAŁ przez Stolicę Apostolską był gwałtowny rozwój prawosławia na terenach zamieszkałych przez Łemków. Władze polskie dążyły

¹⁴ Por., Stępień, *Organizacja i struktura*, s. 192.

¹⁵ Por., A. Krochmal, *Stosunki międzyobrzędkowe w grekokatolickiej diecezji przemyskiej w latach 1918-1939. Źródła konfliktów i przejawy współpracy*, w: *Unia brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. S. Gajek, S. Nabywaniec, Lublin 1998, s. 204.

¹⁶ Por., Stępień, *Organizacja i struktura*, s. 192; Por., Kumor, HK-8, s. 412; Szerzej na ten temat, Zob., K. Z. Nowakowski, *Administracja Apostolska Łemkowszczyzny w latach 1939-1947*, PU-3, s. 231 – 246.

również do odłączenia Łemkowszczyzny od eparchii przemyskiej, aby świadomi księża grekokatolicy nie kształtowali wśród Łemków poczucia przynależności do narodu ukraińskiego¹⁷. W tym celu starano się ograniczyć wpływy ukraińskie na Łemkowszczyźnie do minimum. *Niewygodnych* księży przenoszono do innych parafii, poza granice administracji. Rząd polski i władze AAŁ dbały o to, aby alumni kształcili się z dala od wpływów ukraińskich, dlatego seminarzyści kształcili się w seminariach rzymskokatolickich; początkowo w Częstochowskim Seminarium Diecezjalnym w Krakowie, następnie w Papieskim Seminarium Wschodnim w Dubnie oraz w rzymskokatolickim seminarium w Tarnowie, gdzie w roku akademickim 1938/1939 uczyło się dziewięciu kleryków. AAŁ w 1936 r. składała się z dziewięciu dekanatów, 111 parafii, 213 cerkwi, 130 księży oraz 127 305 wiernych¹⁸.

W okresie międzywojennym eparchia przemyska posiadała takie instytucje jak:

-Konsystorz biskupi wspomagający w zarządzaniu diecezją biskupa, który był jednocześnie jego przewodniczącym. W skład wchodziły takie funkcje jak: wikariusz generalny; oficjał; kanclerz; skarbnik; notariusz; referenci i radcy (przeważnie prałaci i kanonicy kapitulni); oraz zatrudnione osoby świeckie. Konsystorz liczył w różnych okresach od 16 do 32 członków¹⁹.

-Kapituła katedralna, która na podstawie breve *In Apostolicae Sedis fastigio* papieża Piusa IX z 1894 r. mogła składać się z 8 duchownych – 5 prałatów i 3 kanoników gremialnych.

-Diecezjalny Zakład Teologiczny i Seminarium Duchowne, gdzie studia do 1933/1934 roku trwały 4 lata.

-Dom Prezbiterialny, w którym absolwenci seminarium przez minimum rok odbywali praktyczne przygotowania liturgiczne, homiletyczne oraz katechetyczne²⁰. Absolwenci studiów teologicznych, którzy nie zdecydowali się na przyjęcie celibatu mogli wykorzystać ten okres na poszukiwanie odpowiedniej kandydatki do zawarcia

¹⁷ J. Moklak, *Łemkowszczyzna w II Rzeczypospolitej zagadnienia polityczne i wyznaniowe*, Kraków 1997, s. 171.

¹⁸ R. Storoniak, *Życie i działalność ks. mitrata Bazylego Hrynyka (1896-1977)*, Lublin 2006, mps, Bibl. KUL, s. 37-38.

¹⁹ Stępień, *Obrządki wschodnie Kościoła*, s. 61.

²⁰ Tenże, *Organizacja i struktura*, s. 203.

związku małżeńskiego. A związek taki zgodnie z prawodawstwem Kościołów wschodnich mogli zawrzeć jedynie przed przyjęciem święceń diakonatu.

-Instytut Diaków – przygotowujący śpiewaków cerkiewnych.

-Towarzystwo *Eparchialna pomoc* - towarzystwo ubezpieczeniowo-zapomogowe dla księży, prowadzące również działalność oświatowo-wychowawczą oraz wydawniczą.

-*Instytut Wdów i Sierot* – zapewniający pomoc rodzinom duchownych w przypadku śmierci ojca – kapłana²¹.

W całej metropolii natomiast rozwijały się również organizacje kościelne w postaci różnych bractw i stowarzyszeń takich jak: *Akcja Katolicka*, *Towarzystwo św. Pawła Apostoła*, przekształcone w *Towarzystwo św. Andrzeja Apostoła*. Działały religijne organizacje młodzieżowe: *Maryjne Towarzystwo Młodzieżowe*, *Bractwo Najświętszego Sakramentu*, *Bractwo Trzeźwości*, *Bractwo Dobrej Śmierci*, *Bractwo Najświętszego Serca Chrystusowego*, *Bractwa Cerkiewne Apostolstwo Modlitwy*²².

Ważną rolę pełniły również zakony, największym był bazylikański, który zajmował się działalnością duszpasterską, misyjną oraz wydawniczą. W metropolii w 1939 r. posiadali bazylianie 18 klasztorów oraz domów zakonnych i 343 zakonników²³. Na terenach II RP funkcjonował również kontemplacyjny Zakon Studytów. Zostali zorganizowani przez metropolitę Szeptyckiego w 1901 r. W marcu 1936 r. w wiosce Florynka na Łemkowszczyźnie, przy cerkwi św. Mikołaja utworzono studycki monastyr²⁴. Sprowadzono też redemptorystów wschodniego obrządku w celu prowadzenia misji wśród prawosławnych. Intensywnie rozwijały się żeńskie zakony, Zgromadzenie Służebnic Niepokalanego Poczęcia, bazylianki, siostry ze Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo, Zgromadzenie Sióstr Niosących Wonne Oleje (Myronosyc), Zgromadzenie Sióstr św. Józefa, Siostry ze Zgromadzenia św. Jozafata, studytki, a także Zgromadzenie

²¹ Tamże, s. 204-205.

²² Kumor, HK-8, s. 418.

²³ Por., Stępień, *Obrządki wschodnie Kościoła*, s. 59.

²⁴ Пор., І. Мицько, *Святоуспенська Лавра в Уневі*, Львів 1998, s. 98.

Sióstr św. Rodziny. W 1939 r. w metropolii było 128 domów zakonnych żeńskich a w nich 1067 zakonnice²⁵.

1.2 EPARCHIA PRZEMYSKA OD WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ DO 1947 ROKU

Eparchia przemyska przed podziałem w 1939 r. liczyła 45 dekanatów, 577 parafii, 746 księży, 1.159.380 wiernych. W eparchii było osiem domów zakonnych bazylianów z 53 zakonnikami, 4 domy zakonne sióstr bazylianek z 40 zakonnkami, 34 domy zakonne sióstr służebnic NMP z 134 siostrami zakonnymi, 16 domów sióstr św. Józefa z ok. 50 zakonnkami²⁶.

Wielkie znaczenie w ożywieniu działalności Kościoła greckokatolickiego w wielu wymiarach było zasługą wielkich autorytetów, które w owym czasie przewodziły Kościołowi – metropolita lwowski Andrzej Szeptycki, biskup stanisławowski Grzegorz Chomyszyn i biskup przemyski Jozafat Kocyłowski. Metropolita A. Szeptycki dbał o swoich wiernych rozsianych po całym świecie. To dzięki jego staraniom mianowano biskupów dla greckokatolickich eparchii w USA i Kanadzie oraz naznaczono wizytatora dla katolików wschodnich w Brazylii i Argentynie. Metropolita dwa razy potajemnie udał się do Rosji w celu naocznego stwierdzenia możliwości propagowania tam unii kościelnej. Dążeniem metropolity było otoczenie opieką duszpasterską katolików rozproszonych w całym ZSRR; 9 X 1939 r. utworzył cztery egzarchaty. Egzarchą Wołynia, Podlasia, Polesia i Chełmszczyzny został władca Mikołaj Czarnecki; egzarchą Białorusi – ks. A. Niemancewicz; egzarchą Rosji i Syberii – o. Klemens Szeptycki, egzarchą Ukrainy – władca Józef Slipyj. Dla sprawniejszej działalności hierarchowie ci zbierali się na wspólnych synodach. 22 XI 1941 r. papież Pius XII zatwierdził mianowanych egzarchów nadając im jednocześnie tytuł *apostolski egzarcha*. Metropolicie natomiast przyznano uprawnienia Delegata Apostolskiego, któremu podlegali

²⁵ Por., Storoniak, *Życie i działalność*, s. 39.

²⁶ *Шематизм греко-католицького духовенства злучених епархій перемиської, самбірської і сянської на рік божий 1938-1939*, Перемишль 1938, s. 147-149.

mianowani egzarchowie. W dniu 10 X 1939 r. metropolita Szeptycki zwrócił się do Stolicy Apostolskiej z prośbą o wyznaczenie na swego koadiutora z prawem następstwa ks. Józefa Slipyja – rektora Akademii Teologicznej we Lwowie. Po otrzymaniu zgody metropolita w asyście innych hierarchów 21 XII 1939 r. wyświęcił na biskupa ks. Józefa Slipyja²⁷.

W przededniu II wojny światowej Kościół greckokatolicki w II Rzeczypospolitej liczył ok. 3,8 miliona wiernych²⁸. Terytorium tego Kościoła we wrześniu 1939 r. w wyniku działań wojennych podzielono na dwie strefy okupacyjne niemiecką i radziecką. Archidiecezja lwowska, diecezja stanisławowska i większa część diecezji przemyskiej znalazły się pod okupacją radziecką²⁹. Pod okupacją niemiecką natomiast znalazła się natomiast pozostała część diecezji przemyskiej i prawie całość AAŁ. W zaistniałej sytuacji władca Kocyłowski 25 IX 1939 r. swego pomocnika bp G. Łakotę mianował administratorem obszaru diecezji znajdującego się po lewej stronie Sanu. Biskup G. Łakota przeniósł się do Jarosławia, władca Kocyłowski zaś pozostał w Przemyślu obsługując tereny zajęte przez Sowieców³⁰. W radzieckiej strefie nałożono na Kościół wysokie podatki, konfiskowano kościelne majątki ziemskie, zamknięto wydawnictwa religijne, niektóre klasztory i kościoły. W latach 1939-1941 podjęli sowieci pierwszą nieudaną próbę likwidacji Kościoła greckokatolickiego, szerząc propagandę nakłaniającą do przejścia na prawosławie.

W 1941 r. tereny Galicji zajmują Niemcy tworząc na terenach centralnej i południowo-wschodniej Polski *Generalną Gubernię* (GG), składającą się z pięciu dystryktów. Eparchia przemyska znalazła się w dystrykcie *Galicja*. Wraz z wkroczeniem nowego okupanta wiązano nadzieje, iż jego totalitaryzm będzie łagodniejszy od bolszewickiego, wątpliwości jednak zostały szybko rozwiane.

W 1944 r. Sowieci ponownie zajęli Ukrainę i już w niedługim czasie przystąpili do definitywnej likwidacji Kościoła greckokatolickiego. Gdy 1 listopada

²⁷ Por., Storoniak, *Życie i działalność*, s. 39-40.

²⁸ Kumor, HK-8, s. 413.

²⁹ Stępień, *Obrządki wschodnie Kościoła*, s. 67.

³⁰ Б. Прах, *Греко-католицьке духовенство Перемиської єпархії і Апостольської Адміністрації Лемківщини 1939-1947рр.*, «Богословія», т. 63, Львів 1999, s.121.

1944 r., zmarł wielki autorytet metropolita Szeptycki poczuli się oni nieskrępowani w swych działaniach. 12 kwietnia 1945 r. aresztowano wszystkich hierarchów grekokatolickich, a także wielu księży. Uwięziono metropolitę Józefa Slipyja, władkę N. Budkę, G. Chomyszyna, I. Latyszewskiego oraz M. Czarneckiego. Zostali oni skazani na lata zesłania do sowieckich łagrach³¹.

W dniach 8 – 10 III 1946 roku we Lwowie w Soborze św. Jura sowieci zorganizowali *Synod lwowski*³², dziś określany pseudosynodem, ponieważ nie miał żadnych podstaw prawno-kanonicznych. Jego uchwałą orzeczono powrót Kościoła grekokatolickiego na łono rodzimej Cerkwi prawosławnej. Kościół grekokatolicki na Ukrainie od tej pory oficjalnie przestał funkcjonować, jego duchowni razem z wiernymi musieli rozpocząć działalność w ukryciu, część przeszła na prawosławie.

W Polsce zaś Kościół grekokatolicki likwidowano równie bezwzględnie, choć wspomnieć należy, że oficjalnie żadnym aktem prawnym nie został on nigdy zdelegalizowany. Rząd PRL 12 września 1945 r. uznał konkordat ze Stolicą Apostolską za nieważny, co w gruncie rzeczy miało podłoże ekonomiczne, ażeby nie wypłacać Kościołowi odszkodowań związanych z utratą przezeń beneficjów.

Potężnym ciosem dla Kościoła grekokatolickiego było podpisanie 9 IX 1944 r. w Lublinie przez PKWN umowy z rządami USRR i BSRR, w ramach której ustalono porozumienie o wzajemnej wymianie ludności. Przesiedlenie według zawartych ustaleń miało być dobrowolne lecz szybko od tego odstąpiono. Przesiedleniu podlegali obywatele polscy narodowości ukraińskiej, białoruskiej, litewskiej i rosyjskiej. Od 15 X 1944 r. do 19 VII 1946 r. wysiedlono do USRR 483 tys. osób w tej liczbie 700 kapłanów grekokatolickich³³. Chciano przekształcić Polskę w państwo jednowyznaniowe i jednocześnie zlikwidować Kościół grekokatolicki. W latach 1943-1947 polskie podziemie zbrojne zamordowało 39 księży grekokatolickich³⁴. W akcji tej brał udział Korpus Bezpieczeństwa

³¹ Por., С. Мудрий, *Нарис історії Церкви в Україні*, Івано-Франківськ 1999, s. 483.

³² M. Ziółkowski, *Gdzie jest Kościół, tam jest nasza dusza, tam jest i nasz naród*, w: ChS 179-180(1988), s. 263; Szerzej na ten temat, Zob., A. Paluch, *Problem legalności Synodu Lwowskiego 1946 roku*, Lublin 1997, mps, Bibl. KUL.

³³ J. Martyniak, *Kościół grekokatolicki w Polsce w pięćdziesięcioleciu powojennym (1945-1995)*, w: *Unia Brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. S. Gajek, S. Nabywaniec, s. 227.

³⁴ I. Harasim, *Bazylianie w Polsce 1945-1985*, Warszawa 1988, s. 11, mps, ABW.

Wewnętrzny i oddziały Wojska Polskiego³⁵. Grekokatolicy by uniknąć przesiedlenia do USRR prosili księża rzymskokatolickich o wydawanie fikcyjnych metryk chrztu³⁶; wiele z tych osób nie powróciło już na łono swego rodzimego Kościoła, gdy pojawiła się taka możliwość.

We wrześniu 1945 r. aresztowano władykę przemyskiego Jozafata Kocyłowskiego oraz proboszcza katedry przemyskiej ks. Bazylego Hrynyka i do stycznia 1946 r. więziono ich w Rzeszowie; czasowo również poza terytorium Polski w Mościskach. Władykę zmuszano do dobrowolnego opuszczenia Polski i podporządkowania się prawosławnemu patriarsze moskiewskiemu Aleksiejowi I. Wobec nieugiętej postawy biskupa zwolniono go.

Po oficjalnej likwidacji Kościoła grekokatolickiego na Ukrainie, 25 czerwca 1946 r. zastosowano wobec władyki bardziej radykalne środki³⁷. Wojsko, milicja oraz UB otoczyły pałac biskupi w Przemyślu, chorego hierarchę siedzącego na krześle przymusem wyniesiono na zewnątrz, ponieważ odmówił dobrowolnego opuszczenia budynku i załadowano go na ciężarówkę. Przekazano go następnie władzom sowieckim, które przewiozły go do Lwowa, następnie do Kijowa. Władyka na skutek tortur zmarł śmiercią męczeńską 17 listopada 1947 r. w obozie Czapajiwka koło Kijowa³⁸. Należy wspomnieć, że władze komunistyczne bezprawnie przekazały stronie sowieckiej obywatela polskiego. Kolejnego dnia aresztowano biskupa Grzegorza Łakotę, skazano również w Kijowie i zesłano w okolice Workuty, z której już nie powrócił. Wieńcząc dzieło likwidacji aresztowano również kilku członków kapituły przemyskiej.

Ostateczny kres życiu Kościoła grekokatolickiego w Polsce miała położyć akcja *Wisła* przeprowadzona według sprawdzonych wcześniej wzorów radzieckich. Przesiedlenie ludności ukraińskiej na tereny północnych i zachodnich ziem Polski rozpoczęto 28 kwietnia 1947 r. Były to przesiedlenia przymusowe, motywowane

³⁵ Kumor, HK-8, s. 537.

³⁶ S. Stępień, *Kościół grekokatolicki w Polsce po II wojnie światowej i w czasach współczesnych (do roku 1998)*, PU-4, s. 347 – 348.

³⁷ Por., Martyniak, dz. cyt., s. 227.

³⁸ Por., S. Stępień, *Represje wobec Kościoła grekokatolickiego w Europie środkowo-wschodniej po II wojnie światowej*, PU-2, s. 220; Szerzej na ten temat: I. Biłas, *Likwidacja grekokatolickiej diecezji przemyskiej oraz tragiczne losy jej ordynariusza bp. Jozafata Kocyłowskiego w kontekście polityki ZSRR*, PU-3, s.287-289.

koniecznością zlikwidowania zbrojnego podziemia UPA. Jak ocena sztab generalny Wojska Polskiego w lutym 1947 r. chciano przesiedlić 74 tys. osób (18.600 rodzin), wysiedlono ostatecznie ponad 140 tys.³⁹ Po wcześniejszym bezprawnym deportowaniu hierarchów diecezji przemyskiej pozostała ona teraz bez wiernych.

Majątek Kościoła greckokatolickiego na mocy ustaw z 1947 i 1949 r. przeszedł częściowo na własność państwa, a częściowo przekazano go Kościołowi rzymskokatolickiemu. Duża ilość świątyń uległa zniszczeniu, w latach 1939-1956 przestało istnieć 175 cerkwi⁴⁰.

Należy wspomnieć, że Senat RP w dniu 3 VIII 1990 r. potępił akcję *Wisła*⁴¹. Przesiedlaną ludność osiedlano na terenach ówczesnych województw: olsztyńskiego, koszalińskiego, szczecińskiego, wrocławskiego, zielonogórskiego, gdańskiego i białostockiego, poznańskiego i opolskiego.

W tym samym czasie władze państwowe masowo aresztowały i uwięziły w byłym hitlerowskim obozie koncentracyjnym w Jaworznie – filia obozu Auschwitz-Birkenau – 4 tysiące osób narodowości ukraińskiej, w tym 823 kobiety i kilkanaścioro dzieci. W tej liczbie znalazło się 22 księży greckokatolickich oraz 5 prawosławnych. Traktowano ich tam jak recydywistów. Jak szacuje o. Igor Harasim OSBM, po roku 1946 w Polsce pozostało ok. 90-120 księży diecezjalnych i kilkunastu bazylianów, dokładna liczba jest jednak trudna do ustalenia⁴².

Ksiądz Mirosław Ripecki, kapłan diecezji przemyskiej, długoletni proboszcz parafii Liski na Hrubieszowszczyźnie, został również wysiedlony w 1947 r. do niewielkiego Chrzanowa położonego pod Ełkiem w województwie białostockim⁴³. Ten kapłan i jednocześnie zasłużony działacz społeczny był wówczas jedynym przesiedlonym księdzem, który nie zważając na sytuację, zaraz po wysiedleniu

³⁹ Por., *Akcja „Wisła”*, *Dokumenty. Archiwum Ukraińskie*, red. E. Misilo, Warszawa 1993, s. 17.

⁴⁰ Por., Harasim, *Bazylianie w Polsce*, s. 12.

⁴¹ W przyjętej uchwale czytamy: *Pragnąc pojednania, dążymy do ukazania naszej trudnej historii w świetle prawdy. W szczególności wymaga to ujawnienia bolesnych wydarzeń, które zdarzyły się w okresie powojennym w naszej wspólnej ojczyźnie. Jednym z nich była wojskowa akcja „Wisła”, którą na mocy uchwały Prezydium Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1947 r. przeprowadzono w południowej i środkowo-wschodniej części Polski. (...) Senat Rzeczypospolitej Polskiej potępia akcję „Wisła”, w której zastosowano właściwą dla systemów totalitarnych zasadę odpowiedzialności zbiorowej. Uchwała Senatu RP potępiająca akcję „Wisła” z 3 VIII 1990 r.*, w: *Ukraińcy w Polsce 1989-1993. Kalendarium. Dokumenty. Informacje*, red. M. Czech, Warszawa 1993, s. 130.

⁴² Por., I. Harasim, *La Chiesa Greco-Cattolica in Polonia 1947-1957*, Roma 1991, mps. passim.

⁴³ Por., Harasim, *Bazylianie w Polsce*, s. 11.

założył w swoim nowym miejscu zamieszkania kaplicę – placówkę duszpasterską, w której sprawował Msze Święte i udzielał sakramentów w swoim rycie. Przez długi jeszcze czas był to w Polsce północnej jedyny i główny ośrodek duszpasterski dla przesiedlonych grekokatolików. Ludzie gromadnie przyjeżdżali do Chrzanowa w większe święta by tam uczestniczyć w nabożeństwach celebrowanych w ich rodzimej tradycji i języku cerkiewnosłowiańskim, do którego byli bardzo przywiązani. Wbrew woli władz państwowych jak i kościelnych, niejednokrotnie odbierając krytykę wobec swojej działalności, prowadził ją dalej widząc słuszność swego postępowania jak i potrzeby wiernych. Na ziemiach Warmii i Mazur służył im oddanie aż do swojej śmierci.

ROZDZIAŁ II

ŚRODOWISKO RODZINNE, WYKSZTAŁCENIE I DZIAŁALNOŚĆ KS. RIPECKIEGO DO 1947 ROKU

W rozdziale drugim postaram się przybliżyć sylwetkę księdza Ripeckiego. Rozdział składa się z dwóch paragrafów. W pierwszym z nich przybliżę środowisko z jakiego wywodził się duchowny, postaram się naświetlić czas jego dorastania, edukacji i formowania się osobowości tego niezwykłego człowieka. Chcę pokazać jego wszechstronne zainteresowania, przede wszystkim literaturą, ale również historią i geografią w czasach szkolnych. Później rodzą się zainteresowania teologiczne i rodzi się powołanie kapłańskie, realizowane w różnorodny sposób w zmieniających się realiach Europy XX wieku; od wikariatu, poprzez pracę

katechetyczną, posługę kapelańską w wojsku i probostwo w Liskach. Ksiądz M. Ripecki był również znakomitym działaczem społecznym i kulturalnym, niestrudzenie przez lata pracującym dla dobra swojego Kościoła i narodu, a przede wszystkim dla dobra każdego człowieka, którego spotykał na swojej drodze.

2.1 DOM RODZINNY, EDUKACJA ORAZ DZIAŁALNOŚĆ DO 1920 ROKU

Jak wspominał sam ks. Ripecki: *Sambor – to moje rodzinne miasto. Tam się urodziłem, tam wzrastałem, tam gdy byłem jeszcze mały bawiłem się z kolegami. Tam ukończyłem szkołę i gimnazjum. Tam przygotowywałem się do kapłaństwa*⁴⁴.

Dziś Sambor znajduje się na terytorium Ukrainy. Za czasów narodzin ks. Mirosława terytorium to znajdowało pod panowaniem Habsburgów, była to tzw. Galicja wschodnia. Nie sposób na początku tego rozdziału nie wspomnieć choć kilkoma słowami historii rodu Ripeckich.

Ród Ripeckich wywodzi się z ziem dzisiejszego Podkarpacia. Przodkowie ks. Mirosława, Bazyli i Jan Rzepeccy, byli właścicielami wsi Rzepedź, w powiecie sanockim. W roku 1695 za panowania króla Jana III Sobieskiego, ofiarowali oni do rzepedzkiej cerkwi św. Mikołaja drogocenny ewangeliarz, za sumę 54 polskich złotych⁴⁵.

Ojciec ks. Mirosława, Teodor Ripecki urodził się w 1861 r. w miasteczku Niżankowice, gdzie jego ojciec Jan posiadał własność ziemską. Stryj ojca był kapitanem armii austriackiej. Teodor Ripecki ukończył gimnazjum w Przemyślu oraz seminarium duchowne we Lwowie. Następnie ożenił się z Marią Habłyńską, córką proboszcza wsi Wołosate i przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa przemyskiego, Jana Stupnickiego w 1884 r.⁴⁶ W późniejszych latach był wikariuszem, oraz katechetą w Samborze⁴⁷. Oprócz działalności duszpastersko-katechetycznej prowadził działalność kulturalno-oświatową, realizował się również

⁴⁴ M. Вудкевич, *Життєвий шлях до священства*, Львів 1999, s. 43.

⁴⁵ М. Ріпецький., *Спогади*, w: М. Вудкевич, *Життєвий шлях до священства*, Львів 1999, s. 56-57.

⁴⁶ Tamże, s. 57-58; Jan Stupnicki, biskup eparchii przemyskiej w latach 1872-1890; Por., D. Blazejowskyj, *Historical Šematism of the eparchy of Peremyšl including The Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828-1939)*, Lviv 1995, s. 25.

⁴⁷ Blazejowskyj, *Historical Šematism*, s. 821.

na polu pisarskim. Był autorem *Ilustrowanej historii Rusi*⁴⁸, wydanej we Lwowie w 1890 r., oraz trzech książeczek o religijnej treści: *Objaśnienie Liturgii Pańskiej, Pańskich i Maryjnych świąt*, wydanej w dwóch tomach. Niektóre prace ks. Teodora zachowały się w formie rękopisów⁴⁹.

Dzięki staraniom ks. Teodora w 1893 r. założono w Samborze spółkę produkcji i sprzedaży dewocjonaliów o nazwie *Ryznycia*. Dzięki jego ciągłym i aktywnym staraniom spółka ta zajęła pierwsze miejsce wśród ekonomicznych instytucji w Galicji⁵⁰. Z zasobów przedsiębiorstwa wybudowano w centrum Sambora dużą piętrową kamienicę, w której na piętrze znajdowała się pracownia oraz mieszkanie dyrektora *Ryznyci*.

Drugim poważnym dziełem ks. Teodora było założenie *Instytutu dla Wdów i Sierot* po zmarłych księżach trzech diecezji greckokatolickich. Za swoje zasługi konsystorz biskupi diecezji przemyskiej nadał mu godność kanonika. Ks. Teodor zmarł wskutek choroby płuc 14 stycznia 1901 r. w Samborze w wieku 40 lat⁵¹.

Żona ks. Teodora, Maria z Habłyńskich-Ripecka, po śmierci męża pozostała bez materialnego zabezpieczenia z pięcioma synami, z których najstarszy Wsiewołod uczęszczał do szóstej klasy gimnazjum. Z niezwykłą pracowitością i poświęceniem oddała się pracy nad utrzymaniem i wychowaniem synów, z których każdy ukończył później studia uniwersyteckie⁵². Jako wdowa po kapłanie, nie zawarwszy powtórnego związku małżeńskiego, otrzymywała prawdopodobnie wsparcie materialne od eparchialnego *Instytutu dla Wdów i Sierot*. Instytut wspomagał rodziny zmarłych księży na ogół w postaci rocznych pensji, czasem również w formie doraźnych zapomóg, do wieku uważanego za osiągnięcie

⁴⁸ Ks. mitrat Myrosław Ripećkyj i jego parafia w Chrzanowie (woj. olsztyńskie) 1947-1968, w: *Problemy Ukraińców w Polsce po wysiedleńczej akcji „Wisła” 1947 roku*, red. W. Mokry, t.1, Kraków 1997, s. 394.

⁴⁹ Пор., Б. Крик, *Отець митрат Мирослав Ріпецький (1889-1974) – священик, патріот, письменник, «Благовіст»*, No 6-7 (198-199), червень-липень 2007 р., s. 6.

⁵⁰ Tenże, *Отець митрат Мирослав Ріпецький – його церковна та суспільно-культурна діяльність в роках 1909-1947*, «Перемиські Архієпархіальні Відомості», рік V, ч. 6, 2007, red. E. Popowicz, B. Stepan, B. Biłyj, Przemyśl 2007, s. 238.

⁵¹ Пор., Ріпецький., *Спогади*, s. 58-59. W literaturze spotyka się również inną datę śmierci ks. Teodora Ripeckiego, a mianowicie 15 stycznia 1901, Пор., Блаzejowskyj, *Historical Šematism*, s. 821; Пор., Стеpień, *Organizacja i struktura*, PU-3, s. 205.

⁵² Пор., Ріпецький., *Спогади*, s. 59-61.

pełnoletności, tzn. chłopcy do 16 roku życia, a dziewczęta do 18 roku⁵³. Podczas pierwszej wojny światowej straciła Maria syna Mścislawa, absolwenta filozofii Uniwersytetu Lwowskiego, który zachorował w Wiedniu 1916r. i w drodze powrotnej do Sambora zmarł w Przemyślu. W czasie zachodnio-ukraińskiej wojny wyzwolenczej w czerwcu 1919 r. polscy żołnierze zabili najstarszego syna Wsiewołoda, który był ukraińskim powiatowym komisarzem w Turce koło Styja. W 1929 r. zmarł przedwcześnie dr Aleksander Ripecki, adwokat z Sokala. Dr Stefan Ripecki, najmłodszy syn państwa Ripeckich, był adwokatem i oficerem USS (Ukraińscy Strzelcy Siczowi); podczas II wojny światowej hitlerowcy więzili go przez kilka miesięcy we Lwowie, po wojnie zaś wyemigrował do USA⁵⁴.

Mirosław Ripecki urodził się 13 czerwca 1889 r. w Samborze⁵⁵, w kamienicy znajdującej się niedaleko rynku przy ulicy Przemyskiej. Ochrzczony został przez samborskiego proboszcza ks. Aleksandra Nestorowicza, rodzicami chrzestnymi byli: prof. gimnazjum samborskiego Emilian Daszkiewicz oraz Maria Maciejewicz⁵⁶.

Mirosław Ripecki ukończył czteroletnią szkołę w Samborze przy ul. Bernardyńskiej, jego nauczycielem był Włodzimierz Kotowicz⁵⁷.

Ferie zimowe mały Mirosław spędzał często u ks. Władysława Ilnickiego, proboszcza Jasionki Masiowej w powiecie Turka⁵⁸.

Do samborskiego gimnazjum imienia Arcyksiężnej Elżbiety przy ul. Zielonej wstąpił w 1899 r. W gimnazjum uczyły się dzieci trzech narodowości: polskiej, ukraińskiej oraz żydowskiej. Nauczycielami Mirosława byli: Józef Szafran - dyrektor; ks. Hilarion Hmytryk – katecheta; Filaret Kolessa – język ukraiński; Semen Hymeniuk – język ukraiński; Iwan Łebedzkij – język łaciński oraz grecki; Emil Snopek – matematyka; Zenon Ekhardt – literatura polska; Maksymilian

⁵³ Por., Stępień, *Organizacja i struktura*, PU-3, s. 205.

⁵⁴ Por., Ріпецький., *Спогади*, s. 59-61.

⁵⁵ І. Полянський, *Отець митрат Мирослав Ріпецький (13.6.1889-29.4.1974)*, «Богословія», т. 38, Рим 1974, s. 227.

⁵⁶ Ріпецький., *Спогади*, s. 43.

⁵⁷ Tamże, s. 44.

⁵⁸ Tamże, s. 45.

Krynicki – historia powszechna; Edward Berger – język niemiecki oraz literatura; Wawrzyniec Magera – język niemiecki oraz literatura⁵⁹.

Mirosław wyrastał w duchowej atmosferze swojego domu⁶⁰. W czwartej klasie gimnazjum został przyjęty do tajnej gimnazjalnej organizacji *Hromada*, założonej w 60-tych latach XIX stulecia, która stanowiła centrum kulturowego odrodzenia ukraińskiej ludności terenów Sambora oraz Podkarpacia. W ramach członkostwa w *Hromadzie* wygłaszał Mirosław referaty o różnej tematyce⁶¹. W czasach gimnazjalnych interesował się również teatrem oraz kinematografią⁶².

Jego przyjaciółmi w czasach gimnazjalnych byli: Fiodor Czajkowski – późniejszy kapłan i kapelan Ukraińskiej Halickiej Armii (UHA), Jerzy Myseczko-Makowski oraz Ostap Hamerski⁶³. Będąc w 7 klasie gimnazjum Mirosław ze swym przyjacielem Fiodorem Czajkowskim odbył wycieczkę w huculskie Karpaty, z której wrażenia przelał później na papier⁶⁴.

Mirosław Ripecki był zdolnym uczniem, nie miał trudności z nauką. Jego ulubionym przedmiotem w gimnazjum była literatura ukraińska. Jak napisał w swoich wspomnieniach, dobrej stylistyki nauczył go jego nauczyciel języka ukraińskiego, Filaret Kolessa. Bardzo pomogło to ks. Ripeckiemu w dalszej pracy piśmienniczej i redaktorskiej.

Egzaminy maturalne Mirosław Ripecki złożył w dniach od 25 czerwca do 4 lipca 1907 r.

Tematy egzaminów maturalnych były następujące:

1. Tłumaczenie *Cycerona* na język polski oraz tłumaczenie z języka polskiego na łacinę.
2. Tłumaczenie z greki na język polski stosunku Horacego do Mecenata i do cesarza rzymskiego Augusta.
3. Z języka ukraińskiego: Znaczenie i wpływ włoskiego *Odrodzenia* na relacje kulturowe w Europie.

⁵⁹ Por., tamże, s. 45-50.

⁶⁰ *Ks. mitrat Myrosław Ripeckij*, s. 394.

⁶¹ Ріпецький., *Спогади*, s. 51-53.

⁶² Tamże, s. 53-54.

⁶³ Tamże, s. 48.

⁶⁴ Tamże, s. 54-55.

Spośród 51 uczniów 27 zdało egzaminy pozytywnie⁶⁵.

Po ukończeniu gimnazjum Mirosław Ripecki wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Na pierwsze lata studiów skierowano go do Lwowa⁶⁶. Rektorem lwowskiego seminarium był wtedy ks. Józef Żuk⁶⁷. Był to czas burzliwy dla Lwowa; na Uniwersytecie Jana Kazimierza w 1906 r. panowała napięta atmosfera, ponieważ studenci narodowości ukraińskiej protestowali przeciwko marginalizowaniu języka ukraińskiego na uniwersytecie, dochodziło wtedy do wieców jak również bójek pomiędzy studentami narodowości polskiej i ukraińskiej. W jednym z wieców 7 marca 1906 r. brali również udział ukraińscy studenci teologii. Domagali się utworzenia ukraińskiego uniwersytetu z teologicznym i filozoficznym fakultetem. W grudniu 1906 r. domagali się składania przysięgi studenckiej w języku ukraińskim⁶⁸.

Za rektorstwa ks. Żuka w seminarium lwowskim działał ruch na rzecz obrony języka ukraińskiego oraz stworzenia we Lwowie ukraińskiego uniwersytetu. W grudniu 1908 r. założono *Naukowe Koło Ukraińskich Teologów*, którego członkowie – studenci teologii – udzielali się w ponad dwudziestu lwowskich czytelniach organizacji *Proswita*⁶⁹. Niedzielnymi popołudniami studenci prowadzili w czytelniach wykłady dla młodzieży, które miały na celu ubogacać jej wiedzę oraz pogłębiać religijną i narodową świadomość. Grupowano w ten sposób młodzież ukraińską, chroniąc ją przed denacjonalizacją oraz demoralizacją. W seminarium duchownym co tydzień odbywały się zebrania członków *Naukowego Koła*, podczas których studenci składali relacje z pobytów w czytelniach, odczytywali swoje wykłady i prowadzili dyskusje. Przy *Naukowym Kole* funkcjonowała samodzielna

⁶⁵ Tamże, s. 45-50; Syn profesora Kolessy, Mikołaj Kolessa, w latach 70-tych XX w. był dyrektorem Filharmonii we Lwowie. Por., *Листи о. Мирослава Ріпецького до о. Йосипа Кладочного*, wydał В. Лаба, Львів 2000, list z 16 kwietnia 1970 r., s. 65.

⁶⁶ І. Гарасим, *Греко-католицькі священники, які залишились у Польщі після 1947 р.*, Рим 2000, s. 22, mps., ABW.

⁶⁷ Por., М. Пристай, *Львівська Греко-Католицька Семінарія 1783-1945*, Львів-Рудно 2003, s. 232. Jak podają inne źródła, rektorem seminarium miałby być wówczas ks. dr Józef Bocian, późniejszy biskup łucki. Por., Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 227; Jednak Mykoła Prystaj podaje, że ks. dr J. Bocian od 1905 r. był prefektem seminarium. Dopiero po nominacji ówczesnego rektora, ks. dra Josyfa Żuka na wikariusza apostolskiego w Bośni 9 października 1910 r., ks. dr J. Bocian został zatwierdzony na stanowisku rektora Lwowskiego seminarium. Por., Пристай, *dz. cyt.*, s. 218.

⁶⁸ Por., Пристай, *dz. cyt.*, s. 232.

⁶⁹ Tamże, s. 233.

biblioteka oraz księgarnia, z zasobów których studenci korzystali przygotowując swoje wykłady.

Aktywną działalność w seminarium prowadził również Mirosław Ripecki. Oprócz zainteresowań teologicznych przejawiał zainteresowanie literaturą, historią, geografiami, ekonomią oraz funkcjonowaniem wiejskich gospodarstw. W latach 1909-1911 był sekretarzem *Naukowego Koła Ukraińskich Teologów*. Zajmował się odnotowywaniem w sekretarskiej księdze sprawozdań seminarzystów z przeprowadzonych wykładów oraz z cotygodniowych posiedzeń. Dla *Naukowego Koła* przygotował on 5 popularno-naukowych wykładów pt.:

1. *Porządki i zwyczaje panujące na Siczy Zaporoskiej.*
2. *Szkodliwość alkoholu i zwalczanie alkoholizmu.*
3. *Dania – kraj wiejsko-gospodarczej kooperacji.*
4. *Twórczość dramatyczna Iwana Karpenka-Karoho-Tobilewycza.*
5. *Organizacja i znaczenie wiejsko-gospodarczych spółek*⁷⁰.

W seminarium działały również koła: literackie, teologiczne, dramatyczne oraz agronomiczne. Kółko agronomiczne organizowało wyjazdy do różnych gospodarstw wiejskich⁷¹; Mirosław Ripecki w latach 1909-1911 był jego przewodniczącym.

W roku 1910 na koszt towarzystwa *Silskij Hospodar* (Wiejski gospodarz) odbył podróż na Bukowinę, gdzie zapoznał się ze strukturą i sposobami zarządzania spółkami oszczędnościowo-kredytowymi. Następnie w roku 1911 za stypendium Austro-Węgierskiego Ministerstwa Rolnictwa udał się do Czech i Moraw, celem poznania struktur czeskiego ruchu spółdzielczego⁷², wziął także udział w Kongresie Unijnym w Welehradzie⁷³.

Będąc studentem seminarium Ripecki publikował swoje artykuły oraz reportaże. W roku 1912 redaktor dr Bazyli Panejko przyjął do druku na łamach

⁷⁰ М. Ріпецький, *Записки про мою 50-літню науково-популярну й публіцистичну працю*, w: *Документи до історії Української Греко-Католицької Церкви у Польщі у 1947-1960-х роках. (З архіву о. митрата Мирослава Ріпецького)*, упорядник В. Лаба, Львів 1996, s. 289.

⁷¹ Пор, Пристай, *dz. cyt.*, s. 233-234.

⁷² *Документи до історії Української Греко-Католицької Церкви у Польщі у 1947-1960-х роках. (З архіву о. митрата Мирослава Ріпецького)*, упорядник В. Лаба, Львів 1996, s. 286.

⁷³ PSB, *Ripecki (Ripeckij) Mirosław (1889-1974)*, t. 31, red. A. A. Zięba, Wrocław 1988, s. 304.

gazety *Diło* (Czyn) jego artykuł pt. *Seminarium Duchowne i praca organiczna na rzecz narodu*, a także reportaż o wrażeniach z pobytu w Czechach i na Morawach. Będąc uczestnikiem Kongresu Unijnego w Welehradzie Ripecki napisał z niego sprawozdanie dla lwowskiego dziennika chrześcijańsko-społecznego *Ruslan*⁷⁴.

Podczas studiów seminaryjnych nie zerwał on kontaktów z samborską *Hromadą*. W czasie ferii świątecznych w rodzinnym Samborze wygłosił w 6 okolicznych czytelnich *Oświaty* wykłady pt. *Czeski naród i jego kultura*⁷⁵ oraz *Ukraińska Biesiada*⁷⁶.

Na ostatni, czwarty rok studiów, Mirosław Ripecki przeniósł się do Przemyśla⁷⁷. Po ukończeniu studiów seminaryjnych przebywał prawdopodobnie w *Domu Prezbiterialnym* w Przemyślu. Była to instytucja przeznaczona dla absolwentów seminarium, dająca im praktyczne przygotowanie liturgiczne, homiletyczne oraz katechetyczne. Alumni po ukończeniu studiów mieli obowiązek pozostawać w *Domu Prezbiterialnym* przez minimum rok⁷⁸. Było to o tyle praktyczne, że absolwenci seminarium nie decydujący się na życie bezżenne, mogli ten czas wykorzystać na poszukiwanie odpowiedniej kandydatki do zawarcia związku małżeńskiego. A zgodnie z normami prawodawstwa Kościołów wschodnich, mogli uczynić to jedynie przed przyjęciem święceń diakonatu. Do połowy lat 20-tych absolwenci zwykli przedłużać swój pobyt w tejże instytucji do 2 a nawet 3 lat.

Następnie Mirosław Ripecki zawarł związek małżeński z Eugenią Smułka, córką proboszcza w Uhrynowie⁷⁹. Święcenia kapłańskie przyjął z rąk biskupa

⁷⁴ М. Ріпецький, *Записки про мою*, s. 289.

⁷⁵ Tenże, *Спогади*, s. 52.

⁷⁶ Tenże, *Записки про мою*, s. 290.

⁷⁷ W latach wojennych i zaraz po jej zakończeniu liczba alumnów w seminarium przemyskim była ograniczona z powodów administracyjnych. Gmach seminaryjny jaki posiadała greckokatolicka diecezja przemyska był niewystarczający na jej potrzeby i klerycy diecezjalni kończyli tylko czwarty rok studiów w Przemyślu, natomiast pierwsze trzy lata studiowali na wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego, kształtując swoją formację kapłańską w Greckokatolickim Seminarium Duchownym we Lwowie. Seminarium przemyskie usamodzielniało się dopiero w 1921 r. kiedy zaczęło użytkować nowe budynki, wybudowane przed wojną ze środków Galicyjskiego Funduszu Religijnego; Por., Stępień, *Organizacja i struktura*, PU-3. s. 202.

⁷⁸ Tamże., s. 203.

⁷⁹ Б. Крик, *60- ліття душпастирства в Хианові і першого душпастиря отця митрата Мирослава Ріпецького (1889-1974)*, «Християнський Голос», Українська Церковна Газета – Ukrainische

przemyskiego Konstantyna Czechowicza (1897-1915) w roku 1913. Pierwszą Liturgię Pańską (Mszę Świątą) celebrował w Wielkanoc 1913 r. w Mostach Wielkich powiatu Żółkiew, gdzie później został wikariuszem w cerkwi pod wezwaniem *Zwiastowania Najświętszej Marii Panny*. Jako wikariusz i katecheta szkolny pracował w Mostach Wielkich przez 6 lat. Administratorem parafii w latach 1913-1916 był ks. Michał Hirniak, w latach 1916-1920 ks. Justyn Manasterski, a od roku 1920 ponownie ks. Hirniak⁸⁰.

Obok działalności duszpasterskiej w Mostach Wielkich ks. Mirosław rozwinął szeroką działalność społeczną⁸¹, przede wszystkim oświatowo-kulturalną i ekonomiczną⁸². Był przewodniczącym: czytelnicy organizacji *Proswita*, koła towarzystwa *Wiejski Gospodarz*, kooperatywy *Własna Pomoc* oraz przewodniczącym oszczędnościowo-kredytowego towarzystwa *Nadzieja*⁸³.

W latach 1914-1915 był kapelanem 55 pułku armii austriackiej i przebywał na szkoleniu tegoż pułku na Węgrzech⁸⁴.

Wiosną 1916 r. powrócił do Mostów Wielkich. Z powodu niewystarczającej liczby greckokatolickich księży dojeżdżał on w niedziele i święta do parafii Bojaniec oraz do filialnej cerkwi we wsi Kupyczwola. W tejże wsi stanął ks. Ripecki w obronie miejscowej ludności krzywdzonej przez węgierskich żandarmów, za co został aresztowany i osadzony na 10 dni w więzieniu sądu polowego⁸⁵.

W roku 1918 dzięki jego staraniom założono w Mostach Wielkich *Bractwo Orędownictwa Najświętszej Bogarodzicy*⁸⁶, które liczyło ponad 500 członków. Jako przewodniczący *Bractwa* ks. Ripecki z dobrowolnych ofiar nabył w śródmieściu budynek, w którym założył ochronkę dla dzieci i oddał ją pod zarząd Sióstr

Kirchenzeitung, Мюнхен – Липень 2007, nr. 14 (2730), s. 2; ks. Semen Smułka, proboszcz Uhrynowa w latach 1889-1913; Por., Blazejowskyj, *Historical Šematism*, s. 508.

⁸⁰ Blazejowskyj, *Historical Šematism*, s. 329.

⁸¹ Ks. mitrat Myroslaw Ripeckij, s. 394.

⁸² Por., Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 227-228.

⁸³ Tamże., s. 228.

⁸⁴ Tenże, *Богy i Батьківщині*, w: ABW, f. X, sp. 2, j. 2, s. 3.

⁸⁵ Tenże, *Отець митрат Мирослав*, s. 228; A. Zięba podaje, że ks. Ripecki był aresztowany w 1915 roku; Por., PSB, *Ripecki (Ripeckij) Mirosław*, s. 304.

⁸⁶ Ks. mitrat Myroslaw Ripeckij, s. 394.

Służebnic NMP⁸⁷. Również dzięki jego staraniom odremontowano były wojskowy budynek, w którym założył on bursę dla młodzieży szkolnej pochodzącej z pobliskich wsi⁸⁸.

Po ogłoszeniu Zachodnio-Ukraińskiej Republiki Ludowej w styczniu 1919 r.⁸⁹ ks. Ripecki został kapelanem UHA w ośrodku szkoleniowym I Korpusu w Kamionce Strumiłowej i Busku pod dowództwem płk Osypa Mykytki, następnie od początku sierpnia tego roku kapelanem X Brygady, stacjonującej w Mańkowcach koło Kamieńca Podolskiego, dowodzonej przez płk D. Dołuda, kpt M. Kłymkewycza oraz kpt F. Kondrackiego⁹⁰.

Jako kapelan polowy prowadził on dla żołnierzy wykłady z historii Ukrainy. W tygodniku *Kozackij Hołos* (Głos Kozacki) publikował artykuły o treści historycznej oraz felietony z życia i marszu wojennego X Brygady UHA⁹¹.

Z X Brygadą przeszedł on sławny szlak wojenny od zdobycia Winnicy przez Koziatyn, Berdyczów, Chodorków aż po Kijów, który zdobyto 30 sierpnia 1919 r.⁹² Z tego pochodu ks. Ripecki pozostawił bardzo ciekawe wspomnienia⁹³.

W październiku 1919 r. ks. Ripecki został kapelanem Sztabu Głównego UHA w Winnicy⁹⁴. Wskutek ciężkich warunków socjalnych, podobnie jak spora liczba żołnierzy zachorował na tyfus i znalazł się w szpitalu I korpusu UHA. W styczniu 1920 r. wraz z częścią Sztabu Głównego ks. Ripecki udał się do niemieckich kolonii w okolicach Odessy⁹⁵.

⁸⁷ Budynek wraz z ogrodem nabył od dziedziczki Błońskiej za 160.000 koron; Por., Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 228.

⁸⁸ Por., tamże., s. 228; PSB, *Ripecki (Ripeckij) Mirosław*, s. 304.

⁸⁹ Szerzej na ten temat, Zob., J. Syrnik, *Sylwetka Symona Petlury i jego znaczenie w historii Ukrainy*, w: www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_pol/historia_spis/htm. Dodano 17 listopada 2007 r.

⁹⁰ PSB, *Ripecki (Ripeckij) Mirosław*, s. 305; Por., *Ukraińska Halicka Armia*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Ukrai%ska_Armia_Galicyjska. Dodano 17 listopada 2007 r.

⁹¹ Ріпецький, *Записки про мою*, s. 290.

⁹² *Документи до історії*, s. 286-287. Szerzej na ten temat, Por., J. Syrnik, *Sylwetka Symona Petlury i jego znaczenie w historii Ukrainy*, w: www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_pol/historia_spis/htm. Dodano 17 listopada 2007 r.

⁹³ (...) *Nad Irpenem, 31 sierpnia 1919. (...) Nasza Brygada zatrzymała się nad rzeką Irpeń, niedaleko Kijowa. Ciężkie trudy trzytygodniowego pochodu wojennego zostały uwieńczone wczoraj zdobyciem łniącego złotem Kijowa. (...) Żołnierze X Brygady wzięli dziś do niewoli ponad 200 bolszewików, między nimi byli również chińczycy. Dziś Naczelne dowództwo UHA wjedzie uroczyście do stolicy państwa Ukraińskiego. Wśród naszych żołnierzy panuje bardzo wielka radość (...)*. ABW, f. X, sp. 2, j. 2. Wspomnienia ks. Ripeckiego ze służby kapelańskiej w UHA.

⁹⁴ М. Козак, *Пом'яни Господи душі рабів твоїх*, Перемишль – Львів 2002, s. 207.

⁹⁵ Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 228.

Po przekształceniu przez bolszewików UHA w CzUHA i rozpoczęciu przez nich likwidacji ukraińskich oficerów, ks. Ripecki przedostał się przez Besarabię (dzisiejsza Mołdawia) i Bukowinę do Galicji. Początkowo zatrzymał się w Stanisławowie, gdzie odbył tygodniową kwarantannę, a następnie przedostał się do Sokala. Natenczas w Sokalu zamieszkiwała wraz z rodziną jego małżonka Eugenia⁹⁶.

2.2 DZIAŁALNOŚĆ PO POWROCIE DO GALICJI

Po powrocie do Galicji ks. Ripecki został administratorem parafii Surzyca Wielka koło Chyrowa oraz katechetą gimnazjalnym w Sokalu⁹⁷. Parafię w Liskach objął w roku 1920 po zmarłym proboszczu Piotrze Gisowskim, który duszpasterzował tam od roku 1888. Początkowo ks. Mirosław piastował funkcję administratora parafii, w roku 1921 został jej proboszczem⁹⁸. Liski położone na hrubieszowszczyźnie były dotkliwie zniszczone w wyniku wojny, co wpłynęło na ogólnie zły stan oświatowy oraz ekonomiczny wsi. Parafia w Liskach należała do dekanatu waręskiego, posiadała dwie cerkwie filialne w pobliskim Kośniażynie i w Przewodowie⁹⁹, oddalonych od Lisek kolejno o 4 i 6 km. Cerkiew w Kośniażynie w wyniku działań wojennych spłonęła, ale dzięki staraniom ks. Mirosława na miejscu starej zbudowano nową cerkiew pod wezwaniem Orędownictwa Najświętszej Bogurodzicy¹⁰⁰.

Ponieważ Liski i okolice były mocno zniszczone w wyniku działań wojennych, praca duszpasterza nie była tam łatwą¹⁰¹. Ks. Ripecki poświęcił 25 lat swojego życia na religijną i ekonomiczną odbudowę Lisek, rozwinął tam działalność katechetyczną i ogólnooświatową¹⁰².

⁹⁶ Pog., *Документи до історії*, s. 287.

⁹⁷ PSB, *Ripecki (Ripeckij) Mirosław*, s. 305.

⁹⁸ Blazejowski, *Historical Šematism*, s. 282; Козак, *Пом'яни Господи душі*, s. 207. Inne źródła podają, że parafię Liski objął Ripecki w październiku 1921 r. Pog., *Полянський, Отець митрат Мирослав*, s. 228.

⁹⁹ D. Blazejowski, *Historical Šematism*, s. 282.

¹⁰⁰ *Документи до історії*, s. 287.

¹⁰¹ Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 228.

¹⁰² *Ks. mitrat Myrosław Ripeckij*, s. 394.

Do parafii w Liskach należało ok. 30 ha gruntów¹⁰³. Dzięki inicjatywie ks. Mirosława odbudowano w Liskach plebanię oraz budynki gospodarcze. Zbudowano dom parafialny, w którym mieściły się ośrodki organizacji: *Silskij Hospodar* (Wiejski Gospodarz), czytelnia *Proswity*, handlowa i mleczarska kooperatywy, oraz *Związek Ukrainek*¹⁰⁴. Wszystkie te organizacje znajdowały w osobie ks. Mirosława opiekuńczego patrona¹⁰⁵. Dom parafialny posiadał przestronną salę ze sceną, na której wystawiane były sztuki teatralne i koncerty¹⁰⁶.

Msze Święte w niedziele ks. Ripecki odprawiał po kolei w trzech cerkwiach, prowadził również katechizację w szkołach. Po lekcjach religii wypożyczał uczniom pouczające ilustrowane książeczki wydawnictw *Nasz Przyjaciel* i *Świat Dziecka*, dzięki czemu wychował on wielu świadomych czytelników¹⁰⁷. Z jego inicjatywy założono w Liskach *Bractwo Cierpiącej Matki Bożej*.

Wiele starań włożył proboszcz również w miejsce objawień Matki Bożej w pobliskiej wsi Białystok. Dzięki pożyczkom¹⁰⁸ kupił on 4 parcele ziemi, sąsiadujące z miejscem odpustowym. Odremontował kaplicę odpustową, wybudował niewielki dom dla księży przybywających na coroczny odpust, oraz zadaszenie na konfesjonały. Odremontował także studnię z wodą źródlaną, z której wierni zwykli czerpać po odpuście wodę i zabierać ją ze sobą do domu. Na potrzeby kultu zakupiono 7 obrazów pędzla malarki Ołeny Kulczyckiej, przedstawiających *Współcierpienia Matki Bożej*. Dzięki wsparciu okolicznych proboszczów postawiono również drogę krzyżową składającą się z 14 kapliczek, z których ostatnia murowana, przedstawiała grób Chrystusa. Ks. Mirosław zadbał również o ogrodzenie i obsadzenie całego terenu krzewami¹⁰⁹.

Każdego roku w dziesiąty piątek po świętach Wielkiej Nocy we wsi Białystok odbywał się odpust, na który przybywały tysiące wiernych oraz znaczna liczba

¹⁰³ APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 52.

¹⁰⁴ *Документи до історії*, s. 287.

¹⁰⁵ *Ks. młrat Myrosław Ripeckij*, s. 395.

¹⁰⁶ *Документи до історії*, s. 287.

¹⁰⁷ Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 228-229.

¹⁰⁸ Wywiad z Marią Mikulą, siostrą zakonną zgromadzenia Sióstr Józefitek, ur. w 1932 r. we wsi Załuże, pow. Lubaczów. W 1947 r. przesiedlona wraz z rodziną do wsi Jagodne na Mazurach. Wywiad przeprowadzono dnia 10 marca 2006 r.; Pog., Вудкевич, *dz. cyt.*, s. 39.

¹⁰⁹ Pog., *Документи до історії*, s. 287; Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 229; Вудкевич, *dz. cyt.*, s. 39-41.

księży; często przyjeżdżał również eparcha przemyski Jozafat Kocyłowski. Na pamiątkowej fotografii z odpustu w 1932 r. widnieje postać biskupa J. Kocyłowskiego, 22 księży, w tym ks. Ripeckiego, oraz 6 małżonek duchownych¹¹⁰.

Doceniając trud pracy ks. Ripeckiego, biskup Jozafat, dekretem z dnia 17 czerwca 1927 r. podniósł go do godności kryłozanyna (kanonika)¹¹¹. Jako aktywny działacz i charyzmatyczny duszpasterz, ks. Mirosław w latach 1930¹¹², 1931¹¹³ i 1933 był kandydatem na proboszcza w Sokalu¹¹⁴.

Podczas długoletniej służby duszpasterskiej w Liskach wiele czasu poświęcał pracy popularno-naukowej i publicystycznej. W przeciągu tego czasu napisał ponad 30 artykułów i felietonów o tematyce literackiej i historycznej. Opracował ponad 12 popularno-naukowych prac z historii Ukrainy, o Cerkwi Ukraińskiej, o kulturze Ukrainy oraz innych narodów. Wydał to wszystko drukiem na łamach czasopism: *Nowa Zorja* (Nowa Gwiazda), *Prawda* oraz przemyskiego eparchialnego tygodnika *Beskyd*¹¹⁵.

W latach 1929-1933 w *Nowej Zorji* zamieścił 17 artykułów i felietonów różnorodnej treści, jak np.: *Popularne wydania; Ukraińska książka dla dzieci i młodzieży; O bibliotekach dla dzieci i młodzieży; Nasz instytut dla dziewcząt w Przemyślu; Ku pamięci kapelana VI Brygady UHA ks. Teodora Czajkowskiego; Miejsca odpustowe. Ich religijne i narodowe znaczenie; Lekceważenie problemu emigracji zarobkowej i przesiedleńczej*¹¹⁶.

Na łamach lwowskiego tygodnika *Prawda* w latach 1930-1935 wydał Ripecki popularno-naukowe prace: *Sławne czyny i zasługi kniazia (księcia) św. Włodzimierza Wielkiego; Książę Jarosław Mądry; Święty męczennik Jozafat Kuncewicz – apostoł jedności kościelnej; U początków ukraińskiej oświatowo-*

¹¹⁰ Tamże

¹¹¹ *Документи до історії*, s. 288.

¹¹² Tamże, s. 89.

¹¹³ Zawiadomienie z Kurii diecezji przemyskiej datowane na dzień 23 marca 1931 r. AAW,teczka, bez pagin.

¹¹⁴ Крик, *Отець митрам Мирослав*, s. 242.

¹¹⁵ Пор., Ріпецький, *Записки про мою*, s. 290; Пор., Стеpień, *Organizacja i struktura*, s. 204.

¹¹⁶ Ріпецький, tamże, s. 290.

szkolnej pracy w Galicji; Państwo Watykańskie; Dania – kraj wiejsko-gospodarczej kooperacji; Kraina fiordów – o Norwegii i jej narodzie¹¹⁷.

Ks. Ripecki zamierzał również wydać popularno-naukowe prace dotyczące Szwecji, Wielkiej Brytanii, Bułgarii, Czechosłowacji oraz Włoch¹¹⁸.

Wydawnictwo *Świat Dziecka* wydało we Lwowie w 1931 r. jego artykuł pt. *Kraina fiordów – o Norwegii i jej narodzie* w formie ilustrowanej książki, natomiast Ministerstwo Oświaty w Warszawie skierowało tę pozycję do bibliotek ukraińskich szkół¹¹⁹.

Ks. Ripecki ściśle współpracował również z tygodnikiem *Beskyd* wydawanym przez eparchię przemyską. Napisał do niego 14 artykułów i felietonów o treści religijnej, oświatowo-kulturalnej i historycznej; trzy popularno-naukowe prace o irlandzkich i słoweńskich katolikach oraz rozwoju gospodarczym Duńczyków. W pierwszym numerze *Beskydu* umieszczono artykuł ks. Ripeckiego z okazji 100-lecia śmierci wybitnego działacza cerkiewno-narodowego ks. Jana Mohylnickiego pt. *Wspomnienie z historii naszego Odrodzenia*. W kolejnych numerach ukazywały się artykuły: *1500-lecie soboru Efeskiego*; *Unijne dążenia ojca świętego Piusa XI*; *Chwała i kult Dziewicy Maryi w ukraińskim państwie książęcym*; *Zaslugi i twórczość ks. Markijana Szaszkewycza*; *Religijność Tarasa Szewczenki*; *Jakimi książkami należy dopełniać biblioteki dla dzieci?*; *Walka ze strasznym zjawiskiem analfabetyzmu*; *Działalność i zasługi hetmana Iwana Mazepy*; *Wspomnienia z wojennego pochodu X Brygady UHA*¹²⁰.

W *Przemyskich Wiadomościach Eparchialnych* na rok 1931, umieszczono obszerną popularno-naukową pracę ks. Ripeckiego pt. *Przewodnik biblioteczny*, zawierający cenne wskazówki dotyczące założenia i prowadzenia bibliotek parafianych. Nakładem towarzystwa *Eparchialna Pomoc* (Pomoc Diecezjalna) w latach 1932-1933 wydał ks. Ripecki popularno-naukowe prace o irlandzkich i duńskich katolikach¹²¹.

¹¹⁷ Tamże, s. 290; Por., Tenże, *Спогади*, s. 54.

¹¹⁸ Por., Ріпецький, *Спогади*, s. 54.

¹¹⁹ Por., tamże; Tenże, *Записки про мою*, s. 290-291.

¹²⁰ Tenże, *Записки про мою*, s. 291.

¹²¹ Por., Ріпецький, *Спогади*, s. 54; Tenże, *Записки про мою*, s. 291.

Na kursie duszpasterskim *Akcji Katolickiej*, który odbył się w Przemyślu w dniach 4-7 września 1934 r., pod przewodnictwem biskupa pomocniczego Grzegorza Łakoty, przy udziale 133 księży eparchii przemyskiej, ks. Ripecki wygłosił referat pt. *Akcja Katolicka w świetle trudności i przeszkód w pracy duszpasterskiej wśród grekokatolików*. Referat ten ukazał się drukiem w książce dotyczącej kursu duszpasterskiego, wydanej przez *Eparchialny Instytut Akcji Katolickiej*¹²².

W roku 1926 i 1932 w drukarni Ojców Bazylianów wydał ks. Mirosław dwie ilustrowane pozycje pt. *Wianuszek dla Cierpiącej Matki Bożej na Białymstoku w Liskach* oraz *Ukraińskiego kraju Orędowniczka i Matka*. Druga książeczka zawierała również artykuły pt. *Najświętsza Maria Panna – Orędowniczka i Matka ukraińskiego narodu* oraz *Modlitwne miejsce Cierpiącej Matki Bożej na Białymstoku w Liskach*¹²³.

W roku 1937 w Sokalu ukazała się drukiem historyczna pozycja pt. *Kniaź Jarosław Mądry – Budowniczy państwa ukraińskiego i krzewiciel kultury ukraińskiej*. Rok później z okazji rocznicy świętowania 950-lecia chrztu Rusi – Ukrainy wydawnictwo bazylianów, dzięki pomocy o. ihumena Modesta Pełecha, wydało w formie ilustrowanej książeczki w kilku nakładach opracowanie ks. Ripeckiego o kniaziu Włodzimierzu Wielkim¹²⁴.

W roku 1939 ks. Ripecki objął urząd dziekana waręskiego. Posądzony w marcu 1939 r. o sprzyjanie *Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów* (OUN), 29 lipca został uwięziony Na Brygidkach we Lwowie i zagrożony wywiezieniem do Berezki Kartuskiej, lecz w wyniku interwencji metropolity Andrzeja Szeptyckiego i *Ukraińskiej Organizacji Parlamentarnej*, po trzech tygodniach uwolniono go¹²⁵.

¹²² Tenże, *Записки про мою*, s. 291.

¹²³ Tamże.

¹²⁴ Por., tamże, s. 292.

¹²⁵ PSB, *Ripecki (Ripeckij) Mirosław*, s. 305; Гарасим, *Грекокатолицькі священники*, s. 22; Obóz w Berezce Kartuskiej na Polesiu, pod zarządem wojewody Poleskiego Kostki-Biernackiego, był miejscem internowania działaczy ukraińskich oraz duchowieństwa, Por., Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 229; ABW, , f. X, sp. 6, j. 1, k. 5.

W roku 1941 ks. Ripecki opublikował w *Waręskich Wiadomościach* popularno-naukowe opracowanie pt. *Kniaże czasy na Chełmszczyźnie*¹²⁶.

W czasie wojny do roku 1944 ks. Ripecki zamieszkiwał w Liskach. Wieś została spalona 22 marca 1944 r. przez oddział zbrojny podziemia polskiego z Chełmszczyzny, w wyniku czego zginęło 59 osób i zniszczonych zostało ponad 130 domów. Ks. Ripecki schronił się w czasie napadu w ziemiance ratując się w ten sposób od śmierci. Wskutek tych wydarzeń przeniósł się na okres 4 miesięcy do Uhrynowa, gdzie zastępował swojego szwagra, dziekana waręskiego¹²⁷, ks. Jana Kaszubińskiego¹²⁸.

W roku 1946, w ramach tzw. *repatriacji*¹²⁹, wysiedlono przymusowo na terytorium USRR dwie trzecie mieszkańców Lisek; ks. Mirosław uniknął wtedy wysiedlenia. Zamieszkiwał jeszcze w Liskach do czerwca 1947 r.¹³⁰ Pomimo ciężkich warunków pełnił nadal funkcję proboszcza Lisek oraz dziekana waręskiego¹³¹. W latach 1946-1947 z powodu braku kapłanów, był jedynym duszpasterzem obrządku greckokatolickiego w dekanacie waręskim¹³²; przez niemal rok sprawował Msze Święte w 13 cerkwiach dekanatu¹³³, odprawiał w każdą niedzielę i święta dwie, czasem również trzy Msze Święte¹³⁴.

W maju 1947 r. ks. Ripecki otrzymał od komendanta pułku WP w Hrubieszowie aprobatę na celebrację Mszy Świętych oraz pełnienie obowiązków duszpasterskich na terenie całego dekanatu waręskiego¹³⁵. Stwarzało mu to

¹²⁶ Por., Ріпецький, *Записки про мою*, s. 292.

¹²⁷ Por., *Документи до історії*, s. 288; Гарасим, *Грекокатолицькі священики*, s. 22; Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 229.

¹²⁸ Ks. Jan Kaszubiński (Iwan Kaszubynskyj) w latach 1912-1913 był wikariuszem parafii Uhrynów, w latach 1913-1914 jej administratorem, od roku 1914 proboszczem. W latach 40-tych XX w. wyemigrował do USA. Por., Blazejowskyj, *Historical Šematism*, s. 508-509.

¹²⁹ Por., Michaliszyn, *dz. cyt.*, s. 43-44. Szerzej na ten temat: *Repatriacja czy deportacja: przesiedlenie Ukraińców z Polski do USRR 1944-1946*, red. E. Misilo, t. 1, Dokumenty 1944-1945, Warszawa 1996; *Repatriacja czy deportacja: przesiedlenie Ukraińców z Polski do USRR 1944-1946*, red. tenże, t. 2, Dokumenty 1946, Warszawa 1999.

¹³⁰ Por., Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 229.

¹³¹ Por., *Документи до історії*, dok. nr. 22, s. 30.

¹³² Por., tamże, dok 2, s. 7.

¹³³ Гарасим, *Грекокатолицькі священики*, s. 22; Według innych źródeł w 10 cerkwiach, Por., *Документи до історії*, dok 2, s. 7.

¹³⁴ *Документи до історії*, dok. nr. 5, s. 9-10.

¹³⁵ Tamże.

możliwość w miarę swobodnego pełnienia obowiązków duszpasterskich w tak burzliwym czasie.

W ciągu zaledwie jednego miesiąca sytuacja ta uległa całkowitej zmianie. Dwudziestego czwartego kwietnia 1947 r. Prezydium Rady Ministrów podjęło uchwałę w sprawie akcji *Wisła*¹³⁶. Trzy dni później Grupa Operacyjna *Wisła* pod dowództwem gen. S. Mossora rozpoczęła przesiedlanie obywateli polskich narodowości ukraińskiej na ziemie zachodnie i północne Polski w ramach akcji *Wisła*¹³⁷. Ksiądz Ripecki wraz z żoną i parafianami został wysiedlony z Lisek w ramach drugiego etapu operacji, który trwał o 1 do 30 czerwca 1947 r. Wysiedlano wtedy ludność z powiatów województw rzeszowskiego, lubelskiego oraz krakowskiego¹³⁸.

Księża grekokatolicy, którzy znaleźli się na nowych terenach nie mogli wykonywać posług duszpasterskich wśród grekokatolików. Na podstawie przyznanego im przez prymasa indultu, kapłani grekokatolicy pracowali w parafiach rzymskokatolickich jako birytualisci; musieli przejść specjalny kurs liturgiczny i zdać egzamin ze znajomości rytu rzymskokatolickiego oraz znajomości łaciny. Kapłani żonaci musieli mieszkać w odosobnieniu od swoich żon i dzieci.

¹³⁶ Senat RP 3 sierpnia 1990 r. potępił akcję *Wisła*. W przyjętej uchwale czytamy: „Pragnąc pojednania, dążymy do ukazania naszej trudnej historii w świetle prawdy (...) Senat Rzeczypospolitej Polskiej potępia akcję „Wisła”, w której zastosowano właściwą dla systemów totalitarnych zasadę odpowiedzialności zbiorowej”. Uchwała Senatu RP potępiająca akcję „Wisła” z 3 VIII 1990 r., w: M. Czech, *Ukraińcy w Polsce 1989-1993. Kalendarium. Dokumenty. Informacje*. Warszawa 1993, s. 130.

¹³⁷ Szósta Dywizja Wojska Polskiego 28 kwietnia 1947 r. otoczyła wsie, które zamieszkiwała ludność pochodzenia ukraińskiego. Jednocześnie pododdziały NKWD i czechosłowackiej straży granicznej zablokowały wschodnie i południowe granice Polski. O 4-tej rano Operacyjna Grupa „Wisła” pod dowództwem zastępcy szefa Generalnego Sztabu Wojska Polskiego gen. Stefana Mossora rozpoczęła wysiedlanie ok. 150 tys. Ukraińców do województw północnych i zachodnich. Gen. Mossor został mianowany Pełnomocnikiem Rządu do spraw akcji przesiedlenia ludności ukraińskiej i walki z UPA. Podlegały mu wszystkie jednostki wojskowe, KBW, aparatu bezpieczeństwa i MO znajdujące się na terenie działania GO „Wisła”. Zastępcami jego byli: płk G. Korczyński – do spraw bezpieczeństwa, ppłk J. Hübner – do spraw Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, ppłk B. Sidziński – do spraw polityczno – wychowawczych. Szacuje się, że siły GO „Wisła” wynosiły co najmniej 20 tys. żołnierzy Wojska Polskiego i funkcjonariuszy MO, UBP i WOP. Jednostki wojskowe miały za zadanie rozbicie oddziałów UPA, patrolowanie miast, stacji kolejowych oraz ustalenie i rozpracowanie inteligencji ukraińskiej i duchowieństwa grekokatolickiego, a następnie ich przesiedlenie.; R. Drozd, *Droga na zachód, Osadnictwo ludności ukraińskiej na ziemiach zachodnich i północnych Polski w ramach akcji „Wisła”*, Warszawa 1997, s. 33-40.

¹³⁸ Por., R. Drozd, *Geneza i przebieg akcji „Wisła”*, w: *Ukraińcy w najnowszych dziejach Polski (1918-1989)*, red. tenże, t. 2, Akcja „Wisła”, Warszawa 2005, s. 35-36.

Większość księży z tej możliwości skorzystała¹³⁹, nie skorzystał natomiast ks. Ripecki.

Kościół greckokatolicki w Polsce nie został nigdy zlikwidowany ani zdelegalizowany jakimkolwiek aktem administracyjnym. Komunistyczne władze PRL uważały, że działalność tegoż Kościoła ustała z przyczyn naturalnych, wskutek opuszczenia terytorium Polski przez jego hierarchię. Licząc na to, że wskutek akcji deportacyjnej i przesiedleńczej ludność ukraińska zasymiluje się, a Kościół greckokatolicki przestanie istnieć, władza ludowa nie podejmowała likwidacji tegoż Kościoła na drodze prawnej poprzez wydawanie dekretów, ale poprzez działania mające na celu fizyczną likwidację¹⁴⁰. Od momentu przesiedlenia otworzyła się nowa karta w życiu ks. Ripeckiego. Od tego czasu pomimo niemłodego już wieku, musiał całkowicie zmienić charakter swojej działalności.

¹³⁹ Michaliszyn., *dz. cyt.*, s. 60.

¹⁴⁰ Рог., Є. Місило, *Грекокатолицька Церква у Польщі (1944-1947)*б в: *Варшавські Українознавчі записки*, z. 1, Варшава 1989, s. 219.

ROZDZIAŁ III

DZIAŁALNOŚĆ NA ZIEMIACH ODZYSKANYCH W LATACH 1947-1956

W roku 1947 w ramach akcji *Wisła* około 140 tys. Ukraińców przesiedlono z terenów południowo-wschodnich i rozmieszczono w rozproszeniu na zachodnich i północnych ziemiach Polski. Około 30% osiedleńców było wyznania prawosławnego, zaś 70% należało do Kościoła katolickiego obrządku wschodniego (nazywanego greckokatolickim, unickim). W przededniu akcji *Wisła* w granicach państwa polskiego znajdowało się około 120 duchownych greckokatolickich; była to mniej więcej trzecia część stanu z 1939 roku. Reszta pozostawała na ziemiach, które w wyniku ustaleń jałtańskich znalazły się w granicach Związku Radzieckiego, albo zginęła w czasie okupacji, albo wyjechała na Zachód lub opuściła Polskę

razem z wiernymi w trakcie trwających w latach 1944-1946 – początkowo dobrowolnych, a następnie przymusowych – przesiedleń do ZSRR. Wiosną 1947 r. nie działały już też *de facto* struktury Kościoła grekokatolickiego. W obawie przed aresztowaniem administrator utworzonej w 1934 r. apostolskiej administracji Łemkowszczyzny nielegalnie przedostał się w 1947 r. na Zachód. Jeszcze wcześniej, w czerwcu 1946 r., deportowano do ZSRR ordynariusza diecezji przemyskiej bp. Jozafata Kocyłowskiego, jego sufragana Grzegorza Łakotę i większość członków przemyskiej kapituły. W efekcie – w ocenie władz komunistycznych – kwestia Kościoła grekokatolickiego została w Polsce rozwiązana, choć nie towarzyszyły temu żadne akty prawne¹⁴¹. W nowej sytuacji i rzeczywistości zarówno politycznej jak i kulturowej, ks. Ripecki zdecydował się nadal nieprzerwanie prowadzić działalność duszpasterską, pomimo ogólnie niesprzyjających i ogólnie ciężkich warunków w komunistycznym państwie, w państwie nieprzychylnym przecież sprawom religijnym, a tym bardziej sprawom przesiedlonej i rozsianej na terenach ziem odzyskanych mniejszości ukraińskiej. W niniejszym rozdziale postaram się przedstawić działalność ks. Ripeckiego od momentu przesiedlenia do połowy 1956 roku.

3.1 DZIAŁALNOŚĆ PO AKCJI WISŁA

Z punktu widzenia Kościoła powszechnego grekokatolicyzm w Polsce nie przestał jednak automatycznie istnieć. Z tej przyczyny watykańskie *Annuario Pontificio* nadal – niejako symbolicznie – informowało o istnieniu w Polsce unickich struktur. Trudno wszelako się nie zgodzić ze stwierdzeniem Jana Żaryna, iż faktycznie kapłani grekokatolicy *nie byli w stanie utrzymać władzy nad Apostolską Administracją na Łemkowszczyźnie czy też nad [pozostałą w granicach Polski] częścią diecezji przemyskiej*¹⁴². Już 25 października 1946 r. Ojciec Święty Pius XII nadał kardynałom Augustowi Hlondowi i Adamowi Sapieżę specjalne

¹⁴¹ I. Hałagida, *Odnowienie nabożeństw grekokatolickich w Polsce (1956-1957). Rekonstrukcja zdarzeń i próba nowego spojrzenia*. w: *Polska Ukraina Osadczuk*, red. B. Berdyczowska, O. Hnatiuk, Lublin 2007, s. 258.

¹⁴² Tamże, s. 259.

uprawnienia w stosunku do duchowieństwa greckokatolickiego. Wkrótce uprawnienia te zostały poszerzone i prymas Hlond został 10 grudnia 1946 r. mianowany specjalnym delegatem Stolicy Apostolskiej dla katolików obrządków wschodnich, bizantyjskiego i ormiańskiego w Polsce¹⁴³.

W marcu 1947 r. – zgodnie zresztą z oczekiwaniami i postulatami duchownych greckokatolickich – prymas mianował dwóch wikariuszy generalnych. Dla terenów diecezji przemyskiej został nim ks. Bazyli Hrynyk (31 marca 1947 r.), zaś dla administracji apostolskiej Łemkowszczyzny ks. Andrzej Złupko (1 kwietnia 1947 r.). Jednak w praktyce wraz z rozpoczętym kilka tygodni później wysiedleniem nominacje te nie miały *de facto* żadnego znaczenia, zaś po śmierci prymasa Hlonda nie zostały odnowione przez jego następcę, prymasa Stefana Wyszyńskiego (który również otrzymał ze Stolicy Apostolskiej *facultates* na opiekę nad unitami)¹⁴⁴.

Po zakończeniu akcji *Wisła* władze starały się wszelkimi sposobami uniemożliwić kontakt przesiedleńców-greckokatolików z ich rodzimym obrządkiem. W sprawozdaniu z województwa olsztyńskiego stwierdzano np.:

Urząd tutejszy [wojewódzki] nie chcąc dopuścić do odnowienia się ruchu ukraińskiego, uniemożliwił powstanie parafii greckokatolickich, a duchownych oddał pod obserwację Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Problemem grekokatolików zajął się Kościół rzymskokatolicki, przyjmując księży do swego grona i powierzając im, po pewnym przeszkoleniu i nauczaniu łaciny, funkcje wikariuszy¹⁴⁵.

Niektórzy duchowni starali się jednak łamać obowiązujące zakazy, odprawiając nabożeństwa *przy drzwiach zamkniętych*. Zdarzały się też msze tajne, niekiedy odprawiane w domach prywatnych. Jednak większość kapłanów greckokatolickich została wikariuszami w łacińskich parafiach i sporadycznie tylko,

¹⁴³ *Repatriacja czy Deportacja*, red. E. Misilo, t. 2, dok. nr 164, s. 322 – 324. *Pismo sekretarza stanu Stolicy Apostolskiej kardynała Dominika Tardiniego do prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda i metropolity krakowskiego kardynała Adama Sapiehy informujące o przyznaniu im przez papieża Piusa XII uprawnień w sprawach dotyczących wiernych i duchownych Kościoła greckokatolickiego i ormiańskiego*, Watykan 25. 10. 1946.

¹⁴⁴ Hałagida, *Odnowienie nabożeństw greckokatolickich*, s. 259.

¹⁴⁵ Tamże, s. 260.

albo też w ogóle nie odprawiała mszy w swym rodzimym obrządku. Przyczyn takiej sytuacji było z pewnością kilka. Prawdopodobnie jak większość przesiedleńców z akcji *Wisła*, tak i księża grekokatolicycy byli zastraszeni niedawnymi wydarzeniami i nie chcieli się bezpośrednio afiszować swą narodowością i przynależnością do obrządku. Zarazem jednak próby odprawiania nabożeństw w obrządku wschodnim nie były – jak się wydaje – przyjmowane łatwo przez część hierarchii i duchowieństwa diecezjalnego czy parafialnego Kościoła rzymskokatolickiego. Niejednokrotnie też dochodziło na tym tle do nieporozumień i konfliktów, szczególnie na najniższym, parafialnym szczeblu. Ich źródeł można dopatrywać się zarówno w tragicznej, niedawnej przeszłości polsko-ukraińskiej z okresu wojny i pierwszych lat powojennych, w propagandzie kształtującej negatywny stereotyp Ukraińca, jak też w szczegółach codziennego funkcjonowania parafii¹⁴⁶.

Wyjątkiem w ówczesnej sytuacji był osiedlony w Chrzanowie koło Ełku ks. Mirosław Ripecki¹⁴⁷. Podczas wysiedlenia z Lisek w 1947 r. ksiądz Mirosław Ripecki został aresztowany. Jego żona Eugenia odnalazła wtedy pułkownika wojsk sowieckich, który w latach 1946/1947 mieszkał w wynajętym domu w Liskach. Pułkownik ten nie dopuścił, by ks. Mirosława wywieziono do obozu koncentracyjnego w Jaworznie i nakazał go zwolnić¹⁴⁸. Ks. Ripecki wraz z żoną Eugenią został przesiedlony w ramach akcji *Wisła* na przełomie czerwca i lipca 1947 roku z miejscowości Liski, gminy Waręż, powiatu Hrubieszów (woj. lubelskie), do miejscowości Chrzanowo, oddalonej o 7 km od miasta Ełk w województwie białostockim¹⁴⁹.

Po przybyciu wysiedleńczego transportu do Ełku¹⁵⁰ ks. Ripecki przy rejestracji oznajmił pracownikowi PUR, że potrzebuje być osiedlonym w miejscu, gdzie mógłby założyć cerkiew dla swoich parafian-przesiedleńców, podkreślając, że

¹⁴⁶ Tamże.

¹⁴⁷ Tamże.

¹⁴⁸ Por., Вудкевич, *dz. cyt.*, s. 27; Пор., С. Дзюбина, *І стверди діло рук наших. Спогади*. Варшава 1995, s. 107.

¹⁴⁹ AAN, UdSW, 131/282, k. 126, Notatka dotycząca działalności księdza grekokatolickiego Mirosława Ripeckiego.

¹⁵⁰ Według notatki Starostwa Powiatowego w Ełku ks. Ripecki przybył na teren powiatu Ełckiego w dniu 3 lipca 1947 r.; Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 79.

przyjechał tu ze swoimi parafianami po to żeby im służyć¹⁵¹. Nie otrzymawszy pozytywnej odpowiedzi zwrócił się do starosty powiatowego w Ełku o przydzielenie mu odpowiedniego budynku. Przydzielono ks. Mirosławowi budynek (prawdopodobnie była to leśniczówka) we wsi Gorzykały, wśród lasów i bagien, na pograniczu powiatów Ełk i Pisz, oddalonej od Ełku o 30 km, przy czym wieś ta była znacznie oddalona od miejsc osiedleń Ukraińców z akcji *Wisła*. Ks. Mirosław zwrócił się więc powtórnie do starosty z prośbą o przydzielenie budynku znajdującego się w bardziej przystępnym miejscu przy dobrej drodze, niedaleko od stacji kolejowej. Starosta powiatowy nakazał więc osiedlić tymczasowo księdza Mirosława w budynku szkolnym w Chrzanowie; zamieszkał on tam wraz z małżonką oraz z rodziną Juliana Dylaby¹⁵².

W jednym z pomieszczeń nieczynnej szkoły, którą wyznaczono mu na mieszkanie, urządził kaplicę Matki Bożej Nieustającej Pomocy i 2 lipca 1947 r. (według innych źródeł 6 lipca) odprawił pierwszą Mszę Świętą w obrządku wschodnim, erygując w ten sposób Greckokatolicki Urząd Parafialny¹⁵³. W poniedziałek 7 lipca w święto Narodzenia Jana Chrzciciela odprawił kolejną mszę; z braku ołtarza początkowo odprawiał na zwyczajnym stole¹⁵⁴.

Ks. Mirosław nie otrzymał aktu nadania budynku na własność¹⁵⁵, co w późniejszych latach przysporzyło mu sporo kłopotów. Ks. Ripecki posiadał do dyspozycji 3 pokoje i kuchnię. Jeden duży pokój przeznaczył na kaplicę, 3 pokoje znajdujące się na piętrze przeznaczył na pokoje gościnne. W skład własności wchodziła również działka należąca niegdyś do szkoły oraz budynek

¹⁵¹ Wywiad z Marią Mikulą, siostrą zakonną zgromadzenia Sióstr Józefitek, ur. w 1932 r. we wsi Załuże, pow. Lubaczów. W 1947 r. przesiedlona wraz z rodziną do wsi Jagodne na Mazurach. Wywiad przeprowadzono dnia 10 marca 2006 r.

¹⁵² I. Павлик, *Хшанівська легенда*. w: *Календар «Благовіста» 1996, Гурово Ілавецьке 1996*. s. 111; *Duchowny Greko-Kat. Ks. Ripecki Mirosław został osiedlony we wsi Chrzanowo w roku 1947 w budynku szkolnym wydzielonym przy regulacji gruntów w roku 1946 na cele szkolne, ze względu na brak innych zabudowań nadających się do osiedlenia*. Pismo Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, Referatu do Spraw Wyznań w Białymstoku z dnia 24 stycznia 1953 r., do UdSW w Warszawie. AAN, UdSW, sygn. 24/604, k. 43.

¹⁵³ Por., Hałagida, *Ukraińcy na Zachodnich i Północnych ziemiach Polski 1947-1957*. Warszawa 2003, s. 56; Taką nazwą, figurującą też na pieczęci, ks. Mirosław Ripecki posługiwał się w oficjalnej korespondencji. Por., *Документи до історії*, dok. nr. 20. s. 28.

¹⁵⁴ Por., Павлик, *dz. cyt.*, s. 112.

¹⁵⁵ Ponieważ nieruchomość nie stanowiła obiektu rolnego, lecz przeznaczona była na szkołę: Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 55.

gospodarczy¹⁵⁶. Wydział budowlany wojewódzkiego urzędu w Białymstoku odremontował częściowo budynek w Chrzanowie z funduszy państwowych¹⁵⁷.

Wkrótce Chrzanowo stało się prawdziwym ośrodkiem religijnym Ukraińców na Warmii i Mazurach. Z czasem zaczęli tu przybywać przesiedleńcy z innych regionów¹⁵⁸. Z okazji większych świąt przyjeżdżało tam ponad 300 osób z regionów całej Polski, z województw lubelskiego, olsztyńskiego, szczecińskiego a także innych¹⁵⁹. Księża grekokatolicy do 1956 r. pracowali w większości jako birytualiści na łacińskich parafiach lub jako kapelani u sióstr. Nieliczni jednak pracowali w swoim obrządku. Ks. Mirosław Ripecki nigdy nie zaprzestał duszpasterstwa po wysiedleniu i w małej kaplicy odprawiał Liturgię Świętą dla tysięcy wiernych przyjeżdżających do Chrzanowa koło Ełku¹⁶⁰.

Pierwsze pozwolenie na odprawianie Mszy Świętych ks. Ripecki miał otrzymać od starosty ełckiego¹⁶¹; w dniu 16 sierpnia 1947 r. otrzymał natomiast jurysdykcję od Kurii Diecezjalnej w Olsztynie¹⁶².

W sierpniu 1947 roku ks. Mirosław starał się o objęcie posady nauczyciela religii w szkołach w Ełku. Powiatowy inspektor szkolny wyraził na to zgodę, pod warunkiem uzyskania zgody kurii biskupiej¹⁶³. Ksiądz Ripecki w piśmie z dnia 19 września 1947 r., zwrócił się do kurii w Olsztynie z prośbą o udzielenie mu misji do nauczania religii w szkołach powszechnych w Ełku, przedstawiając kopię swego dekretu nominacyjnego na nauczyciela religii w gimnazjum w Sokalu z 1921 r., załączając również dokument konsystorza biskupiego grekokatolickiej diecezji

¹⁵⁶ Por., tamże, k. 60.

¹⁵⁷ *Документи до історії*, dok. nr. 54, s. 85; Por., tamże, dok. nr. 67, s. 98; dok. nr. 69, s. 100. Jak napisał ks. Ripecki: *2 lipca 1947 r. zamieszkałem w Chrzanowie w zniszczonym poniemieckim budynku bez okien, drzwi i pieców. Wydział odbudowy odremontował dla mnie mieszkanie. Na własny koszt odremontowałem studnię, oraz dach, który przeciekał*; Por., tamże, dok. nr. 70, s. 101.

¹⁵⁸ B. Cyranowicz, *Ukraińcy na Warmii i Mazurach*, w: *Regionalna tradycja i współczesność*, red. B. Barczewska. Olsztyn 1995. s. 177; Jak podaje Jan Pawłyk, powołując się na wspomnienia Grzegorza Seniuty, na początku do Chrzanowa zjeżdżali się Ukraińcy z terenów Ełku, a wśród nich były także rodziny z Chełmszczyzny i Podlasia, dla których obrządek wschodniosłowiański był rodzimym. W sierpniu 1947 r. na nabożeństwa zaczęli przybywać przesiedleńcy z okolic Wydmin. Pierwsze dziecko ks. Mirosław miałby ochrzcić w sierpniu tegoż roku. Por., Павлик, *dz. cyt.*, s. 112.

¹⁵⁹ Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 60.

¹⁶⁰ Martyniak, *dz. cyt.*, s. 229.

¹⁶¹ Podaję za: Павлик, *dz. cyt.*, s. 112.

¹⁶² AAW,teczka, bez pagin.

¹⁶³ *Документи до історії*, s. 5-7.

przemyskiej¹⁶⁴. Do objęcia tej posady jednak nie doszło, gdyż w szkołach zabrakło oficjalnie wolnych godzin religii¹⁶⁵.

Od pierwszych dni po przesiedleniu ks. Ripecki prowadził ożywioną korespondencję ze swoimi parafianami przesiedlonymi na tereny województwa olsztyńskiego, gdańskiego oraz szczecińskiego. Jako pasjonat historii od momentu gdy osiadł w Chrzanowie, miał zamiar nadal kontynuować swoją działalność publicystyczną. W czasie przesiedlenia z Lisek zabrał ze sobą dwie skrzynie książek oraz materiały w postaci notatek i wypisów z różnych prac naukowych ukraińskich historyków. Jeszcze w Liskach nosił się z zamiarem wydania drukiem popularno-naukowej pracy historycznej z historii Cerkwi grekokatolickiej oraz religijnego życia Ukraińców, sięgającej czasów Rusi Kijowskiej¹⁶⁶.

W dniu 13 października 1947 r. Kuria Diecezji Warmińskiej przesłała ks. Ripeckiemu polecenie by o indult do sprawowania Mszy Świętej oraz sprawowania św. sakramentów w rycie łacińskim zwrócił się do Jego Eminencji Prymasa Polski ks. kardynała Augusta Hlonda¹⁶⁷. Ks. M. Ripecki uznał, że ten dokument jest aktem przemocy nad religijnymi uczuciami grekokatolików, stwierdził że łacińska hierarchia chce zlikwidować grekokatolicki obrządek. Jak napisał w liście z dnia 12 listopada: *Po dziś dzień nie czytałem w polskiej prasie, żeby nasz obrządek został zlikwidowany*¹⁶⁸.

Ks. Mirosław w obronie swoich racji powoływał się bardzo często na fragment Małej Konstytucji uchwalonej w lutym 1947 r., oraz na przemówienie premiera J. Cyrankiewicza w sejmie Rzeczypospolitej¹⁶⁹. Nie wiedział prawdopodobnie lub wiedział i nie dawał wiary wiadomościom o oddaniu w grudniu 1946 r. grekokatolików przez papieża Piusa XII pod duchową opiekę hierarchii Kościoła

¹⁶⁴ AAW,teczka, bez pagin.

¹⁶⁵ *Документи до історії*, dok. nr. 1, s. 6; Ks. Ripecki miał być etatowym nauczycielem religii rzymskokatolickiej w wymiarze 24 godzin tygodniowo, z miesięczną pensją 7 tys. zł. Naukę miał rozpocząć 15 września 1947 r. Por., ABW, fond X, sp. 1, j. 3.3, k. 1-2.

¹⁶⁶ Por., ABW, fond X, sp. 1, j. 3.3, k. 2.

¹⁶⁷ AAW,teczka, bez pagin.

¹⁶⁸ Por., *Документи до історії*, dok. nr. 5, s. 9.

¹⁶⁹ List ks. Ripeckiego do nieustalonej osoby; Tamże, dok. nr. 5, s. 9; *Nie przyznaje się pierwszeństwa żadnemu z istniejących na terenie Polski wyznań religijnych. Państwo szanuje poglądy i przekonania swoich obywateli, nie chce ograniczać wolności ich sumienia, nie chce narzucać kultu religijnego mniejszościom wyznaniowym*. Podają za: Павлик, *dz. cyt.*, s. 114.

łacińskiego. Jak wspomina E. Misiło tekst takiego dokumentu papieskiego nigdy nie został podany do publicznej wiadomości¹⁷⁰.

Ks. Ripecki nie otrzymawszy jeszcze pisma od prymasa datowanego na 13 października 1947 r., w dniu kolejnym udał się do Olsztyna na audiencję do administratora apostolskiego diecezji warmińskiej ks. dr inf. Teodora Bensch¹⁷¹. Nie zastał niestety Jego Ekszelencji, dlatego następnego dnia zwrócił się do niego z pisemną prośbą o pozwolenie na celebrację nabożeństwa w obrzędku greckokatolickim w niedzielę 19 października 1947 r., w kościele rzymskokatolickim w Wydminach, a w razie potrzeby we wszystkich kościołach diecezji warmińskiej, za porozumieniem z odnośnym ks. proboszczem. Poprosił on równocześnie o przedłużenie mu jurysdykcji wydanej mu na okres dwóch miesięcy w dniu 16 sierpnia 1947 r.¹⁷²

W dniu 20 października 1947 roku ks. Mirosław zwrócił pisemnie do prymasa A. Hlonda z prośbą o udzielenie mu jurysdykcji na odprawianie Mszy Świętych i sprawowanie św. sakramentów w rycie greckokatolickim na terenie diecezji warmińskiej dla wysiedlonych w ramach akcji *Wisła*, motywując to słowami:

Wyjechałem z przesiedleńcami greckokatolickiego obrządku jako ich duszpasterz, dlatego mam zamiar dalej posługiwać i udzielać im duchowego

¹⁷⁰ Por., Michaliszyn., *dz. cyt.*, s. 59.

¹⁷¹ Bensch Teodor (1903-1958), administrator apostolski diecezji warmińskiej w latach 1945-1951, biskup gorzowski w latach 1951-1958. Administratorem apostolskim diecezji warmińskiej ks. dr Teodor Bensch, mianowany był przez ks. kard. Augusta Hlonda na mocy uprawnień, jakie otrzymał jako Prymas Polski z rąk Papieża Piusa XII. T. Bensch zorganizował od podstaw kurię biskupią i założył niższe seminarium duchowne z filiami w Ornecie, Elblągu i Fromborku, a w październiku 1949 r. reaktywował Wyższe Seminarium Duchowne „Hosianum”. Przez niezbyt długi okres swoich rządów w diecezji ks. dr T. Bensch całą swoją energię skupił na bardzo istotnych działaniach, a mianowicie na pozyskaniu opuszczonych świątyń ewangelickich, odbudowaniu zniszczonych w czasie wojny kościołów katolickich, powiększeniu liczby kapłanów oraz organizowaniu efektywnych działań duszpasterskich i charytatywnych. Kres tej owocnej i pełnej poświęceń działalności administratora apostolskiego diecezji warmińskiej położyła decyzja władz państwowych na mocy, której 26 stycznia 1951 r. natychmiastowo usunięto administratorów z tzw. Ziem Odzyskanych. Jak wynika z treści pisma ks. inf. Teodora Bensch do Prymasa Hlonda z dnia 21 listopada 1947 r., ks. infułata był przeciwny publicznemu sprawowaniu przez 5 kapłanów greckokatolickich nabożeństw w obrzędku greckokatolickim na terenie diec. warmińskiej, gdyż grekokatolicy osiedleni na jej terytorium korzystali z posług duchowych licznych księży łacińskich, a posługiwanie pięciu tylko kapłanów greckokatolickich byłoby rzadsze i trudniejsze dla zaspokojenia ich potrzeb duchowych. Był temu przeciwny również z powodu niechęci władz politycznych, oraz przesiedleńców z Wołynia, u których odrębność obrządku mogłaby rozognić nie zadawnioną jeszcze nienawiść do Ukraińców za ich wrogą postawę do Polaków. Biografia opracowana w oparciu o: Por., Дзюбина, *1 стверду*, s. 108, przypis 4; Żbikowska L., *Księża niezłomni: Odwaga księdza infułata Wojciecha Zinka*, <http://wiara.informacje.int.pl/czytaj-51.html>. Dodano 18 grudnia 2006; Por., AAW,teczka, bez pagin.

¹⁷² AAW,teczka, bez pagin.

*wsparcia w greckokatolickim obrządku, do jakiego są oni głęboko przywiązani. Już 5 miesięcy odprawiam Mszę świętą w greckokatolickim obrządku w kaplicy w Chrzanowie i władza świecka nie sprzeciwia się mojej pracy duszpasterskiej*¹⁷³.

Dnia 27 października 1947 napisał list do biskupa Iwana Buczki, apostolskiego wizytatora ukraińców-greckokatolików w Europie Zachodniej, w którym przedstawił mu położenie Kościoła greckokatolickiego w Polsce i prawdopodobnie chciał u wizytatora uzyskać poparcie w sprawie duszpasterstwa w rycie greckokatolickim w Polsce¹⁷⁴. List ks. Mirosława nie zastał biskupa Iwana w Rzymie, gdyż ten od 23 września do Świąt Bożego Narodzenia przebywał poza Rzymem. Sekretarz biskupa, ks. dr J. Mylanyk, w odpowiedzi napisał ks. Ripeckiemu, że na dany moment powinien on pogodzić się istniejącym faktem położenia Kościoła greckokatolickiego i zwrócić się o jurysdykcję do prymasa A. Hlonda, gdyż jego Stolica Apostolska uczyniła delegatem dla wiernych obrządku wschodniego. List ks. M. Ripeckiego ks. J. Mylanyk obiecał przedstawić biskupowi Buczce, zaraz po jego powrocie do Rzymu¹⁷⁵.

Ks. prymas A. Hlond w odpowiedzi na pismo ks. Mirosława z 20 października przesłał mu w dniu 30 listopada 1947 r. indult, mocą, którego mógł on odprawiać Msze Święte i sprawować inne ceremonie w obrządku łacińskim. Sprawę birytualizmu oraz duszpasterstwa w obrządku wschodnim na terenie diecezji warmińskiej prymas przedłożył do rozpatrzenia i zadecydowania Stolicy Apostolskiej, ponieważ sam czuł się w tej materii niekompetentny¹⁷⁶.

Po niespełna trzech miesiącach ks. M. Ripecki w liście z dnia 17 lutego 1948 roku zwrócił się ponownie do prymasa A. Hlonda z prośbą o podanie informacji w sprawie stanowiska Stolicy Apostolskiej, co do sprawy birytualizmu. W liście tym prosił również o to, by prymas doręczył Kurii Diecezjalnej w Olsztynie pismo pozwalające mu na celebrowanie Mszy Świętych i sprawowanie innych sakramentów w obrządku wschodnim w kościołach na terenie diecezji

¹⁷³ *Документи до історії*, dok. nr. 2, s. 7.

¹⁷⁴ Por., tamże, s. 8.

¹⁷⁵ Por., tamże, dok. nr. 4, s. 8-9.

¹⁷⁶ ABW, f. X, sp. 1, j. 33, k. 5.

warمیńskiej¹⁷⁷. Nie otrzymawszy odpowiedzi¹⁷⁸ ksiądz Ripecki w dniu 1 lipca 1948 r. zwrócił się w liście do administratora apostolskiego Teodora Bensch'a z prośbą o pozwolenie na celebrowanie Mszy Świętych w parafialnym kościele rzymskokatolickim w Wydminach, za porozumieniem z jego duszpasterzem. Swą prośbę motywował nieustannymi prośbami wiernych grekokatolików o Mszę Świętą i sakrament spowiedzi w swoim rycie, gdyż wielu wiernych nie odbyło jeszcze spowiedzi wielkanocnej¹⁷⁹. Nie otrzymawszy odpowiedzi na tę prośbę, ks. Ripecki w dniu 30 lipca 1948 r. osobiście udał się do Olsztyna na spotkanie z administratorem apostolskim. Podczas rozmowy przedstawił mu konieczność utworzenia opieki duszpasterskiej dla wiernych obrządku grekokatolickiego, którzy byli bardzo przywiązani do swojej tradycji. Zadeklarował przy tym, iż jako doświadczony duszpasterz jest w stanie zająć się tą sprawą. Nie spotkał się jednak z przychylnością administratora apostolskiego, który uważał, iż lepszym rozwiązaniem będzie: *jeden obrządek*. Ks. Ripecki miał również usłyszeć słowa, że grekokatolicy wysiedleńcy: *powinni wsiąknąć w tutejsze środowisko łacińskie*¹⁸⁰. Administrator apostolski poradził ks. Ripeckiemu udać się w tej sprawie do kierownika wydziału społeczno-politycznego przy Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie, by dowiedzieć się, jak sprawa ta będzie wyglądać z punktu widzenia władzy administracyjnej. Kierownik wydziału stwierdził, że nie ma zastrzeżeń co do celebrowania Mszy Świętych w obrządku grekokatolickim w kościołach diecezji warمیńskiej, jeśli zgodę na to wyrazi kuria diecezjalna¹⁸¹.

Powróciwszy do Chrzanowa ks. Ripecki napisał do administratora apostolskiego list, powiadamiając w nim o przebiegu spotkania z kierownikiem wydziału społeczno-politycznego. W tymże liście zwrócił się również z prośbą o pozwolenie na celebrowanie Mszy Świętych w obrządku wschodnim w kościołach parafialnych w Wydminach i Mrągowie. Powiadomił również o zamiarze celebrowania *cichej* (recytowanej, nie śpiewanej) Mszy Świętej w obrządku grekokatolickim z

¹⁷⁷ *Документи до історії*, dok. nr. 8, s. 14.

¹⁷⁸ *Tamże.*, s. 14.

¹⁷⁹ ААВ,teczka, bez pagin; *Документи до історії*, dok. nr. 10, s. 15-16.

¹⁸⁰ *Документи до історії*, dok. nr. 40, s. 63; Por., Павлик, *dz. cyt.*, s. 116.

¹⁸¹ Por., *Документи до історії*, dok. nr. 10, s. 16.

homilią, oraz o zamiarze udzielenia sakramentu spowiedzi wiernym tego obrządku¹⁸². Nie otrzymawszy odpowiedzi ks. Ripecki 11 sierpnia 1948 r. ponownie zwrócił się do Kurii Diecezjalnej w Olsztynie, z prośbą o pozwolenie na celebrowanie Mszy Świętej w obrządku grekokatolickim w kościele w Wydminach w dniu 19 sierpnia 1948 r. w święto *Przemienienia Pańskiego* (za kalendarzem juliańskim)¹⁸³.

W dniu 27 grudnia 1948 r. ks. Ripecki po raz kolejny zwrócił się do Kurii Diecezji Warmińskiej prosząc o wydanie mu licencji na odprawianie Mszy Świętych, głoszenie słowa Bożego oraz słuchanie spowiedzi wiernych, prosząc jednocześnie o pozwolenie na celebrowanie nabożeństwa w obrządku grekokatolickim w kościele parafialnym w Wydminach w dniu 8 stycznia 1949 r., w drugi dzień świąt *Bożego Narodzenia*¹⁸⁴.

3.2 STARANIA O ZAPEWNIENIE OPIEKI DUSZPASTERSKIEJ DLA UKRAIŃSKICH GREKOKATOLIKÓW

W czasie trwania *Wielkiego Postu* w 1949 r. ks. M. Ripecki chciał udać się do niektórych kościołów diecezji warmińskiej, by udzielić sakramentu pokuty i pojednania grekokatolikom, którzy spowiadali się jeszcze przed wysiedleniem 1947 roku¹⁸⁵. W tym celu przy okazji mającej się niedługo odbyć konferencji księży dziekanów diecezji warmińskiej, napisał 9 stycznia 1949 r. pismo do administratora apostolskiego w sprawie duchowej opieki dla grekokatolików. W liście tym nadmienił, iż tysiące grekokatolików z utęsknieniem czekają na celebrowanie nabożeństw w swoim ojczystym obrządku, oraz że wielu wiernych, szczególnie mężczyzn, nie odbyło jeszcze wielkanocnej spowiedzi. Przedstawił również propozycję, że chciałby pracować jako mający szerokie uprawnienia od Stolicy Apostolskiej *objazdowy duszpasterz* dla grekokatolików osiedlonych na terenie

¹⁸² Tamże, dok. nr. 11, s. 16-17.

¹⁸³ AAW,teczka, bez pagin; *Документи до історії*, dok. nr. 12, s. 17.

¹⁸⁴ AAW,teczka, bez pagin.

¹⁸⁵ *Документи до історії*, s. 21.

diecezji warmińskiej¹⁸⁶. W odpowiedzi 8 lutego 1949 r. wikariusz generalny kurii diecezji warmińskiej ks. Mieczysław Karpiński napisał, że: *administrator apostolski nie otrzymał żadnych upoważnień w tej materii, więc nie jest w stanie zadośćuczynić życzeniom ks. Ripeckiego*¹⁸⁷.

Chrzanowska placówka ks. Ripeckiego znajdowała się pod ciągłym nadzorem tajnych służb PRL. W lutym 1949 r. w ramach tzw. *Prowokacji Zenona*, tajny funkcjonariusz MBP Leon Łapiński, podający się za działacza OUN, proponował ks. Ripeckiemu współpracę z fikcyjną, jak się okazuje, siatką ukraińskiego podziemia, prosząc go o pomoc w przekazaniu tajnych materiałów do Europy Zachodniej¹⁸⁸. Ks. Ripecki był świadomy możliwości inwigilacji przez UB swojej osoby i placówki, na prośbę M. Łapińskiego nie przystał.

W dniu 10 marca 1949 r. ks. Ripecki zwrócił się po raz kolejny do warmińskiej kurii z prośbą o udzielenie pozwolenia na słuchanie spowiedzi w kościołach tejże diecezji¹⁸⁹. W odpowiedzi otrzymał pismo, w którym zachęcono go do złożenia egzaminu ze znajomości rytu łacińskiego, który pozwoli mu na otrzymanie władzy celebrowania Mszy Świętych w obrzędku łacińskim na terenie diecezji warmińskiej. W piśmie tym ks. Ripecki przypomniał również, iż w liście z dnia 30 listopada 1947 r. prymas A. Hlond powiadomił go, iż sprawę birytualizmu, czyli publicznej celebracji w łacińskim i bizantyjskim rycie, jak również sprawę duszpasterzowania w obrzędku wschodnim na terenie diecezji warmińskiej przedłożył do rozpatrzenia i zadecydowania Stolicy Apostolskiej, a ta postanowień w tej sprawie dotąd nie wydała¹⁹⁰.

Po otrzymaniu tego pisma ks. Mirosław Ripecki postanowił zakończyć korespondencję z administratorem apostolskim diecezji warmińskiej oraz starania o uzyskanie od niego pozwolenia na duszpasterstwo w tej diecezji¹⁹¹.

¹⁸⁶ AAW, teczka, bez pagin; *Документи до історії*, dok. nr. 15, s. 20-21.

¹⁸⁷ *Документи до історії*, dok. 16, s. 21.

¹⁸⁸ Por., Hałagida, *Prowokacja „Zenona”*, Warszawa 2005, s. 89-90.

¹⁸⁹ Pismo ks. Ripeckiego o nr. 27/49; AAW, teczka, bez pagin.

¹⁹⁰ ABW, f. X, sp. 1, j. 33, k. 7-8.

¹⁹¹ Jak pisze red. W. Łaba, taki przebieg spraw miałby być spowodowany tym, że kuria diecezji w Olsztynie obsadzona była kanonikami byłej łacińskiej diecezji łuckiej, rzekomo negatywnie nastawionymi do Ukraińców-grekokatolików. Por., *Документи до історії*, s. 23.

Dnia 9 listopada 1949 r. ks. Paweł Puskarski¹⁹² napisał do ks. M. Ripeckiego list, w którym powiadomił, że spotkał się z administratorem apostolskim diecezji warmińskiej u prymasa S. Wyszyńskiego. Z treści listu wynika, że administrator apostolski i jego doradcy nie orientują się w niektórych sprawach związanych z grekokatolikami. Administrator miał zapewnić ks. P. Puskarskiego, że nie jest wrogiem grekokatolickiego obrządku. Problemem jest to, iż przez swoją niezależność ks. M. Ripecki negatywnie wpływa na innych księży w diecezji¹⁹³. Słowa te wydają się tłumaczyć chłodny stosunek administratora apostolskiego do działalności ks. Ripeckiego.

Sprawą sporną pomiędzy kurią diecezji warmińskiej a ks. Ripeckim stał się fakt używania przez ks. Mirosława pieczęci z napisem: *Urząd Parafialny w Chrzanowie, pow. Elk*. Ks. Ripecki otrzymał pismo z kurii datowane na dzień 20 stycznia 1950 r. z zapytaniem: *na jakiej podstawie taką pieczęcią się posługuje, skoro o erekcji takiej parafii nic nie wiadomo?* Ks. Ripecki odpowiedział, że: *przywiózł do Chrzanowa księgi metrykalne z parafii Liski, a w owych księgach widnieje termin Urząd Parafialny, grekokatolicki*. Dodał również, że *na podstawie tych metryk wydaje wiernym dekanatu warężskiego niezbędne zaświadczenia*¹⁹⁴.

Ks. M. Ripecki zaraz potem zwrócił się listownie z prośbą do wizytatora grekokatolików w Europie zachodniej, biskupa Jana Buczki¹⁹⁵ rezydującego w

¹⁹² 3 stycznia 1946 r. Zarząd Generalny Zakonu bazylińskiego w Rzymie utworzył w Polsce nową Delegaturę bazyliąską, a ojca Pawła Puskarskiego, ówczesnego przełożonego klasztoru bazylińskiego w Warszawie, mianował pierwszym delegatem protoarchimandryty z prawami prowincjała. Powtórna nominację otrzymał dekretem z dnia 12 lipca 1946 r. Ojciec Puskarski otrzymał jurysdykcję nad trzema klasztorami, w Warszawie, Przemyślu i Krystynopolu, oraz dwiema rezydencjami na Łemkowszczyźnie w Myhowej Woli i Leszczynach, do których należała jeszcze Bilanka i Kuńkowa. W 1945 r. na terytorium Polski pozostały trzy klasztory bazyliąskie, w Warszawie, Przemyślu i Krystynopolu, które należały do Galicyjskiej Prowincji Najświętszego Zbawiciela. Ostatnie dwa spośród wyżej wymienionych zostały zlikwidowane w 1947 r. Ojciec Paweł Puskarski pełnił obowiązki delegata protoarchimandryty do 17 września 1959 r. Zakon bazyliński w Polsce, jako jedyna instytucja Kościoła grekokatolickiego, uzyskał w 1949 r. osobowość prawną, jako odrębna instytucja zakonna, zależna od Kurii Generalnej w Rzymie. Por., I. Harasim, *Bazylianie w Polsce*, s. 80-81.

¹⁹³ ABW, f. X, sp. 1, j. 33, k. 7-8. k. 12-14.

¹⁹⁴ „Dnia 16. 10. 1949 r. wydałem zaświadczenie Marii Dumce, parafiance grekokatolickiego obrządku, która zamierzała wziąć ślub w rzymskokatolickim kościele w Giżycku”, Zob., *Документу до історії*, dok. nr. 20, s. 27-28; Była to pieczęć okrągła, z wizerunkiem Matki Boskiej z Dzieciątkiem. ks. Ripecki posługiwał się również pieczęcią podłużną na której widniała treść: „*Grecko-katolicka Placówka Duszpasterska w Chrzanowie k/Elku*.” Zob., AAW, teczka, bez pagin; Por., *Документу до історії*, dok. 20, s. 28.

¹⁹⁵ Jan Buczko (Iwan Buczko) – arcybiskup Kościoła grekokatolickiego, ur. 1 października 1891 r. w Hermanowie koło Lwowa. Ukończył gimnazjum we Lwowie i studia teologiczne w Rzymie. Święcenia

Rzymie, prosząc o otrzymanie od Kongregacji ds. Kościołów Wschodnich upoważnień, jak i dekretu erekcyjnego samodzielnej grekokatolickiej placówki duszpasterskiej w Chrzanowie. W liście napisał, że: *placówką tą dla dobra dusz przesiedlonych wiernych kieruje od 2 lipca 1947 r., korzystając do tej pory z nadzwyczajnych pełnomocnictw, nadanych mu przez biskupa Jozafata Kocyłowskiego w 1942 roku*¹⁹⁶. W liście tym wyraził również swój żal, że Kongregacja ds. Kościołów Wschodnich tak długo rozpatruje sprawę jego duszpasterskiej opieki nad grekokatolikami¹⁹⁷.

Po śmierci kardynała Augusta Hlonda (22 października 1948 r.) delegatem Stolicy Apostolskiej dla Kościołów Wschodnich w Polsce został dotychczasowy biskup lubelski, Stefan Wyszyński¹⁹⁸. Nowy prymas w kwietniu 1950 r. zabronił kapłanom grekokatolickim używania birytualizmu¹⁹⁹. Uczynił to prawdopodobnie pod naciskiem władz PRL podpisując 14 kwietnia tegoż roku *Porozumienie pomiędzy Rządem Polski Ludowej a Episkopatem Polski*²⁰⁰.

kapłańskie przyjął w 1915 r., doktorat z teologii obronił w 1922 r. Był rektorem Małego Seminarium we Lwowie, a od 1929 r. biskupem i sufraganem metropolity lwowskiego. Bp. J. Buczek prowadził szeroką działalność mającą na celu wzmocnienie religijnego życia wiernych i aktywizacji młodzieży katolickiej. Od 1939 r. był wizytatorem grekokatolików w Ameryce Południowej. Przez jakiś czas pracował też w USA, będąc m.in. generalnym wikariuszem egzarchatu filadelfijskiego, a od 1942 r. przebywał w Rzymie, gdzie reprezentował Kościół grekokatolicki. Por., Storoniak, *Życie i działalność*, s. 87-88, przypis 11.

¹⁹⁶ Cytuję za: *Документу до історії*, dok. nr. 21, s. 28; Ks. Ripecki podaje również inną datę otrzymania szczególniejszych upoważnień od biskupa J. Kocyłowskiego, uprawniających do wykonywania obowiązków duszpasterskich w nadzwyczajnych okolicznościach. Podaje mianowicie dzień 10 maja 1946 r. Por., tamże, dok. nr. 47, s. 72; Biskup J. Kocyłowski aresztowany został przez władze komunistyczne rankiem 25 czerwca 1946 r., dlatego otrzymanie upoważnień 10 maja tegoż roku wydaje się datą bardziej prawdopodobną, choćby ze względu na obawy biskupa przed aresztowaniem i represjami, zwłaszcza w kontekście wydarzeń tzw. „pseudosynodu” we Lwowie, który odbył się w dniach 8-10 marca 1946 r. W literaturze spotyka się również 1945 rok jako czas udzielenia ks. Ripeckiemu nadzwyczajnych pełnomocnictw. Por., PSB, *Ripecki (Ripeckij) Mirosław*, s. 305; Z kolei jednak w piśmie Sekretariatu Prymasa Polski z dnia 28 listopada 1957 r. do ks. Ripeckiego, jest mowa o upoważnieniach udzielonych ogólnie na czas wojny, podobnie w piśmie z dnia 30 listopada 1959 r., Zob., AAW, teczka, bez pagin; Pełnomocnictwa te zostały odwołane przez Stolicę Apostolską 14 listopada 1958 r. PSB, *Ripecki (Ripeckij) Mirosław*, s. 305.

¹⁹⁷ *Документу до історії*, dok. nr. 21, s. 29.

¹⁹⁸ Papież Pius XII 12 listopada 1948 r. mianował biskupa lubelskiego, ks. Stefana Wyszyńskiego, arcybiskupem gnieźnieńskim i warszawskim, a tym samym Prymasem Polski. Wyszyński miał wówczas 47 lat. Zob., *Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski w dokumentach aparatu bezpieczeństwa PRL (1953-1956)*. red. B. Piec, Warszawa 2001.

¹⁹⁹ List ks. Bazylego Hrynyka do Jego Ekscelencji ks. dra Stefana Wyszyńskiego, Arcybiskupa i Metropolity Gnieźnieńskiego i Warszawskiego z dnia 29 września 1950 r. Por. *Документу до історії*, dok. nr. 30, s. 44. Powiadomienie o zakazie ks. B. Hrynyk otrzymał w dniu 29 kwietnia 1950 r. od sekretarza prymasa ks. Antoniego Baraniaka. Zob., Storoniak, *Życie i działalność*, s. 97.

²⁰⁰ *Dzieje Kościoła w Polsce, Tablice Chronologiczne*, oprac. Adam Chruszczewski, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1993, s. 69.

Dziesiątego maja 1950 r. ks. Ripecki zwrócił się do prymasa S. Wyszyńskiego o pozwolenie na celebrację Mszy Świętych w obrządku greckokatolickim oraz spowiadanie wiernych w kościołach na terenie Polski. Prośbę motywował nieustannymi prośbami swoich parafian osiedlonych na terenach ziem odzyskanych, by przyjechać do nich z posługą, odprawić Mszę Świętą w obrządku greckokatolickim, gdyż od 1947 r. pozbawieni są duchowej opieki w swoim ojczystym rycie. Powiadomił ks. Prymasa o tym, że prowadzi w Chrzanowie samodzielną placówkę duszpasterską i podał statystykę wiernych, którzy przyjęli u niego sakramenty w roku 1949²⁰¹. Z sekretariatu Prymasa Polski otrzymał decyzję odmowną²⁰².

Pięć miesięcy później zwrócił się do prymasa S. Wyszyńskiego z kolejną prośbą o pozwolenie na celebrację w obrządku greckokatolickim, tym razem na terenie diecezji warmińskiej²⁰³; decyzja znów była odmowna²⁰⁴.

Ks. Bazyli Hrynyk²⁰⁵ starając się o pozwolenie na odprawianie nabożeństw w obrządku greckokatolickim na terenach ziem odzyskanych, w październiku 1950 r. był na audiencjach u ordynariuszy diecezji gdańskiej i gorzowskiej, natomiast 9 listopada 1950 r. spotkał się z administratorem diecezji warmińskiej. Przy tej okazji zwrócił się do administratora również z prośbą o nadanie ks. Ripeckiemu jurysdykcji do błogosławienia małżeństw w obrządku greckokatolickim.

²⁰¹ *Документи до історії*, dok. nr. 22, s. 29-30.

²⁰² Tamże, dok. nr. 23, s. 31.

²⁰³ Por., tamże, dok. nr. 24, s. 32-33.

²⁰⁴ Por., tamże, dok. nr. 25, s. 34.

²⁰⁵ Ks. Bazyli Hrynyk, ur. 27 grudnia 1896 r. we wsi Koszelów. Szkołę podstawową ukończył w roku 1907, gimnazjum we Lwowie w 1915. W 1918 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Pierwsze 3 lata studiował w seminarium we Lwowie, później w Przemyślu. Święcenia prezbiteratu przyjął rąk biskupa Jozafata Kocyłowskiego w dniu 30 lipca 1921 r. W latach 1922-1923 był wikariuszem przy katedrze św. Jana Chrzciciela w Przemyślu, od roku 1923 ojcem duchownym i wykładowcą w seminarium w Przemyślu. Był członkiem Kapituły Katedralnej w Przemyślu. W roku 1945 aresztowany przez UB. W latach 1948-1954 był duszpasterzem grekokatolików na Żuławach, w latach 1954-1956 więziony przez władze komunistyczne w Gdańsku i w Warszawie. Od 1956 r. był duszpasterzem w Cyganku i Dzierzgoniu, od 1957 również w Gdańsku. Pracował również jako duszpasterz grekokatolików na terenie łac. diec. gorzowskiej, a także na Łemkowszczyźnie (m.in. w Gładyszowie, Uściu Gorlickim, Nowicy, Pantnej, Rozdzielu). 8 listopada 1966 r. podniesiony przez patriarchę Jozyfa Slipyja, wraz z ks. M. Ripeckim i M. Deńko, do godności mitrata. W roku 1967 powraca do Przemyśla. 8 września 1967 r. mianowany generalnym wikariuszem Prymasa Polski ds. grekokatolików. Zmarł 31 maja 1977 r. w Przemyślu. Por., P. Storonjak, *Отець митрат Василь Гриник- «Мойсей» Греко-католицької Церкви в Польщі ХХ ст. в: Календар «Благовіста» 2007, Гурово Ілавецьке 2007. с. 85-121; Szerzej na ten temat Zob., Storoniak, *Życie i działalność*, Lublin 2006, mps, Bibl. KUL.*

Administrator apostolski stwierdził, że ks. Ripecki nie zajmuje żadnego stanowiska w jego diecezji, więc jurysdykcji nadać mu nie może²⁰⁶.

Oprócz troski o duchową posługę wiernym Kościoła greckokatolickiego ks. Ripecki dbał o materialne dobra tegoż Kościoła. W 1951 r. zajął się on sprawą odzyskania cennych przedmiotów liturgicznych z gminy Uhrynów, które stanowiły prawowitą własność nieistniejącej już wtedy parafii.

W ramach umowy podpisanej 15 lutego 1951 r. między Polską a USRR nastąpiła zmiana granic Polski, wskutek czego Polska zwróciła USRR obszar u zbiegu rzek Sołokiji i Bugu, włącznie z gminami Bełz, Waręż, Uhrynów, Chorobrow, Krystynopol oraz Uhnów, a otrzymała w zamian tereny w Bieszczadach z Ustrzykami Dolnymi i Otrytem²⁰⁷. Jak podaje prof. Michał Łesiów, w trosce o mienie greckokatolickiej cerkwi w Uhrynowie, ks. Ripecki zwrócił się z propozycją do Teodozego Wierzbickiego, mieszkańca okolic Mrągowa, by ten przywiózł z Uhrynowa sprzęty liturgiczne, należące do 1947 r. do uhrynowskiej parafii. Sprzęty te w czasie przesiedlenia w ramach akcji *Wisła* zostały *zdeponowane* w miejscowym kościele rzymskokatolickim. Teodozy Wierzbicki przywiózł je na Mazury w sierpniu 1951 r. Gdy w późniejszym czasie zaczynały się tworzyć greckokatolickie placówki duszpasterskie, ks. Mirosław zajął się rozdzieleniem tychże sprzętów pomiędzy potrzebujące placówki, zaznaczając wyraźnie, iż jest to prawowita własność parafian Uhrynowa. Spora część tych sprzętów trafiła do placówki w Reszlu²⁰⁸.

W dniu 6 grudnia 1951 r. ks. Ripecki przebywając w Warszawie złożył w Sekretariacie Prymasa Polski pismo z prośbą o audiencję u ks. prymasa Stefana

²⁰⁶ *Документи до історії*, dok. nr. 32, s. 48.

²⁰⁷ Według oficjalnych informacji tzw. regulacja granic miała na celu pomoc ukraińskiej ludności nie najlepiej traktowanej przez polskich sąsiadów. W rzeczywistości chodziło o przejęcie przez USRR złóż węgla kamiennego w nadbużańskim zagłębiu, które są eksploatowane do dziś. Por., A. Niedbał, *Na granicy pod Dolhobyczowem. Waręż i nadbużańskie zagłębie*, „*Ziemia Lubelska*”, nr. 9-10 (33-34), wrzesień-październik 2005, s. 24-25.

²⁰⁸ Teodozy Wierzbicki wraz z żoną i synem przywiózł rzeczy liturgiczne w wielkim koszu zakupionym w Hrubieszowie. Przywiózł te rzeczy pociągiem do Mrągowa, mając w kieszeni zaświadczenie od rzymskokatolickiego księdza Edwarda Godlewskiego. Por., M. Лесів, *Душпастирська та культурно-освітня діяльність ою Мирослава Ріпецького на Мазурах в 1947-1974 роках у світлі його кореспонденції*, „*Український Альманах*”, Варшава 2007, s. 258.

Wyszyńskiego. Audyencja ta miała miejsce w dniu 28 grudnia tegoż roku²⁰⁹. Ks. Mirosław zobowiązał się dostarczyć ks. prymasowi dokumenty, na podstawie których błogosławi małżeństwa grekokatolików, gdyż dotychczasowe śluby, których udzielił, ks. prymas uznał za nieważne. Ks. Ripecki skrócone kopie nadzwyczajnych upoważnień od biskupa J. Kocyłowskiego przesłał prymasowi 14 marca 1952 r., dołączając również kopie dokumentów potwierdzających jego kapłańskie kompetencje. W liście tym zwrócił się również do prymasa z prośbą o zatwierdzenie erekcji grekokatolickiej samodzielnej duszpasterskiej placówki w Chrzanowie, o nadanie mu celebretu oraz jurysdykcji niezbędnych dla wykonywania duszpasterskich obowiązków na terenie diecezji warmińskiej²¹⁰.

Po pięciu latach nastąpił przełom w staraniach ks. Ripeckiego o legalizację w świetle prawa kościelnego placówki w Chrzanowie. Dnia 16 kwietnia 1952 r. prymas Stefan Wyszyński upoważnił warmińską kurie diecezjalną do formalnego erygowania kaplicy publicznej w Chrzanowie i mianowania ks. Ripeckiego jej rektorem²¹¹.

Ówczesny ordynariusz diecezji warmińskiej ks. Wojciech Zink²¹² na podstawie pełnomocnictw otrzymanych od ks. prymasa w dniu 25 kwietnia 1952 r. erygował kaplicę publiczną w Chrzanowie z prawem do przechowywania Najświętszego Sakramentu. Ks. Ripeckiego mianował jej rektorem z prawem do publicznej celebracji liturgii w obrządku grekokatolickim dla wiernych tego obrządku i prawem do głoszenia słowa bożego oraz nadał mu jurysdykcję do spowiadania swych wiernych w obrębie dekanatu ełckiego. Inne czynności duszpasterskie, m.in. udzielanie ślubów małżeńskich, w myśl przepisów prawa kanonicznego ks. prymas zastrzegł proboszczom terytorialnym. Ks. Ripecki mógł

²⁰⁹ *Документи до історії*, dok. nr. 45, s. 69; dok. nr. 46, s. 70.

²¹⁰ Tamże, dok. nr. 49, s. 74-75; Na podstawie Motu Proprio papieża Piusa XII *De disciplina sacramenti matrimonii pro Ecclesia Orientali* z dnia 22 lutego 1949 r.

²¹¹ Pismo Prymasa Stefana Wyszyńskiego do ks. Ripeckiego o nr. 2474/52/P, ABW, f. X, sp. 2, j. 2.

²¹² Ksiądz infułat Wojciech Adalbertus Zink był z pochodzenia Niemcem. Urodził się 23 kwietnia 1902 r. w Bydgoszczy. Święcenia kapłańskie przyjął 8 lutego 1925 r., w latach 1946-1951 był notariuszem i konsultatorem diecezjalnym, a od roku 1951 ordynariuszem diecezji warmińskiej. Aresztowany przez UB 2 października 1953 r., zwolniony w grudniu 1956 r. Zmarł 20 marca 1960 r., spoczywa na małym cmentarzu w Gietrzwałdzie. Zob., L. Żbikowska, *Księża niezłomni*, w: <http://wiara.informacje.int.pl/czytaj-51.html>. Dodano 18 grudnia 2006.

więc od tej pory ważne błogosławić związki małżeńskie, ale jedynie za zgodą proboszcza terytorialnego w każdorazowym przypadku²¹³.

Ks. Mirosław nadal jednak błogosławił małżeństwa w chrzanowskiej kaplicy bez aprobaty miejscowych proboszczów²¹⁴, od których to do kurii warmińskiej wpływały skargi w związku z takim postępowaniem duszpasterza²¹⁵. Ks. Mirosław nie zgodził się z opinią prymasa, wyrażoną w piśmie z dnia 16 kwietnia 1952 r., że przez ostatnich pięć lat jego działalność duszpasterska była nielegalną, a erygowanie przez niego greckokatolickiej placówki w Chrzanowie było aktem samowolnym i kanonicznie nieważnym. Ripecki nie zgodził się również z tym, że od uzyskania przywileju sprawowania czynności świętych w obrządku łacińskim, zależało udzielenie jurysdykcji na terenie diecezji warmińskiej. Ks. Ripecki argumentował to tym, że ks. prymas August Hlond w 1947 r. nie wydał dokładnych rozporządzeń, że od otrzymania tegoż przywileju zależy nadanie jurysdykcji księżom greckokatolickim. W październiku 1947 r. prymas A. Hlond sprawę jego birytualizmu oddał do rozpatrzenia i zadecydowania Stolicy Apostolskiej, a przebywając w Rzymie w kwietniu 1948 r. nie postarał się dla niego o indult birytualizmu. Ks. M. Ripecki listownie poinformował również prymasa S. Wyszyńskiego, że o erygowaniu placówki w Chrzanowie sam powiadomił Kongregację ds. Kościołów Wschodnich, jak również zdał jej listowną relację o swojej działalności duszpasterskiej w Chrzanowie²¹⁶. W ten sposób powstał zagorzały spór pomiędzy ks. M. Ripeckim a zwierzchnikiem Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce.

W dniu 12 lipca 1952 r. z sekretariatu prymasa otrzymał wezwanie, kolejne już zresztą, do przedstawienia w ciągu miesiąca listy osób, których związki małżeńskie pobłogosławił bez delegacji miejscowych proboszczów. Uznano te związki za

²¹³ Por., *Документи до історії*, dok. nr. 51, s. 80; dok. nr. 52, s. 80-81; Dekret erygujący kaplicę publiczną w Chrzanowie nr. 1078/52, datowany na 25 kwietnia 1952 r., podpisany przez administratora apostolskiego ks. Wojciecha Zinka. Patrz aneks, dok. 5.

²¹⁴ Pismo ks. F. Gerszberga proboszcza parafii rzymskokatolickiej w Jesionowie pow. Pyrzyce do kurii diecezjalnej w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 9 września 1952 r., w sprawie stwierdzenia ważności małżeństwa zawartego u ks. Ripeckiego w Chrzanowie, Zob., AAW,teczka, bez pagin.

²¹⁵ Pismo proboszcza parafii św. Anny w Babiaku, ks. Z. Chodorowskiego z dnia 4 września 1958 r., Zob., tamże.

²¹⁶ List ks. Ripeckiego do prymasa S. Wyszyńskiego z dnia 16 maja 1952 r. Por., *Документи до історії*, dok. nr. 54, s. 83-85.

pobłogosławione nieważnie i w danej sytuacji musiały być one sanowane przez prymasa²¹⁷. Kolejną prośbę o tym razem z kurii diecezji warmińskiej ks. Ripecki otrzymał 26 września 1952 r.²¹⁸

Dzień wcześniej ks. prymas Stefan Wyszyński wyznaczył ks. Ripeckiemu egzamin z prawa kanonicznego, w szczególności z traktatu *De matriomonio* (O małżeństwie), do złożenia którego zobowiązał ks. Ripeckiego w przeciągu dwóch miesięcy²¹⁹. W dniu 17 listopada 1952 r. ks. Ripecki powiadomił prymasa, iż nie może przybyć do Warszawy ze względu na zły stan zdrowia, zapewniając jednocześnie, że posiada wystarczającą wiedzę z zakresu prawa małżeńskiego²²⁰. Prymas w zaistniałej sytuacji 10 grudnia wyraził gotowość odroczenia egzaminu o kolejne dwa miesiące²²¹. Pismem z dnia 22 stycznia 1953 r. sekretariat Prymasa powiadomił ks. Mirosława o kolejnym przesunięciu egzaminu z prawa kanonicznego aż do czerwca bieżącego roku²²².

Sekretariat prymasa w listopadzie 1953 roku konsultował się w sprawie małżeństw błogosławionych przez ks. Ripeckiego z ks. Bazylim Hrynykiem. Prymas zwrócił się do ks. Hrynyka z prośbą o wyrażenie opinii na ten temat, jak również o zwrócenie uwagi ks. Ripeckiemu, że opieka duszpasterska nad wiernymi wszystkich obrządków katolickich została przez Stolicę Apostolską powierzona nie jemu, lecz prymasowi Polski²²³. Ks. Hrynyk zachęcał i prosił ks. Ripeckiego do złożenia wciąż ciężącego na nim wyznaczonego przez prymasa egzaminu, by nie narażał się na suspense i nie przyniósł przez to szkody Kościołowi greckokatolickiemu²²⁴. Krytykował również ks. Mirosława za jego upór w tej sprawie, uważał że zaszkodzi to i tak bardzo ciężkiej sytuacji Kościoła

²¹⁷ Por., tamże, dok. nr. 55, s. 86; dok. nr. 78, s. 111; Listę taką ks. Ripecki sporządził w dniu 4 sierpnia 1952 r. Według danych w niej zawartych w roku 1947 ks. Mirosław zaślubił dwie pary, w 1948 r. 10, w 1949 r. 14, w 1950 r. 25, w 1951 r. 56, a do 4 sierpnia 1952 r. 33 pary. AAW, teczka, bez pagin.

²¹⁸ AAW, teczka, bez pagin.; *Документи до історії*, dok. nr. 59, s. 89.

²¹⁹ AAW, teczka, bez pagin; Por., *Документи до історії*, dok. nr. 58, s. 88.

²²⁰ Por., *Документи до історії*, dok. nr. 60, s. 89; W piśmie tym brak jest daty. Datę tę można wywnioskować na podstawie dok. nr. 75, s. 104.

²²¹ AAW, teczka, bez pagin.; Por., *Документи до історії*, dok. nr. 75, s. 104-105.

²²² *Документи до історії*, dok. nr. 79, s. 111.

²²³ Por., tamże, dok. nr. 77, s. 107-110.

²²⁴ Por., tamże, dok. nr. 63, s. 93-94.

grekokatolickiego w Polsce²²⁵. Ks. Ripecki uważał, że wyznaczenie mu egzaminu z prawa kanonicznego było aktem poniżenia go i szykaną ze strony prymasa, dlatego nie miał zamiaru spełnić tego polecenia²²⁶. Ostatecznie ks. Mirosław nie złożył tego egzaminu²²⁷.

3.3 PRZECIWDZIAŁANIE EKSMISJI I PÓŹNIEJSZA DZIAŁALNOŚĆ KS. RIPECKIEGO DO POŁOWY 1956 ROKU

Budynek w którym zamieszkiwał ks. Mirosław Ripecki w myśl art. 7 dekretu z dnia 6 września 1946 r. pierwotnie przeznaczony był na szkołę²²⁸. W Chrzanowie zamieszkiwało w 1952 r. 14 rolników, spośród których kilku było Ukraińcami - grekokatolikami. W gromadzie Chrzanowo było tylko 10 dzieci, była to zbyt mała liczba, ażeby w Chrzanowie założyć szkołę, więc dzieci uczęszczały do szkoły w sąsiedniej gromadzie Siedliska, oddalonej od Chrzanowa o 3 km. W zaistniałej sytuacji władze publiczne planowały w budynku zamieszkałym przez ks. Ripeckiego założyć przedszkole lub świetlicę²²⁹.

Po pięciu latach od osiedlenia się w Chrzanowie, chcąc uregulować sprawę zamieszkania ks. Mirosław w dniu 3 października 1952 r. zwrócił się do Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ełku, z prośbą o przyznanie mu i wydanie aktu nadania budynku mieszkalnego, budynku gospodarczego, sadu oraz 1 ha roli²³⁰. W dniu 28 października 1952 r. zastępca Przewodniczącego Gminnej Rady Narodowej w Ełku oraz sołtys tejże gromady spisali w obecności ks. Ripeckiego protokół wprowadzenia go w posiadanie budynku. Po przekazaniu protokół ten przewodniczący Rady Gminnej Rady Narodowej w Ełku natychmiast unieważnił, o czym powiadomiono ks. Ripeckiego, ponieważ w myśl dekretu z dnia 6 września 1951 r. nieruchomość ta nie stanowiła obiektu rolnego, przeznaczona była

²²⁵ Por., tamże, dok. nr. 76, s. 105; dok. nr. 80, s. 112-113.

²²⁶ Por., tamże, dok. nr. 78, s. 111.

²²⁷ Por., tamże, dok. nr. 101, s.137.

²²⁸ Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 76 i k. 55.

²²⁹ Tamże, k. 49.

²³⁰ Tamże, k. 52.

natomiast na szkołę²³¹. Po niespełna miesiącu od spisania aktu nadania 22 listopada ks. Ripecki otrzymał pismo z Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ełku, z poleceniem opuszczenia budynku w terminie do 9 grudnia 1952 r., gdyż w planach tutejszego powiatu budynek został przeznaczony na szkołę podstawową. Jako mieszkanie zastępcze przeznaczono dla księdza oddalony o 10 km od Ełku budynek w gromadzie Płociczno, gminy Gołubie w powiecie Ełckim²³². Decyzja ta była sprzeczna z ówczesnie obowiązującymi przepisami²³³. Ks. Ripecki zwrócił się więc do Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku²³⁴, a następnie do Prezesa Rady Ministrów, z prośbą o odroczenie zwolnienia budynku do 15 kwietnia 1953 r.²³⁵ Ażeby uniknąć eksmisji trzy razy stawał się u przewodniczącego Prezydium PRN w Ełku, jeździł również do Białegostoku na rozmowę z wojewódzkim referentem UdSW²³⁶. Na dzień 7 grudnia 1953 r. opinia Referatu do Spraw Wyznań przy PRN w Ełku odnośnie prośby ks. Ripeckiego była wciąż negatywna²³⁷.

Jak wskazują dokumenty Referatu do Spraw Wyznań PRN w Ełku w roku 1953 na szczeblu wojewódzkim była mowa o zniesieniu placówki ks. Ripeckiego, ponieważ nie była zarejestrowana przez MAP i w świetle prawa cywilnego była nielegalną. Ponieważ ks. Ripecki nie posiadał aktu własności budynku władze miały podstawę, by go stamtąd usunąć²³⁸. Ostatecznie ks. Mirosław uniknął eksmisji i pozostał w swoim miejscu zamieszkania.

Ks. Ripecki wraz z ks. Hrynykiem w roku 1952 służył pomocą przesiedleńcom z akcji *Wisła*, osiedlonym w gminie Banie Mazurskie i okolicach, w ich staraniach o założenie placówki duszpasterskiej w zniszczonym poewangelickim kościele w Grodzisku, który to kościół mieszkańcy sami z własnych środków

²³¹ Tamże, k. 43.

²³² Pismo z Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ełku z dnia 22 listopada 1952r. Tamże., k. 63; Por., Stępień, *Kościół greckokatolicki*, s. 355.

²³³ APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 74.

²³⁴ Pismo ks. Ripeckiego do Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 26 listopada 1952r. *Документи до історії*, dok. nr. 69, s. 100.

²³⁵ Pismo z dnia 5 grudnia 1952 r. AAN, UdSW, sygn. 24/ 604, k. 40.

²³⁶ *Документи до історії*, dok. nr. 78, s. 111.

²³⁷ Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 49. Pismo Referatu ds. Wyznań PRN w Ełku do Referatu ds. Wyznań PRWN w Białymstoku.

²³⁸ Por., tamże, k. 60.

odremontowali²³⁹. Niestety nie udało się wtedy założyć tej placówki. Po licznych staraniach, obfitej korespondencji z władzami, ostatecznie do założenia placówki nie doszło z powodu kategorycznego sprzeciwu władz państwowych, jak również negatywnej reakcji miejscowych rzymskokatolików²⁴⁰. Sam kościół natomiast w styczniu 1953 r. UdSW przekazał Kościołowi prawosławnemu²⁴¹.

W Chrzanowie ks. Ripecki posiadał obszerną prywatną bibliotekę, z której korzystało wielu czytelników spośród jego wiernych. W swoim mieszkaniu ks. Ripecki posiadał znaczną ilość książek z zakresu ukraińskiej literatury oraz o tematyce religijnej. Bibliotekę tą systematycznie uzupełniał o coraz to nowe pozycje. Przy okazji nabożeństw odprawianych w większe święta wypożyczał wiele pozycji książkowych swoim wiernym. Szacunkowo można określić, że regularnie z jego prywatnej biblioteki korzystało od 200 do 250 osób; biblioteka ta była dosyć obszerną. Jeśli wierzyć słowom zawartym w notatkach sporządzanych przez funkcjonariuszy UB, ks. Ripecki posiadał w 1956 r. nawet kilkaset tomów książek w różnych językach, najwięcej w języku ukraińskim²⁴² i nabywał do niej wciąż to nowe pozycje książkowe.

Ks. Ripecki posiadał szerokie kontakty również poza granicami Polski; książki oraz różne czasopisma otrzymywał z Ukrainy, USA, Kanady, Niemiec, Italii, Wielkiej Brytanii oraz z Ameryki Południowej²⁴³. Z Ukrainy książki oraz różne wypisy z artykułów dostarczał ks. Ripeckiemu jego przyjaciel, ks. dr Josyf Kładoczny, który zamieszkiwał wtedy we Lwowie²⁴⁴.

²³⁹ Por., *Документи до історії*, dok. nr. 61, s. 90-91; dok. nr. 64, s. 94-96; dok. nr. 76, s. 105; Ks. Mirosław Ripecki często służył pomocą komitetom cerkiewnym w Baniach Mazurskich, Krukłankach, Węgorzewie. Por., Павлик, *dz. cyt.*, s. 114.

²⁴⁰ Pismo ordynariusza diecezji warmińskiej ks. Wojciecha Zinka do ks. prymasa Stefana Wyszyńskiego. Por., *Документи до історії*, dok. 77, s. 109; Odpowiedź Urzędu ds. Wyznań dla ob. Jana Pawlika, w sprawie erygowania parafii w Baniach Mazurskich z dnia 23 lutego 1953 r. Zob., tamże, dok. nr. 81, s. 114.

²⁴¹ W dniu 30 stycznia 1953 r. UdSW w Warszawie decyzją nr. III 1b/3/53 k/w przekazał budynek kościoła wyznaniu prawosławnemu. Zob., *Документи до історії*, dok. nr. 86, s. 120; Placówkę w samych Baniach Mazurskich założono ostatecznie w roku 1957 i istnieje ona do dziś.

²⁴² Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 43.

²⁴³ Por., М. Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова діяльність о. Мирослава Ріпецького у світлі його листів 1954-1973рр.*, Календар «Благовіста» 2005, Гурово Ілавецьке 2005, list z 2 V 1956 r., s. 101.

²⁴⁴ Por., *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 5 kwietnia 1963 r., s. 27; Лесів, *Душпастирська та культурно-освітня*, s. 257; Por., tenże., *Душпастирська і популярно-наукова*, s. 104.; Ks. Josyf Kładoczny, ur. w 1906 r. w województwie Tarnopolskim. W roku 1928 ukończył Lwowskie Seminarium Duchowne, następnie historię na Uniwersytecie Warszawskim, znał 6 języków obcych. Wyświęcony na

Wielką pomocą służył ks. Ripeckiemu młody wówczas student, późniejszy wykładowca KUL, prof. Michał Łesiów. Udostępniał on ks. Ripeckiemu swoje opracowania, wypożyczał niejednokrotnie różne pozycje z bibliotek, na prośbę ks. Mirosława kupował i przysyłał później do Chrzanowa różne książki, robił też wypisy z różnych pozycji²⁴⁵. Ks. Ripecki nie pozostając dłużnym również służył pomocą w zdobywaniu literatury przede wszystkim ukraińsko-języcznej, co nie było łatwe w tamtym czasie, zważywszy na fakt, że niektórych pozycji z zakresu chociażby językoznawstwa nie można było zdobyć w Polsce i ksiądz zamawiał je w kanadyjskim wydawnictwie Ojców Bazylianów w Monder, bądź z Filadelfii w USA²⁴⁶.

Odpisy różnych pozycji przysyłał ks. Ripeckiemu z USA jego brat dr Stefan Ripecki²⁴⁷.

Często pozycje książkowe ks. Ripecki nabywał w *Domach książki* przy okazji wyjazdów do Warszawy i Olsztyna²⁴⁸, także przy okazji międzynarodowych targów książki w Warszawie²⁴⁹. Część książek do swojej biblioteki po prostu odkupił od osób prywatnych²⁵⁰.

W swoim mieszkaniu przez szereg lat gromadził wycinki z gazet, wypisy oraz fotokopie różnych artykułów przede wszystkim historycznych, wyciągi z różnych pozycji książkowych oraz fotografie. Na przestrzeni lat stworzył ks. Ripecki pokaźne prywatne archiwum²⁵¹.

kapłana 28 grudnia 1930 r. przez metropolitę Andrzeja Szeptyckiego. Był duszpasterzem więziennym, a także więźniem obozu w Berezie Kartuzkiej. Jako jeden z dwunastu kapłanów archidiecezji lwowskiej od sierpnia 1943 r. był kapłanem 30 pułku Dywizji SS Galizien. Aresztowany w 1947 r. przez sowieckie władze komunistyczne był więziony do 1956 r. Po zwolnieniu z aresztu pracował fizycznie, prawdopodobnie pracował też jako *podziemny duszpasterz*. Nigdy nie porzucił swojego obrządku i do końca życia utrzymywał kontakty z kardynałem Josophem Slipyjem. Zmarł we Lwowie w 1994 r.; Biografia sporządzona w oparciu o: *Листи о. Мирослава Ріпецького*, s. 3-4., oraz А. Боляновський, *Дивізія „Галичина”*. *Історія*, Львів 2000, s. 121 i 178.

²⁴⁵ Por., Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 11 czerwca 1956 r., s. 102, list z 5 grudnia 1954 r., s. 99; list z 22 października 1958r., s. 104.

²⁴⁶ Por., tamże, list z 5 grudnia 1954 r., s. 99; list z 2 maja 1956 r., s. 101; list z dnia 14 września 1967 r., s. 107.

²⁴⁷ Tamże, s. 106.

²⁴⁸ Por., *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 19 listopada 1958 r., s. 10; list z 10 czerwca 1967 r., s. 52.

²⁴⁹ Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 30 sierpnia 1961 r., s. 106.

²⁵⁰ Tamże, list z 14 stycznia 1955, s. 100.

²⁵¹ Protokół z rozprawy w sądzie powiatowym w Elku dnia 9 czerwca 1964r. Por., ABW, fond VII, sp. 2, j. 12.

Działalność oraz placówka ks. Ripeckiego od samego początku jej zaistnienia stanowiła obiekt zainteresowań Służb Bezpieczeństwa. Placówka ks. Ripeckiego była intensywnie inwigilowaną przez tajne służby PRL. Na podstawie kwerendy dostępnych archiwaliów można odnaleźć szereg notatek dotyczących ks. Ripeckiego a także innych kapłanów greckokatolickich, oraz szczegółowych charakterystyk jego osoby sporządzanych przez urzędników organów bezpieczeństwa.

Jedną z rozmów przy okazji wyborów do Rad Narodowych przeprowadzili funkcjonariusze z ks. Ripeckim 27 listopada 1954 r. Rozmowa dotyczyła, jak to ujął referent, zagadnień gospodarczych i wyborczych; funkcjonariusz pytał księdza jaką prasę czyta. Ustalono, że czyta codziennie *Gazetę Białostocką* i słucha radia. Wypytano również księdza o jego działalność prowadzoną w Chrzanowie, o jego kontakty zagraniczne. W toku rozmowy chciano poznać stosunek księdza do władzy ludowej, a także ustalić ewentualny stosunek wiernych księdza do nadchodzących wyborów 5 grudnia 1954 r. Ks. Ripecki był bardzo ostrożny w odpowiedziach udzielanych funkcjonariuszom²⁵².

Powołując się na relację s. Marii Mikuły można powiedzieć, że ks. Ripecki starał się życzliwie przyjmować funkcjonariuszy UB, podobnie jak każdego innego człowieka, gdyż był osobą otwartą i odważną. Mając świadomość swojego niepewnego położenia starał się prawdopodobnie mieć w miarę pozytywne relacje z funkcjonariuszami tychże służb²⁵³.

Funkcjonariusze UdSW często pisali mniej lub bardziej dokładne charakterystyki ks. Ripeckiego i oceniali jego działalność z perspektywy szkodliwości dla władzy ludowej. W jednej z notatek pt.: *Analiza działalności wyznania greko-katolickiego oraz samego księdza Ripeckiego Mirosława w Chrzanowie*, datowanej na 5 grudnia 1955 r., referent wydaje się być zdumiony faktem, że do Chrzanowa w święto *Wniebowzięcia NMP* w dniu 28 sierpnia przybyli grekokatolicy z tak odległych województw jak lubelskie czy szczecińskie.

²⁵² APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 62.

²⁵³ Wywiad z Marią Mikułą, siostrą zakonną zgromadzenia Sióstr Józefitek, ur. w 1932 r. we wsi Załuże, pow. Lubaczów. W 1947 r. przesiedlona wraz z rodziną do wsi Jagodne na Mazurach. Wywiad przeprowadzono dnia 10 marca 2006 r.

W raporcie podał statystyki uczestnictwa wiernych w nabożeństwach, uwzględnił nawet tak szczegółowe dane, że na terenie powiatu ełckiego zamieszkują tylko 72 rodziny wysiedlone w ramach akcji *Wisła*. Opisał jak dokładnie wyglądają warunki w czasie chrzanowskich odpustów, gdzie pielgrzymi śpią. Opisał także jak wyglądała sytuacja w zwyczajne dni pomiędzy odpustami, gdzie dało się zauważyć w Chrzanowie już tylko nieliczne osoby²⁵⁴.

Inną półtoragodzinną rozmowę przeprowadził w dniu 17 marca 1956 r. kierownik Referatu do Spraw Wyznań oraz zastępca kierownika społeczno-administracyjnego obywatel Dobrynio²⁵⁵. Rozmowa ta dotyczyła m.in. obszernej biblioteki ks. Ripeckiego, którą posiadał w swoim mieszkaniu oraz jego działalności publicystycznej. Referent stwierdził, że ks. Ripecki był zaskoczony *odwiedzina*mi funkcjonariuszy, i że prawdopodobnie musiał akurat *coś pisać*, gdyż referent w swoim sprawozdaniu stwierdza, że: *należałoby przeprowadzić szczegółową kontrolę biblioteki ks. Ripeckiego, przez dobrych fachowców, znających język ukraiński oraz angielski*. Referent stwierdził również, że *ks. Ripecki utrzymuje kontakty z zagranicą, szczególnie z Brazylią, gdzie publikuje swoje propagandowe, wrogie obecnemu ustrojowi prace*²⁵⁶. Ks. Ripecki uważany był przez funkcjonariuszy za *materialistę negatywnie ustosunkowanego do władzy ludowej, choć z drugiej jednak strony wrogich wypowiedzi ze strony księdza wobec władzy nie zauważono*²⁵⁷. Stwierdzono również, że *ks. Ripecki codziennie czyta Gazetę Białostocką i słucha audycji radiowych*²⁵⁸.

W dniu 8 maja 1956 r. ks. Ripecki w Prezydium PRN w Ełku w obecności jego pracowników przekazał księgi metrykalne z parafii Liski. Z przekazania tego sporządzono protokół. Księgi ks. Mirosław musiał przekazać organom państwowym, ponieważ w myśl prawa powojennej Polski były one traktowane jako

²⁵⁴ Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 60-61.

²⁵⁵ Tamże, k. 36 i 47.

²⁵⁶ Tamże, k. 36.

²⁵⁷ Tamże, k. 54.

²⁵⁸ Por., Tamże, k. 36.

księgi stanu cywilnego, a więc dokumenty rangi państwowej. Były to następujące księgi²⁵⁹:

Gromada Liski, par. Liski:

1. *Dwie księgi urodzeń od roku 1872 do 1903 i od 1914 do str. 35 do r. 1941.*
2. *Jedna księga małżeństw od r. 1892 od strony 3 do roku 1945 str. 47.*
3. *Jedna księga zgonów od roku 1846 do roku 1947r. str. 137.*

Gromada Koźniażyn par. Liski:

4. *Dwie księgi urodzin od roku 1872 do roku 1907 i od roku 1907 do roku 1945 str. 93.*
5. *Jedna księga małżeństw od roku 1786 do 1944r.*
6. *Jedna księga zgonów od roku 1888 do roku 1946r.*²⁶⁰

²⁵⁹ Por., Tamże, k. 48.

²⁶⁰ Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 48.

ROZDZIAŁ IV

DZIAŁALNOŚĆ OD DRUGIEJ POŁOWY 1956 ROKU DO ROKU 1974

Rok 1956 przyniósł ze sobą przemiany, które doprowadziły do pewnej poprawy sytuacji Kościoła greckokatolickiego w Polsce. W tymże roku utworzono wspólną komisję rządu i episkopatu, która miała na celu wypracować wspólny model działania. Jedną z oznak zmiany stosunku państwa do Kościoła było zwolnienie z klasztoru w Komańczy prymasa Stefana Wyszyńskiego²⁶¹.

Przemiany jakie zaszły w Polsce po 1956 doprowadziły do ożywienia aktywności mniejszości ukraińskiej. W dniach 16 – 18 czerwca 1956 r. w

²⁶¹ Por, Michaliszyn., *dz. cyt.*, s. 64-65.

Warszawie odbył się zjazd przedstawicieli ludności ukraińskiej w Polsce. W czasie obrad utworzono Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (UTSK), które przyczyniło się do rozwinięcia działalności kulturalnej i powstania szkolnictwa ukraińskiego²⁶². Istniało też wiele punktów nauczania języka ukraińskiego. Funkcjonowały szkoły podstawowe i średnie. Rozwijała się również działalność kulturalna, tworzone zespoły taneczne, muzyczne i chóry. Zaczęto wydawać tygodnik w języku ukraińskim *Nasze Słowo*. W ten sposób dążono do zachowania własnej tożsamości i poczucia odrębności narodowej²⁶³.

W wyniku przesilenia politycznego na najwyższych szczytach władzy partii komunistycznej w październiku 1956 r. stanął Władysław Gomułka, co zapoczątkowało okres chwilowej *odwilży*²⁶⁴.

Zachodzące w Polsce zmiany wywołały też reakcję Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, do którego należeli Ukraińcy wyznania prawosławnego. Hierarchia tego Kościoła starała się pozyskać dla siebie ukraińskich grekokatolików. Metropolita Makary zamierzał wprowadzić w warszawskim Seminarium Duchownym naukę języka ukraińskiego oraz śpiewu²⁶⁵, a biskup wrocławsko-szczeciński Stefan Rudyk przedstawił swoją opinię, co do planu pozyskania ukraińskich grekokatolików dla Kościoła prawosławnego, który w punkcie szóstym zawierał potrzebę likwidacji wszystkich istniejących placówek grekokatolickich, w tym placówkę ks. Ripeckiego w Chrzanowie²⁶⁶.

W nowej rzeczywistości, gdy władza szła na pewne ustępstwa, również wobec Kościoła, wytworzyła się szansa po latach kategorycznych zakazów, nowych starań o przywrócenie prawnej działalności Kościoła grekokatolickiego w Polsce. W działaniach duchowieństwa grekokatolickiego na rzecz reaktywacji pełnoprawnego duszpasterstwa dla grekokatolików lub ewentualnego zapewnienia jej możliwie największego dostępu do praktykowania w swojej tradycji, czołową

²⁶² Statut UTSK, «*Наше Слово*», пік I, № 2-3, 26 VII 1956.

²⁶³ Por., M. Czech, *Kwestia ukraińska w III Rzeczypospolitej*, w: *Ukraińcy w Polsce 1989-1993*, red. tenże, Warszawa 1993, s. 269.

²⁶⁴ J. Żaryn, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944-1989)*, Warszawa 2003, s. 165.

²⁶⁵ AAN, UdSW, 24/26, k. 2. Pismo metropolity Makarego do UdSW.

²⁶⁶ Por., AAN, UdSW, 25/730, k. 26.

rolę wraz z ks. Hrynykiem odgrywał ks. Ripecki. W niniejszym rozdziale postaram się ukazać te starania jak również inne ciekawe wydarzenia z życia ks. Mirosława.

4.1 STARANIA O REAKTYWACJĘ KOŚCIOŁA GRECKOKATOLICKIEGO W POLSCE NA FALI *ODWILŻY* 1956 R.

Na fali tzw. *Odwilży 1956 r.* duchowieństwo greckokatolickie zaczęło się gromadzić i dyskutować nad sprawami Kościoła. Duchowni zwrócili się wtedy z prośbą do prymasa, by w rozmowach z rządem PRL poruszył także sprawę odrodzenia Kościoła greckokatolickiego w Polsce. Zwolniony z aresztu ks. Bazyli Hrynyk na spotkaniu w klasztorze Ojców Bazylianów z ks. Mirosławem Szegdą, ks. Antonim Pakoszem, ks. Janem Fedewyczem, ks. Julianem Maćkiwem oraz o. Borysem Bałykiem OSBM, napisali memoriał, który 14 listopada doręczył do sekretariatu prymasa ks. B. Hrynyk²⁶⁷. W liście tym domagano się dopuszczenia kapłanów greckokatolickich do swoich wiernych, prawa do odprawiania w przemyskiej katedrze, zwrotu cerkwi w Krakowie, Sanoku, Jarosławiu, Lubaczowie i Krynicy²⁶⁸. Memoriał ten, jak zauważył ks. S. Dziubyna, był właściwie deklaracją, *że istniejemy i chcemy dalej żyć, tworzyć swoje parafie na zachodnich i ojczystych ziemiach*²⁶⁹.

W październiku 1956 r. ks. B. Hrynyk planował wraz z ks. S. Dziubyną spotkanie z biskupem Michałem Klepaczem w sprawie restytucji Kościoła greckokatolickiego. Ks. Hrynyk proponował ks. Ripeckiemu, ażeby był głównym przedstawicielem na tym spotkaniu²⁷⁰. Planował również wraz z ks. Ripeckim i przedstawicielem UTSK udać się do przedstawicielstwa PZPR w sprawie restytucji Kościoła greckokatolickiego w Polsce²⁷¹.

²⁶⁷ Б. Балик., *Заходи про відновлення грекокатолицьких богослужень у Польщі 1956-1957*, mps, s. 123.

²⁶⁸ Martyniak, *dz. cyt.*, s. 230-231.

²⁶⁹ Hałagida, *Odnowienie nabożeństw greckokatolickich*, s. 264.

²⁷⁰ *Документи до історії*, dok. nr. 96, s. 130-131.

²⁷¹ Tamże, dok. nr. 97, s. 131.

Ks. Ripecki 23 października 1956 r. przesłał do UdSW w Warszawie trzy petycje podpisane przez ukraińskich grekokatolików z prośbą o otwarcie placówek duszpasterskich na terenach województw olsztyńskiego i białostockiego²⁷².

Po złożeniu pierwszego memoriału ks. Ripeckiego wezwano do Warszawy do UdSW. Polecono mu sporządzić listę miejscowości, gdzie należałoby utworzyć duszpasterskie placówki grekokatolickie²⁷³. O tej wizycie ks. Ripecki lojalnie powiadomił prymasa Wyszyńskiego, podczas audiencji w dniu 23 listopada 1956 r. Jak zaznaczył sam duchowny, na audiencji tej został przyjęty bardzo przychylnie²⁷⁴.

Kolejny, dłuższy memoriał, ks. Hrynyk i ks. Ripecki w konsultacji z o. B. Bałykiem, napisali 28 listopada 1956 r.; dzień później złożyli go w sekretariacie u prymasa. W tym memoriale postulowali również o poczynienie starań w sprawie zwrotu mienia Kościoła grekokatolickiego utraconego pod koniec lat czterdziestych, restytucji eparchii przemyskiej i apostolskiej administracji łemkowszczyzny lub przynajmniej utworzenia trzech wikariatów (trzeci dla ziem zachodnich i północnych), umożliwienie księżom grekokatolickim odprawiania nabożeństw zarówno w województwach południowo-wschodnich – w cerkwiach przejętych przez Kościół obrządku łacińskiego – jak i w świątyniach rzymskokatolickich na terenach, gdzie osiedlono ludność ukraińską²⁷⁵. Identyczne dokumenty tego samego dnia duchowni Ripecki i Hrynyk przedłożyli dyrektorowi UdSW Jerzemu Sztachelskiemu. Kopię memoriału, w okrojonej już nieco ze względu na cenzurę wersji, ks. Ripecki przesłał na Zachód. Dzięki temu mógł się on ukazać na łamach tamtejszej katolickiej prasy²⁷⁶. Do realizacji tych dezyderatów – z różnych zresztą względów – nie doszło, a przynajmniej nie w takiej formie, w jakiej postulowali obaj duchowni²⁷⁷.

²⁷² Por., tamże, dok. nr. 92, s. 127.

²⁷³ Балик, *Заходи про відновлення*, s. 125.

²⁷⁴ Por., Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 3 stycznia 1957 r, s. 103.

²⁷⁵ W memoriale tym duchowni postulowali aby m.in: *zaoptrzyć ludność grekokatolicką zamieszkałą w województwach północno-zachodnich w wystarczającą ilość placówek, które obsługiwałyby jej potrzeby duszpasterskie: a) w białostockim – dwie placówki, b) w olsztyńskim - sześć, c) w gdańskim – jedną, d) w koszalińskim – dwie, e) we wrocławskim – pięć. [...] Przy organizacji życia kościelnego grekokatolików należy tworzyć parafie, a nie ekspozytury czy rektoraty na ziemiach zachodnich.* Hałagida, *Odnowienie nabożeństw grekokatolickich*, s. 266-267.

²⁷⁶ Tamże, s. 267. Patrz przypis 26.

²⁷⁷ Tamże. s. 267.

Sprawą reaktywacji istnienia Kościoła greckokatolickiego w Polsce zajęli się również przedstawiciele Zarządu Głównego UTSK. 27 listopada 1956 r. sekretarz generalny Grzegorz Bojarski i prezes Stefan Makuch wystosowali pismo do Urzędu do Spraw Wyznań, które zawierało postulaty podobne do zawartych w memoriale duchowieństwa²⁷⁸.

Duchowieństwo greckokatolickie nie otrzymało jednak od prymasa żadnej odpowiedzi na memoriały z 14 i 28 listopada. Również kilkutygodniowy brak oficjalnych efektów obrad Komisji Wspólnej w sprawie Kościoła greckokatolickiego i milczenie w tej sprawie prymasa niepokoiły duchownych greckokatolickich. Negatywne odczucia wzmagaly krążące pogłoski o przygotowywanym wyjeździe hierarchy do Watykanu; obawiano się, że sprawa stała w martwym punkcie²⁷⁹.

24 stycznia 1957 r. w bazylińskim klasztorze duchowni greckokatolicycy przedyskutowali kwestie zawarte we wcześniejszych memoriałach kierowanych na ręce prymasa. W wyniku posiedzenia duchowni sporządzili interpelację do prymasa składającą się z ośmiu punktów, którą to podpisali ks. Hrynyk i Ripecki. W piśmie tym autorzy informowali o poparciu swoich starań ze strony UTSK, o zgodzie ordynariuszy gdańskiego, gorzowskiego i olsztyńskiego na nabożeństwa greckokatolickie w ich diecezjach. Duchowni prosili również o wyjaśnienie stanowiska w sprawie memoriałów z listopada 1956 r., o zezwolenie na prowadzenie pertraktacji z rządem PRL oraz o wyznaczenie pełnomocnika prymasa do spraw organizacyjnych, związanych z nabożeństwami greckokatolickimi. Najistotniejszym punktem była prośba o zwołanie konferencji z udziałem prymasa i wszystkich greckokatolickich kapłanów w Warszawie na dzień 26 lutego 1957 r.²⁸⁰

W dniu 25 stycznia 1957 r. ks. Hrynyk przy okazji audiencji u prymasa wniósł sporządzoną dzień wcześniej przez duchownych interpelację w sprawie legalizacji Kościoła greckokatolickiego. zaproponował również zorganizowanie zjazdu księży greckokatolickich pod przewodnictwem ks. prymasa, który miałby się

²⁷⁸ Por., Hałagida, *Ukraińcy na zachodnich*, s. 122-123.

²⁷⁹ Por., Tenże, *Odnowienie nabożeństw greckokatolickich*, s. 273.

²⁸⁰ Por., tamże, s. 273-275.

odbyć 26 lutego 1957 r. w Warszawie. Datę konferencji prymas przesunął na 21 lutego, następnie na 22 marca, później na czas nieokreślony. Poleciał również o udanie się na spotkanie do premiera J. Cyrankiewicza w sprawie reaktywacji nabożeństw. Konferencja pod protektoratem prymasa ostatecznie nie odbyła się, pomimo rozesłanych już wcześniej zaproszeń do 25 księży²⁸¹. Na spotkaniu tym ks. Ripecki miał wygłosić referat pt.: *Zadania i obowiązki duchownego greckokatolickiego w obecnym położeniu wiernych greckokatolickich*²⁸², jednak prymas Wyszyński stwierdził, że nie weźmie udziału w konferencji, jeśli ks. Ripecki będzie na niej obecny²⁸³. Teoretycznym pretekstem do przełożenia konferencji był brak jasności w pewnych sprawach, w rzeczywistości powodem do odwołania zjazdu były artykuły w emigracyjnej prasie ukraińskiej w Niemczech oraz Francji, w których wyrażano zainteresowanie restytucją *Kościola ukraińskiego w Polsce*²⁸⁴. Mogło chodzić o kopię memoriału, którą ks. Ripecki przekazał wcześniej na zachód.

Pismo o treści podobnej do tej zawartej w interpelacji księży Ripecki i Hrynyk złożyli kierownikowi UdSW Jerzemu Sztachelskiemu. Zawierało ono, podobnie jak interpelacja, w punkcie 9 apel o pozostawienie grekokatolikom ich katedry, która znajdowała się w Przemyślu²⁸⁵.

W kancelarii premiera 15 marca 1957 r. ks. B. Hrynyk złożył prośbę przedstawiającą stworzenie 20-tu placówek duszpasterskich²⁸⁶.

Listę z propozycjami miejscowości oraz kapłanów, jacy mogliby obsługiwać, przekazał ks. Hrynyk również prymasowi²⁸⁷. W sprawie nadania osobowości prawnej Kościołowi greckokatolickiemu w Polsce okazało się, że władze państwowe absolutnie nie zamierzają jej dokonać. Postulaty osób świeckich i duchownych spowodowały, że kwestię nabożeństw greckokatolickich podjęto podczas rozmów Episkopatu Polski z władzami komunistycznymi. Na początku

²⁸¹ Por., Storoniak, *Życie i działalność*, s. 117-118.

²⁸² *Документи до історії*, dok. nr. 93, s. 128.

²⁸³ Tamże, dok. nr. 101, s. 137; dok. nr. 107, s. 145.

²⁸⁴ Por., Hałagida, *Odnowienie nabożeństw greckokatolickich*, s. 276; Por., Żaryn, *Dzieje Kościoła katolickiego*, s. 182; Por., *Документи до історії*, dok. nr. 101, s. 136; dok. nr. 108, s. 147.

²⁸⁵ Por., AAN, UdSW, sygn. 131/291, k. 243-245.

²⁸⁶ ABW, f. XIV, sp. 4, j. 16.

²⁸⁷ Балик, *Заходи про відновлення*, s. 134.

1957 r. Prezes Rady Ministrów – Józef Cyrankiewicz – podczas spotkania z prymasem Wyszyńskim zgodził się na rozwiązanie połowiczne, czyli na utworzenie kilkunastu placówek duszpasterskich dla grekokatolików, z wyłączeniem terytoriów Polski południowo-wschodniej. Nie była to jednak zgoda na odtworzenie oddzielnej od łacińskiej struktury organizacyjnej Kościoła grekokatolickiego. Władza nie pozwalała na uzyskanie dla Kościoła osobowości prawnej²⁸⁸. W wyniku pertraktacji władze zgodziły się jedynie na tolerowanie duszpasterstwa grekokatolickiego pod warunkiem, że na zewnątrz będzie ono reprezentowane przez hierarchię rzymskokatolicką. Podstawę prawną tworzenia duszpasterstwa grekokatolickiego stanowił dekret z 31 grudnia 1956 r. o organizowaniu i obsadzaniu stanowisk kościelnych. Nowo zorganizowane placówki nie były samodzielными jednostkami administracyjno-duszpasterskimi. Na pełnoprawne parafie grekokatolickie, jak czytamy w pismach UdSW, *zgody jednak władze administracji państwowej nie wyrażają*. Mimo starań, nie były to jednak parafie *sensu stricte*, lecz placówki funkcjonujące formalnie przy parafiach rzymskokatolickich²⁸⁹. Ustanowienie każdej placówki uzależniono jednak od zgody władz państwowych, jak i Kościoła rzymskokatolickiego. Wytworzyła się dziwna sytuacja – władze komunistyczne uznały *de facto* istnienie Kościoła grekokatolickiego, jednak nie uregulowały do końca jego statusu prawnego; *de iure* odrębny obrządek unicki nie istniał²⁹⁰. W ten sposób powoli zaczęło rozwijać się duszpasterstwo.

Ostatecznie w połowie kwietnia 1957 r. prymas Wyszyński – mając na to nieoficjalną zgodę władz – wydał pozwolenie na odprawianie nabożeństw grekokatolickich na zachodnich i północnych ziemiach Polski, w zaproponowanych wcześniej przez duchownych unickich miejscowościach, informując o tym ordynariuszy poszczególnych diecezji²⁹¹. W roku 1957 powstało

²⁸⁸ Por., Storoniak, *Życie i działalność*, s. 114-115.

²⁸⁹ Por., tamże, s. 117-119; Fragmenty wypowiedzi wicedyrektora Jana Lecha na obradach Komisji Wspólnej w sprawie restytucji Kościoła grekokatolickiego. Por., Hałagida, *Odnowienie nabożeństw grekokatolickich*, s. 278.

²⁹⁰ Por., Hałagida, *Ukraińcy na zachodnich*, s. 123.

²⁹¹ Por., tenże, *Odnowienie nabożeństw grekokatolickich*, s. 283.

17 ośrodków duszpasterskich, a w roku 1958 jeszcze 15; zwykle powstawały one przy parafiach łacińskich²⁹².

Formalnie owe placówki były częścią Kościoła rzymskokatolickiego, zaś duchowni podlegali prymasowi Polski jako delegatowi apostolskiemu. W szczegółowych sprawach decydowali biskupi i lokalni dziekani czy proboszczowie. Z punktu widzenia codziennej praktyki nie było to rozwiązanie najszcześniejsze. Podporządkowanie kapłanów unickich miejscowym proboszczom zarówno w kwestiach duszpasterstwa (wymagana zgoda w sprawie spowiedzi czy udzielania sakramentów świętych, terminy nabożeństw), jak i materialnych (sprawa opłat czy kolekty), już w chwili powstania miało w sobie załączek przyszłych konfliktów. Z tego też powodu nie wszystkie powołane wówczas placówki przetrwały próbę czasu²⁹³.

W kwietniu 1957 r. ks. M. Ripecki na prośbę ukraińskich grekokatolików zamieszkałych na terenach powiatów: Gołdap, Kętrzyn, Górowo Iławeckie, Mrągowo, Bartoszyce, Ostróda i Braniewo, zwrócił się do biskupa olsztyńskiego Tomasza Wilczyńskiego z prośbą o możliwość odprawienia dla nich nabożeństw przez 9 grekokatolickich kapłanów w łacińskich parafiach, z okazji nadchodzących Świąt Wielkiej Nocy²⁹⁴.

W przeciągu roku 1957 ks. Ripecki konsultował listownie z ks. Hrynykiem obsadę coraz to nowych placówek duszpasterskich na terenie Polski²⁹⁵.

Od lipca 1956 r. do maja 1957 r. sześćdziesięcioośmioletni już ks. Ripecki pięć razy przebywał w Warszawie, w sprawach restytucji Kościoła grekokatolickiego w UdSW oraz dwa razy na audiencji u prymasa. Podczas jednej z audiencji 14 marca 1957 r. został surowo upomniany przez prymasa za błogosławienie małżeństw bez zgody miejscowych proboszczów²⁹⁶. W ciągu roku 1956 udzielił w Chrzanowie on ślubu 75 parom repatriantów z ZSRR, które posiadały już śluby cywilne. Jak motywował to ks. Ripecki, pary te nie chciały

²⁹² Martyniak, *dz. cyt.*, s. 231.

²⁹³ Hałagida, *Odnowienie nabożeństw grekokatolickich*, s. 283.

²⁹⁴ Por., *Документи до історії*, dok. nr. 94, s. 128-130.

²⁹⁵ Por., tamże, dok. nr. 122, s. 162-163; dok. nr. 123, s. 163-164; dok. nr. 124, s. 164-165; dok. nr. 125, s. 165-167; dok. nr. 126, s. 167-168; dok. nr. 127, s. 169-170.

²⁹⁶ Tamże., dok. nr. 107, s. 145. List ks. Ripeckiego do bpa Jana Buczki z dnia 6 maja 1957 r.

zawierać małżeństw kanonicznych przed łacińskimi proboszczami z powodu ich negatywnego stosunku do Ukraińców – grekokatolików. Taka sytuacja skłaniała niejednokrotnie tych ludzi do przechodzenia na prawosławie, gdzie mieli szansę zachować swoją tradycję religijną oraz chociaż częściowo język²⁹⁷.

W dniu 5 czerwca 1957 r. na posiedzeniu księży grekokatolickich obrano tajny *Komitet*, w którego skład wszedł, pomimo swej nieobecności na konferencji, również ks. Ripecki. Wybór ten utrzymano w tajemnicy przed prymasem Wyszyńskim, który z wiadomych powodów miał zastrzeżenia co do działalności duszpasterskiej ks. Mirosława. W Zielone Świątki 1957 roku ks. Ripecki udzielił w Chrzanowie ślubów 12 parom. Skargi prymasa w związku z postępowaniem ks. Ripeckiego dochodziły również do Watykanu²⁹⁸.

Co ciekawe jednak, pomimo zagorzałego konfliktu chrzanowskiego duszpasterza ze swoim hierarchą, ks. Ripecki miał ciekawy i oryginalny sposób informowania ks. prymasa o sytuacji swojej placówki. Miał on mianowicie w zwyczaju przysyłać systematycznie ks. prymasowi Wyszyńskiemu sprawozdania i statystyki wiernych, którzy przyjeżdżali do Chrzanowa z okazji różnych świąt, przysyłał również pamiątkowe fotografie zrobione przy takiej okazji, a robił ich całe mnóstwo. Przymuszczalnie materiały te powinny znajdować się w prymasowskim archiwum.

W dniu 12 lipca 1957 r. w święto Apostołów Piotra i Pawła odbył się jubileusz 10-lecia założenia kaplicy w Chrzanowie. W przeddzień święta odbywało się przygotowanie oraz nauka katechizmu dla dzieci przystępujących po raz pierwszy do komunii świętej. Ks. Mirosława w pracy duszpasterskiej wspomagali: jego przyjaciel z dawnych lat, ks. Jerzy Męciński, w aktualnej sytuacji wikariusz łacińskiej parafii w Ostródzie oraz dwóch innych księży²⁹⁹. Przy tej ważnej okazji fotografie z jubileuszu wraz z listem przesłał ks. Ripecki 25 listopada 1957 r. prymasowi³⁰⁰.

²⁹⁷ Por., tamże., dok. nr. 107, s. 146.

²⁹⁸ Por., tamże, dok. nr. 113, s. 152-153; dok. nr. 105, s. 143; dok. nr. 107, s. 145; Por., dok. nr. 116; s. 155.

²⁹⁹ Tamże, s. 157.

³⁰⁰ Por., tamże, dok. nr. 136, s. 177.

W Chrzanowie ks. Ripecki, jak sam napisał, miał sporo wolnego czasu i w ciągu 15 lat pobytu opracował 9 historycznych książek z cyklu: *Karty z historii ukraińskiej Cerkwi i kultury*. Pierwsza książka z tego cyklu wyszła drukiem w 1952 r. w kanadyjskim wydawnictwie Ojców Bazylianów; do stycznia 1957 r. wyszło drukiem 5 kolejnych tomów³⁰¹.

Sześć tomów z tego cyklu ks. Ripecki z pomocą bazylianów przekazał prefektowi Kongregacji ds. Kościołów Wschodnich kardynałowi E. Tisserantowi, który był jednocześnie dyrektorem biblioteki watykańskiej. W dowód wdzięczności przysłał on ks. Ripeckiemu gratulacyjne pismo z podziękowaniami³⁰². Jak sam wspominał, pismo to było dla niego wielką zachętą do dalszej pracy historyczno-naukowej³⁰³.

Ks. Ripecki posiadał liczne kontakty zagraniczne również w Belgii i Austrii³⁰⁴. Swoje publikacje drukował w Monachium³⁰⁵, Rzymie³⁰⁶, Londynie³⁰⁷, a także w Kanadzie, w ukraińskim katolickim tygodniku *Nasza meta* (Nasz cel) oraz w miesięczniku *Switło* (Światło)³⁰⁸.

Ks. Mirosław nieprzerwanie od 1947 r. utrzymywał korespondencyjny kontakt z apostolskim wizytatorem dla Ukraińców – grekokatolików Europy Zachodniej biskupem Iwanem Buczko, prosząc często o poradę i wstawiennictwo w problematycznych momentach³⁰⁹. Jak wspomina w jednym ze swoich listów, systematycznie prawie co dwa miesiące referował pisemnie ważniejsze sprawy Kościoła grekokatolickiego przekazując je poprzez biskupa Buczkę do Kongregacji ds. kościołów Wschodnich, pomijając przy tym Olsztyńską Kurię Diecezjalną³¹⁰.

³⁰¹ Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, s. 103.

³⁰² ABW, f. VIII, s. 1, j. 3,1. (patrz aneks 1)

³⁰³ Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, s. 104.

³⁰⁴ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 28 kwietnia 1959 r., s. 13; list z 1 lutego 1964 r., s. 34.

³⁰⁵ ABW f. VII, s. 1, j. 2, 15

³⁰⁶ Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 6 lutego 1970 r., s. 112.

³⁰⁷ Пор., tamże, list z 16 grudnia 1969 r., s. 111; Пор., *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 22 grudnia 1969 r., s. 63.

³⁰⁸ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 19 lipca 1960 r., s. 19; list z 24 kwietnia 1963 r., s. 26.

³⁰⁹ Пор., *Документи до історії*, dok. 4, s.

³¹⁰ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 24 kwietnia 1958 r., s. 6.

4.2 DZIAŁANOŚĆ DUSZPASTERSKA I PIŚMIENNICZA DO LISTOPADA 1963 ROKU

W grudniu 1957 r. ks. Ripecki przedstawił prymasowi propozycję powołania referenta ds. grekokatolików przy Kurii Diecezji Warmińskiej, którego zadaniem byłoby informowanie biskupa o aktualnych potrzebach grekokatolików³¹¹.

W lutym 1958 r. ks. Ripecki zwrócił się z kolei do prymasa z prośbą o nadanie mu pełnej jurysdykcji, ażeby mógł bez przeszkód sprawować swe duszpasterskie obowiązki wobec ukraińskich grekokatolików³¹². Dekret zezwalający na: udzielanie sakramentu chrztu, błogosławienie małżeństw, odprawianie pogrzebów oraz na inne czynności kapłańskie w rycie grekokatolickim dla wiernych tego obrządku ks. Ripecki, wraz z 16 innymi kapłanami, otrzymał 17 października 1958 r. na okres jednego roku³¹³. Od tej pory przez okres 12 miesięcy grekokatoliccy kapłani mogli swobodnie wykonywać wśród swych wiernych obowiązki duszpasterskie, bez konieczności każdorazowego uzyskiwania zgody łacińskiego proboszcza.

Na ten czas na terenie diecezji warmińskiej funkcjonowało już 7 grekokatolickich placówek³¹⁴. Jak wspomina Ripecki, od czasu utworzenia placówek frekwencja wiernych w jego kaplicy spadła³¹⁵.

W połowie czerwca 1958 r. ks. Ripecki miał zamiar udać się do Warszawy, celem załatwienia swoich spraw, chciał przy tej okazji odwiedzić panią adwokat Zofię Borkowską, z którą utrzymywał ścisłe kontakty. Przy ul. Miodowej u bazylianów miało odbyć się spotkanie grekokatolickich duchownych, celem omówienia bieżących spraw dotyczących Kościoła grekokatolickiego; ks. Ripecki zaprosił na to spotkanie sześciu kapłanów³¹⁶.

³¹¹ *Документи до історії*, dok. nr. 141, s. 183.

³¹² Por., tamże, dok. nr. 149, s. 194-195.

³¹³ Por., tamże, dok. nr. 154, s. 201.

³¹⁴ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 28 października 1958 r., s. 9; W roku 1959 na terenie diecezji warmińskiej było już 9 placówek: Chrzanowo- ks. M. Ripecki; Banie Mazurskie- ks. Uscki; Bajory, Węgorzewo, Miłki oraz Pozezdrze – ks. W. Boziuk; Krukłanki – ks. G. Czerneha; Asuny – ks. Czorniak; Dobre Miasto, Pięno, Reszel – ks. Mańkiewicz; Pasłęk – ks. J. Jaremin; Górowo Iławskie oraz Kandyty – ks. J. Bułat; Por., *Документи до історії*, dok. nr. 162, s. 211.

³¹⁵ *Лесів.*, *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 22 października 1958 r., s. 104.

³¹⁶ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 12 czerwca 1956 r., s. 8.

Latem tegoż roku ks. Mirosław chciał udać się na Ukrainę, miał w planach również podróż do, jak to określał, słonecznej Italii³¹⁷.

Wspomnieć należy, że 1 maja 1958 r. ks. prymas kardynał Stefan Wyszyński wizytował dwie istniejące wtedy na terenie Ełku łacińskie parafie, ks. Ripecki nie był niestety zaproszony na te uroczystości³¹⁸. Jednak pod koniec czerwca 1958 r. podczas niedzielnej Mszy Świętej w Chrzanowie uczestniczył biskup warmiński T. Wilczyński. Jak wspomina ks. Ripecki, ekscelencji bardzo spodobała się liturgia sprawowana w rycie bizantyjskim oraz śpiew cerkiewny³¹⁹.

W dniu 11 listopada 1958 r. ks. Ripecki był na naradzie kurii diecezjalnej w Olsztynie, w sprawach dotyczących Kościoła greckokatolickiego. Władze diecezjalne poinformowały księdza, że olsztyński UdSW jest przeciwnikiem samodzielnych greckokatolickich placówek duszpasterskich, które prymas zatwierdził niecały miesiąc wcześniej, dlatego zalecano księżom, którzy otrzymali dekrety, ostrożne postępowanie³²⁰.

W styczniu 1959 r. ks. Ripecki wraz z 25 innymi greckokatolickimi kapłanami otrzymał od prymasa na okres trzech lat, władzę dyspensowania od trzeciej zapowiedzi przedślubnej³²¹.

Ks. Ripecki w listopadzie 1958 r. nie podpisał protestu ks. B. Hrynyka przeciwko szkodliwej dla Kościoła greckokatolickiego działalności zarządu głównego UTSK. Komitety UTSK w Przemyślu, Sanoku, Gdańsku i Zielonej Górze były mocnymi zwolennikami prawosławia w Polsce³²². Ripecki uważał, że protest ten przyniesie więcej szkody aniżeli pożytku Kościołowi greckokatolickiemu³²³. W korespondencji z ks. Hrynykiem, Ripecki jako argument przeciwko temu protestowi podawał to, iż: *niektórzy redaktorzy Naszego Słowa choć są zwolennikami zjednoczenia Kościoła greckokatolickiego z Moskiewską Cerkwią Prawosławną, to jednak UTSK dokłada dużo starań do tego, aby ukraińska diaspora w Polsce nie*

³¹⁷ Tamże, list z 12 czerwca 1956 r., s. 8.

³¹⁸ Tamże

³¹⁹ Лесів., Душпастирська і популярно-наукова, list z 22 października 1958 r., s. 104-105.

³²⁰ Листи о. Мирослава Ріпецького, list z 19 listopada 1958 r., s. 10.

³²¹ Документи до історії, dok. nr. 161, s. 207-208.

³²² Tamże, dok. nr. 158, s. 205-206.

³²³ Листи о. Мирослава Ріпецького, list z 2 stycznia 1959 r., s. 11.

uległa asymilacji³²⁴. Ks. Ripecki starał się utrzymywać pozytywne relacje z przewodniczącym UTSK Grzegorzem Bojarskim, korespondował z nim prosząc o poparcie starań duchownych oraz świeckich grekokatolików o otwieranie nowych placówek duszpasterskich na terenie Polski³²⁵.

W UTSK ks. Mirosław co roku zmagował sporą ilość egzemplarzy *Ukraińskiego Kalendarza*, które to potem rozpowszechniał wśród swoich znajomych i wiernych³²⁶. W styczniu 1959 r. przebywając w Warszawie ks. Ripecki odwiedził zarząd UTSK, u bazylianów przy ul. Miodowej odprawił Mszę Świętą, odwiedził również sekretariat prymasa³²⁷.

W czerwcu 1959 r. ks. Ripecki zwrócił się z prośbą do UdSW w Olsztynie o pozwolenie na wprowadzenie nabożeństw grekokatolickich w Reszlu, Bartoszycach oraz Węgorzewie. UdSW uznał, że dotychczasowa ilość placówek jest wystarczająca, dlatego też decyzja była odmowna³²⁸.

W czerwcu 1959 r. ks. Ripecki przebywał również w Warszawie, odwiedził wtedy *Międzynarodową Wystawę Książki* w Pałacu Kultury i kupił szereg interesujących go pozycji. W owym czasie oczekiwał z niecierpliwością zaproszenia na wyjazd do Rzymu od biskupa Iwana Buczki. Zaproszenie to pozwalało w tamtych czasach znacznie obniżyć koszty podróży. W związku z coraz bardziej dokuczliwym reumatyzmem nóg, planował również dwutygodniową kurację sanatorium w Krynicy³²⁹.

Przy okazji corocznego odpustu 12 lipca 1959 r., ks. Ripecki wraz z ks. Michałem Hukiem odprawili w Chrzanowie dwie Msze Święte wraz z homiliami, przygotowali jak co roku dzieci do przyjęcia I Komunii Świętej; ks. Ripecki ochrzcił przy tej okazji troje dzieci, bierzmował piętnaścioro i pobłogosławił jedną parę małżeńską³³⁰.

³²⁴ *Документи до історії*, dok. nr. 156, s. 203-204.

³²⁵ Tamże, dok. nr. 157, s. 204-205.

³²⁶ Пор., *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 28 grudnia 1967 r., s. 53; list z 30 stycznia 1968 r., s. 54; list z 20 stycznia 1970 r., s. 62.

³²⁷ Tamże, list z 2 stycznia 1959 r., s. 11.

³²⁸ *Документи до історії*, dok. nr. 175, s. 239.

³²⁹ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 5 czerwca 1959 r., s. 14.

³³⁰ Tamże, list z 29 lipca 1959 r., s. 15. Ks. Ripecki prawdopodobnie bierzmował dzieci ochrzczone wcześniej w obrządku łacińskim, które nie były bierzmowane. Według prawa Kościołów wschodnich sakramentu

W lutym 1960 r. ks. Ripecki otrzymał pismo upominające od biskupa diecezji warmińskiej Tomasza Wilczyńskiego w związku z niedopełnieniem przez niego stosownych formalności, co do błogosławienia związków małżeńskich w świetle przepisów prawa kanonicznego. Pismo to wysłano księdzu w związku z wnioskiem w sprawie stwierdzenia nieważności związku małżeńskiego wniesionym do sądu biskupiego przez Jana Kowala, którego związek z Zofią Bułat pobłogosławił bez delegacji proboszcza ks. Ripecki 20 listopada 1955 r., a także w związku z licznymi skargami proboszczów wobec takiego postępowania chrzanowskiego duszpasterza. Ks. Ripecki jako rektor publicznej kaplicy w Chrzanowie, w myśl przepisów prawa kanonicznego, mógł godziwie błogosławić związki małżeńskie po otrzymaniu stosownej licencji od proboszcza narzeczonych, a ważnie po otrzymaniu w każdorazowym wypadku delegacji od proboszcza w Ełku³³¹. Pismo upominające biskupa T. Wilczyńskiego zostało również przekazane do Kongregacji ds. Kościołów Wschodnich. Ks. Ripecki wystosował odpowiedź biskupowi Wilczyńskiemu, a także odpowiedź do Kongregacji, którą przesłał biskupowi Iwanowi Buczce do Rzymu, z prośbą o przetłumaczenie jej na język włoski i przekazanie kongregacji³³². W grudniu 1960 r. ks. Ripecki otrzymał kolejne kanoniczne upomnienie o prymasa Wyszyńskiego³³³.

Frekwencja wiernych przyjeżdżających do Chrzanowa z okazji większych świąt była już na ten czas znacznie mniejsza niż dawniej. Ograniczało to znacznie wysiłki ks. Mirosława. Jak wspomina w jednym ze swoich listów z 1960 roku, mając 71 lat czuł się już jak emeryt, gdyż na terenie warmińskiej diecezji funkcjonowało już 10 greckokatolickich placówek duszpasterskich, obsługiwanych przez 8 księży. Od tej pory planował on więcej czasu poświęcać pracy publicystycznej. W październiku 1960 r. był w trakcie dokończania VIII części *Kart z historii ukraińskiej Cerkwi i kultury*, pt. *Książęcy Halicz i jej cerkwie*. X część miała nosić tytuł: *Cerkiew i kultura w Halicko-Chełmsko-Wołyńskim państwie za*

bierzmowania – chryzmacji udziela się łącznie z chrztem. Por., KKKW, kan. 692, 694, 695 § 1, 696 § 1., Lublin 2002, s. 457-459.

³³¹ *Документи до історії*, dok. nr. 163, s. 211-213.

³³² *Листи о Мирослава Ріпецького*, list z 17 maja 1960 r., s. 16; Pismo ks. Ripeckiego do biskupa olsztyńskiego Tomasza Wilczyńskiego z dnia 3 marca 1960 r., Por., AAW, teczka, bez pagin.

³³³ *Документи до історії*, dok. nr. 174. s. 238.

panowania księcia Daniela i jego następców. Pomimo 71 roku życia każdego dnia odprawiał śpiewaną Mszę Świętą oraz *Molebeń*, bądź *Parastas*. Ks. Ripecki prawdopodobnie przez całe życie, poza wyjątkami choroby, odprawiał śpiewaną Mszę Świętą. Z powodu mniejszej ilości wiernych nie narzekał jednak na kłopoty finansowe, posiadany nadmiar intencji mszalnych dzielił pomiędzy innych księży³³⁴.

Wraz z planowanym na 1962 r. *Soborem Watykańskim II*, ks. Ripecki odłożył swoją podróż do Rzymu na tenże rok, proponując jednocześnie wyjazd w tym czasie ks. J. Kładocznemu³³⁵. Podczas trwania samego soboru ks. Ripecki pilnie śledził jego przebieg³³⁶.

W październiku 1961 r. ks. Ripecki oceniał swój stan zdrowia jako bardzo dobry, w jednym ze swoich listów nadmienia, że do tej pory nie używa żadnych leków, przechodzi jedynie kurację witaminową, celem wzmocnienia swoich starczych sił³³⁷. Od połowy 1963 r. zaczął odczuwać uporczywe dolegliwości związane z pęcherzem, w związku z czym planował udać się do Warszawy do lekarza specjalisty³³⁸.

Na przełomie 1960 i 1961 r. ks. Ripecki wspomagał starania mieszkańców miejscowości Krukłanki, położonej na Mazurach, w sprawie utworzenia tam grekokatolickiej placówki duszpasterskiej. Mieszkańcy Krukłanek starali się o stworzenie tej placówki już od trzech lat. W 1958 r. składali oni w tej sprawie do Wojewódzkiej Rady Narodowej petycję podpisaną przez 749 osób; wielokrotnie do Kurii oraz do Prezydium WRN w Olsztynie udawała się ich delegacja. Korespondencję WRN oraz z olsztyńską kurią prowadził Mikołaj Magura. Bezskutecznie niestety, ponieważ władze wojewódzkie nie wyrażały zgody na otwarcie placówki. Łacińska kuria diecezjalna nie była przeciwna temu przedsięwzięciu, ale bez aprobaty UdSW nie mogła wydać pozwolenia na nabożeństwa. 18 marca 1961 r. ks. Ripecki wystosował do Prezydium WRN w

³³⁴ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 19 listopada 1958 r., s. 10; list z 28 października 1960 r., s. 20-21; list z 18 marca 1964 r., s. 35.

³³⁵ Tamże, list z 28 grudnia 1960 r., s. 21; list z 28 października 1964 r., s. 30.

³³⁶ Por., tamże list z 17 stycznia 1963 r., s. 26.

³³⁷ Tamże, list z 18 października 1961 r., s. 23.

³³⁸ Tamże, list z 6 sierpnia 1963 r., s. 30.

Olsztynie pismo z prośbą o pozwolenie na zorganizowanie grekokatolickich nabożeństw w miejscowym kościele³³⁹.

W lipcu bądź sierpniu 1963 roku ks. Mirosław planował wraz z adwokat Zofią Borkowską podróż do Lwowa, jednak miał poważne kłopoty z otrzymaniem paszportu i ostatecznie podróż nie doszła do skutku. Przy okazji tej podróży chciał ksiądz odwiedzić swoich znajomych w Samborze oraz mogiły swoich bliskich w Samborze, Sokalu i Uhrynowie³⁴⁰.

Ks. Ripecki w Wielkanoc 1963 r. obchodził pięćdziesiątą rocznicę swojej pierwszej Mszy Świętej w asyście księży: Michała Huka i Eugeniusza Usckiego³⁴¹. Dnia 12 lipca 1963 r. przy okazji co rocznego odpustu ks. Ripecki obchodził swój jubileusz 50-lecia pracy duszpasterskiej w połączeniu z jubileuszem 1100-lecia pracy misyjnej świętych Cyryla i Metodego, apostołów Słowian. Przy okazji odpustu ks. Ripecki udzielił sakramentu bierzmowania 42 dzieciom ochrzczonym w łacińskim obrządku. Pomocą służyli ks. Ripeckiemu księża: Michał Huk, Arseniusz Kułybaba OSBM, Teodor Markiw, Mikołaj Zajać, Jan Jaremin i Włodzimierz Boziuk. Po tym jubileuszu, podobnie jak z wielu innych, ks. Ripecki rozpowszechniał wśród swoich znajomych sporządzone liczne fotografie. Jak wspomniał ks. Mirosław w jednym z listów, w dniu 23 lipca 1963 r. o godz. 18.00 *Radio Watykan* miało nadać informacje o Chrzanowskim jubileuszu oraz o apostolskim błogosławieństwie papieża Pawła VI, udzielonym ks. Ripeckiemu oraz wiernym grekokatolikom z okazji święta Apostołów Piotra i Pawła³⁴².

28 października 1963 roku ks. Ripecki zwrócił się pisemnie do premiera PRL z prośbą o prawne uznanie statusu Kościoła grekokatolickiego w Polsce w słowach:

Jako rzecznik pragnień i potrzeb religijno-obrzędowych wyznawców grekokatolickich, zamieszkałych na terenie Diecezji Warmińskiej, zwracam się do

³³⁹ Por., *Документи до історії*, dok. nr. 180, s. 243; dok. nr. 181, s. 244; dok. nr. 182, s. 244-245.; dok. nr. 183, s. 245-246.

³⁴⁰ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 11 listopada 1962 r., s. 25; list z 24 kwietnia 1963 r., s. 26; list z 10 lipca 1963 r., s. 29.

³⁴¹ Tamże, list z 24 kwietnia 1963 r., s. 26-27.

³⁴² Por., М. Вудкевич, *dz. cyt.*, s. 34; *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 6 sierpnia 1963 r., s. 29-30; list z 6 sierpnia 1963 r., s. 29-30; list z 6 sierpnia 1963 r., s. 30.

Pana Prezesa Rady Ministrów z prośbą w sprawie uznania prawnego Kościoła grecko-katolickiego w Polsce Ludowej, podając następujące motywy:

Na terenie Polski Rzeczypospolitej Ludowej mieszka ponad 300 tysięcy wyznawców grecko-katolickich, którzy są pokrzywdzeni pod względem religijnym i boleśnie odczuwają, że ich obrządek grecko-katolicki, o[uświęcony 1000-letnią tradycją, jest poniżony. Wierni Kościoła grecko-katolickiego mieli w Polsce przedwojennej swego metropolitę, biskupów, parafie i kościoły.

Dotychczas Kościół grecko-katolicki nie jest uznany w Polsce Ludowej i wyznawcy grecko-katoliccy nie posiadają swojej hierarchii.

Konstytucja Polski Rzeczypospolitej zapewnia obywatelom wolność wyznania, wierzeń i obrzędów religijnych.

Jako najstarszy aktywny duszpasterz grecko-katolicki w Polsce Ludowej, proszę uprzejmie Pana Premiera o uregulowanie praw Kościoła grecko-katolickiego i prawne jego uznanie, żeby wyznawcy grecko-katoliccy nie byli poniżeni i pokrzywdzeni pod względem religijnym³⁴³.

W październiku 1963 r. ks. M. Ripecki był w Białymstoku w celu otrzymania kwestionariuszy potrzebnych do uzyskania paszportu, był również w Warszawie, gdzie zasięgał porady u lekarza specjalisty oraz odbył rozmowę z dyrektorem UdSW Aleksandrem Wołowiczem³⁴⁴.

Żeby otrzymać paszport musiał do 25 listopada przedstawić Komendzie Wojewódzkiej MO w Białymstoku zaświadczenie od kurii diecezjalnej. 9 listopada pojechał do Olsztyna chcąc uzyskać od biskupa T. Wilczyńskiego zaświadczenie o tym, iż wybiera się do Rzymu w celach naukowych. Nie zastawszy biskupa ani wikariusza generalnego zwrócił się pisemnie z prośbą o takie zaświadczenie, które otrzymał 22 listopada. Ksiądz Mirosław planował wyjechać do Rzymu w marcu nadchodzącego roku na czas trzech miesięcy³⁴⁵.

³⁴³Por., *Документи до історії*, dok. nr. 190, s. 251-252.

³⁴⁴Por., *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 28 października 1963 r., s. 31.

³⁴⁵Por., AAW,teczka, bez pagin.

4.3 SPRAWA SĄDOWA

Kolejnym ważnym a zarazem dotkliwym wydarzeniem w życiu ks. mitrata była kilkuletnia sprawa sądowa, która przysposobiła mu wiele trudności i kłopotu. Jak wspominał sam ksiądz, proces ten zabrał mu wiele czasu, spokoju oraz środków materialnych³⁴⁶. Najprawdopodobniej wskutek tak długiego procesu sądowego ks. Ripecki nie wybrał się do Rzymu. Sprawa ta rozpoczęła się w listopadzie 1963 r., zakończyła się ostatecznie w maju 1966 r. Ks. Ripecki po jej zakończeniu był już prawdopodobnie zbyt słaby z racji wieku, ażeby udać się w swoją upragnioną podróż do Rzymu. W trakcie trwania procesu nie miał też raczej możliwości uzyskania zgody władz na otrzymanie paszportu zagranicznego.

Jak ks. Mirosław wspomina w jednym ze swoich listów, jego znajomy, Iwan Dziuban po trzyletnich staraniach uzyskał w końcu pozwolenie i udał się na studia teologiczne do Rzymu. Tenże człowiek regularnie przysyłał stamtąd ks. Mirosławowi fotografie dotyczące wydarzeń z życia Kościoła greckokatolickiego na Zachodzie, z działalności biskupa Iwana Buczki, informacje dotyczące Soboru Watykańskiego II, który wtedy się odbywał. Przesyłał mu również pismo pt. *Wiadomości z Rzymu*, wydawane przez Ukraińskie Biuro Prasowe. Ks. Ripecki zlecał reprodukcje niektórych otrzymanych fotografii Aleksandrowi Kudłakowi zamieszkałemu we wsi Wróble koło Bań Mazurskich. Reprodukcje te oraz kopie *Wiadomości z Rzymu* ks. Ripecki rozpowszechniał w środowisku ukraińskim na terenie PRL oraz poza jej granicami³⁴⁷.

Fotografie A. Kudłak miał pokazać ks. Eugeniuszowi Uskiemu, kapłanowi greckokatolickiemu, który na ten czas był wikariuszem parafii w Baniach Mazurskich i zamieszkiwał razem z proboszczem obrządku łacińskiego, ks. Stefanem Nycem. Jak podaje ks. M. Wudkiewicz, przyczyną postawienia w stan oskarżenia ks. Ripeckiego miał być donos ks. S. Nyca do UB na Aleksandra Kudłaka. Po przeprowadzonej rewizji 24 listopada 1963 r., Kudłaka aresztowano; w

³⁴⁶ Por., *Листи о Мирослава Ріпецького*, list z 9 maja 1966 r., s. 47.

³⁴⁷ Por., tamże, list z 10 lipca 1963 r., s. 28; list z 6 sierpnia 1963 r., s. 30; list z 28 października 1963 r., s. 30-31.

roku postępowania ustalono na czyje zlecenie wykonywał on reprodukcje³⁴⁸. Na dzień 4 czerwca 1964 r. Aleksander Kudłak przebywał wciąż w areszcie śledczym w Białymstoku³⁴⁹.

Następnie UB 29 listopada przeprowadziło rewizję w Chrzanowie zarówno u ks. M. Ripeckiego jak i u Michała Wudkiewicza. Zarekwirowano wtedy szereg książek, broszur, czasopism oraz wycinków z gazet, których treść rzekomo miałyby być szkodliwą dla interesów Państwa Polskiego. Tydzień później Prokuratura Wojewódzka w Białymstoku postawiła ks. Ripeckiemu zarzuty z art. 23 §1, dekretu z dnia 12 czerwca 1946 r. Oskarżono księdza o to, że w 1961 oraz 1963 r. na terenie powiatów elckiego i gołdapskiego polecał sporządzać i rozpowszechniał fotokopie pism zagranicznych, zawierających fałszywe informacje mogące wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego. W dniu 4 grudnia 1963 r. Prokuratura Wojewódzka w Białymstoku wydała postanowienie o kontroli korespondencji ks. Ripeckiego³⁵⁰.

Akt oskarżenia przeciw ks. M. Ripeckiemu, Aleksandrowi Kudłakowi oraz Michałowi Wudkiewiczowi sporządzono 24 kwietnia 1964 r. w Białymstoku po przesłuchaniu świadków: ks. Eugeniusza Usckiego, ks. Stefana Dziubiny, ks. Stefana Nyca oraz Mirosława Truchana³⁵¹. Ogółem w sprawie przesłuchano ponad 30 świadków³⁵².

Pierwsza rozprawa odbyła się 9 czerwca 1964 r. w Sądzie Powiatowym w Elku. Następnie sprawę skierowano do Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku, ponieważ oskarżenia z art. 8 §1 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o wolności wyznania i sumienia, mogły prowadzić jedynie sądy wojewódzkie³⁵³. Na rozprawę elcki sąd powołał 14 świadków, w tej liczbie 4 księży greckokatolickich oraz jedną siostrę zakonną³⁵⁴. Obrońcą ks. Ripeckiego był adwokat Feliks Sołtan z Elku,

³⁴⁸ Por., M. Вудкевич, *dz. cyt.*, s. 28-29.

³⁴⁹ Por., *Листи о Мирослава Ріпецького*, list z 4 czerwca 1964 r., s. 36.

³⁵⁰ Por., ABW, fond VII, s. 2, j. 12.

³⁵¹ Por., tamże; Por., AAW,teczka, bez pagin.

³⁵² Por., ABW, fond VII, s. 2, j. 12; Protokół z rozprawy w Sądzie Wojewódzkim w Białymstoku z dnia 29 września 1964 r.

³⁵³ Por., ABW, fond VII, s. 2, j. 12; Protokół rozprawy w Sądzie Powiatowym w Elku z dnia 9 czerwca 1964 r.; Por., AAW,teczka, bez pagin.

³⁵⁴ *Листи о Мирослава Ріпецького*, list z 12 maja 1964 r., s. 36.

przypuszczalnie dlatego, że znajoma księdza, adwokat Zofia Borkowska, przebywała wtedy na zagranicznej wycieczce we Lwowie³⁵⁵.

Rozprawa w Białymstoku odbyła się 29 września 1964 r., ks. Ripecki bronił się twierdząc, że polecał sporządzać fotokopie jedynie do swego prywatnego użytku czyli do pracy naukowej, a nie celem ich rozpowszechniania³⁵⁶.

Kolejna rozprawa odbyła się po niespełna dwóch miesiącach 19 października 1964 r. Ks. Ripeckiego z art. 23 §1 uznano za winnego, skazano go na trzy lata pozbawienia wolności. Skazany został za: *rozpowszechnianie w latach 1956-1964 na terenie powiatu elckiego i goldapskiego druków, które zawierały fałszywe wiadomości, mogące wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego*. Na mocy amnestii, która miała miejsce 20 lipca tego roku, złagodzano ks. Ripeckiemu wyrok do roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności. Aleksandra Kudłaka zasądzono na mocy art. 24 §1, za przechowywanie takich materiałów na karę dwóch lat pozbawienia wolności. Wyrok, również na zasadzie amnestii, złagodzano mu do roku pozbawienia wolności. Postępowanie w stosunku do Michała Wudkiewicza umorzono³⁵⁷.

Obu skazanych obciążono kosztami postępowania w sprawie, dodatkowo ks. Ripeckiego zasądzono tytułem opłaty sądowej w wysokości 400 zł, A. Kudłaka natomiast na 250 zł.

W dniu 4 grudnia 1964 r. ks. Ripecki z pomocą adwokata Feliksa Sołtana wniósł rewizję od wyroku do Sądu Najwyższego w Warszawie, prosząc o jego unieważnienie, względnie o przekazanie sądowi pierwszej instancji.

W dniu 17 lutego 1965 r. odbyła się rozprawa w Sądzie Najwyższym w Warszawie. obrońcą ks. Ripeckiego była adwokat Zofia Borkowska. Po rozpoznaniu Sąd Najwyższy uchylił wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia Sądowi Wojewódzkiemu w Białymstoku.

Rozprawa w Białymstoku miała odbyć się w dniach 9-10 grudnia 1965 r., jednak z powodu wyjazdu głównego świadka ks. S. Nyca do USA, rozprawę

³⁵⁵ Por., tamże, list z 4 czerwca 1964 r., s. 36-37.

³⁵⁶ Por., ABW, fond VII, s. 2, j. 12; Protokół z rozprawy w Sądzie Wojewódzkim w Białymstoku z dnia 29 września 1964 r.

³⁵⁷ Por., tamże, Sentencja wyroku.

przełożono na 14 grudnia 1965 r.³⁵⁸, od wyroku której 12 lutego 1966 r. ks. Ripecki wniósł rewizję do Izby Karnej Sądu Najwyższego w Warszawie, prosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz o uniewinnienie go od zarzutów popełnienia przestępstwa³⁵⁹.

W dniu 25 maja 1966 r. na ósmej już rozprawie Sąd Najwyższy w Warszawie utrzymując dotychczasowe wyroki w mocy, zawiesił wyrok pozbawienia wolności ks. Ripeckiego na trzy lata, biorąc pod uwagę jego starczy wiek oraz okoliczność, iż nie był on dotychczas karany³⁶⁰. Aleksander Kudłak natomiast odbył karę 12 miesięcy pozbawienia wolności³⁶¹. Obu oskarżonych sąd obciążył na rzecz Skarbu Państwa kosztami postępowania oraz opłatą sądową w wysokości 600 zł dla ks. Ripeckiego i 1200 zł Aleksandra Kudłaka³⁶².

Na początku marca 1964 r. w związku z pogarszającym się stanem zdrowia ks. Mirosław ponownie przebywał w Warszawie u lekarza specjalisty, odwiedził również Ojców Bazylianów³⁶³.

W kwietniu 1965 r. ks. Ripecki zaczął spisywać kronikę swojego życia, z zamiarem tym nosił się już od połowy 1964 r. We wrześniu 1965 r. na 36 stronach miał już spisane swoje wspomnienia o Samborze i swoich gimnazjalnych czasach. W ostatniej części tej kroniki chciał zamieścić relację z procesu sądowego, który aktualnie się toczył³⁶⁴.

Po przemianach październikowych w 1956 r. rozpoczął się rozwój Kościoła greckokatolickiego, powstawały wciąż to nowe placówki i ośrodki duszpasterskie w Polsce. Stolica Apostolska pragnąc usprawnić opiekę duszpasterską grekokatolików w Polsce, bez konieczności odwoływania się w wielu, czasem bardzo drobnych, sprawach do Watykanu, w 1964 r. rozszerza dotychczasową jurysdykcję prymasa

³⁵⁸ *Листу о. Мирослава Ріпецького*, list z 6 grudnia 1965 r., s. 45.

³⁵⁹ Por., ABW, fond VII, s. 2, j. 12.

³⁶⁰ Por., tamże

³⁶¹ Por., М. Вудкевич, *dz. cyt.*, s. 30.

³⁶² Por., ABW, fond VII, s. 2, j. 12.

³⁶³ *Листу о. Мирослава Ріпецького*, list z 18 marca 1964 r., s. 35.

³⁶⁴ Por., *Листу о. Мирослава Ріпецького*, list z 15 kwietnia 1965 r., s. 40; list z 27 listopada 1964 r., s. 39; list z 14 września 1965 r., s. 43. Wspomnienia ks. Ripeckiego wyszły drukiem w książce М. Вудкевич, *dz. cyt.*, s. 43-61.

Stefana kardynała Wyszyńskiego do tytułu specjalnego delegata Stolicy Apostolskiej ds. obrządków wschodnich ze wszystkimi prawami ordynariusza³⁶⁵.

Widząc przychylność ze strony Kościoła rzymskokatolickiego grekokatolicy robili starania, by mieć własnego ordynariusza. W listopadzie 1964 r. ks. Ripecki zwrócił się z prośbą do Przewodniczącego Rady Państwa Edwarda Ochaba z prośbą o audiencję w dniach 9-12 grudnia, celem omówienia spraw dotyczących Kościoła grekokatolickiego³⁶⁶.

W dniu 20 maja 1965 r. ponownie zwrócił się do przewodniczącego, tym razem prosząc o uregulowanie spraw Kościoła grekokatolickiego oraz o zezwolenie na mianowanie ks. B. Hrynyka ordynariuszem dla grekokatolików zamieszkałych w Polsce; zgody jednak nie uzyskał³⁶⁷. Podobną prośbę skierował również do ks. prymasa.

W odpowiedzi UdSW odmówił rozpatrzenia prośby ks. Ripeckiego, ponieważ ten nie posiadał legitymacji prawnej do reprezentowania wobec władz interesów Kościoła grekokatolickiego w PRL oraz nie był ani ustawowym, ani statutowym przedstawicielem tegoż Kościoła³⁶⁸. W czerwcu 1965 r. ks. Ripecki będąc w Warszawie był w UdSW oraz w Zarządzie Głównym UTSK w sprawie uregulowania statusu prawnego UGKC oraz w sprawie mianowania ordynariusza dla grekokatolików w Polsce³⁶⁹. Ordynariusza grekokatolików widziano w osobie ks. Bazylego Hrynyka³⁷⁰. Kolejną prośbę do prymasa, podpisaną przez siebie oraz księży: Stefana Dziubinę, Włodzimierza Danyliwa, Włodzimierza Boriwcia, Michała Huka i Eugeniusza Uskiego, przesłał ks. Ripecki 3 sierpnia 1965 r.³⁷¹ W dniu 4 września 1965 r. przesłał ks. Ripecki ks. prymasowi kopię prośby podpisanej przez tych samych kapłanów, którą wcześniej w maju tegoż roku przedstawiono

³⁶⁵ Storoniak, *Życie i działalność*, s. 131.

³⁶⁶ *Документи до історії*, dok. nr. 191, s. 253.

³⁶⁷ AAN, UdSW, sygn. 69/42, k. 25; k. 26.

³⁶⁸ *Документи до історії*, dok. nr. 198, s. 259.

³⁶⁹ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 25 czerwca 1965 r., s. 41.

³⁷⁰ Tamże., list z 16 października 1965 r., s. 44.

³⁷¹ Tamże., s. 78 – 79; W literaturze spotyka się również datę 5 sierpnia 1965 r., Por., *Документи до історії*, dok. nr. 200, s. 261-262.

Przewodniczącemu Rady Państwa³⁷². Ks. Ripecki razem z ks. Polańskim, byłym kanclerzem AAL, odbył rozmowę z urzędnikami UdSW w Warszawie 10 września 1965 r. w sprawie uregulowania statusu prawnego Kościoła greckokatolickiego³⁷³.

W dniu 24 września 1965 r. ks. Ripecki wystosował prośbę do UdSW w Warszawie o udzielenie mu zezwolenia na sporadyczne odprawianie nabożeństw w kościołach rzymskokatolickich w Wydminach oraz Zelkach³⁷⁴.

W grudniu 1965 r. zwrócił się do kierownika wydziału UdSW w Warszawie prosząc o oświadczenie, że Kościół greckokatolicki legalnie istnieje w PRL³⁷⁵.

W święta Wielkiej Nocy 1966 r., ks. Ripecki oprócz nabożeństw w Chrzanowie odprawiał również greckokatolicką Liturgię w kościołach w Starych Juchach, Orłowie oraz w Wydminach. Przy tej okazji odprawił również wielkanocne nabożeństwa za zmarłych tzw. *Parastas* na cmentarzach w tychże miejscowościach³⁷⁶.

Niespodziewanie pod koniec maja 1966 r. w zielonoświątkowy poniedziałek na atak serca zmarła małżonka ks. Mirosława, Eugenia. Pogrzeb zmarłej odbył się 2 czerwca przy udziale 7 kapłanów greckokatolickich oraz sporej ilości wiernych. Pochowano ją w rodzinnych Liskach 3 czerwca 1966 r.³⁷⁷ Eugenia Ripecka już w 1959 roku odczuwała silne dolegliwości w związku z nadciśnieniem tętniczym i leczyła się zagranicznymi lekami³⁷⁸.

4.4 KS. MIROSLAW RIPECKI MITRATEM

Kardynał Józef Slipyj doceniając zasługi ks. Ripeckiego, dekretem z 8 września 1966 r. podniósł go do godności mitrata³⁷⁹. Jak wspomina ks. Mirosław, nie spodziewał się tak wysokiego odznaczenia. W marcu 1967 r. złożył zamówienie

³⁷² *Листи о. Мирослава Ріпецького*, s. 79; W literaturze spotyka się również datę 3 września 1965 r., Por., *Документи до історії*, dok. nr. 200, s. 261.

³⁷³ *Документи до історії*, dok. nr. 197, s. 259.

³⁷⁴ AAN, UdSW, sygn. 69/42, k. 30.

³⁷⁵ Tamże, k. 28.

³⁷⁶ *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 26 kwietnia 1966 r., s. 47.

³⁷⁷ Tamże, list z 2 czerwca 1966 r., s. 49.

³⁷⁸ Por., tamże, list z 9 kwietnia 1959 r., s. 12; list z 5 czerwca 1959 r., s. 14.

³⁷⁹ Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 230.

na sporządzenia mitry firmie *Ars Christiana*; nowe ornaty w jasnej tonacji zamówił u Sióstr Służebnic NMP, natomiast mitracką sutannę uszył w Olsztynie³⁸⁰. Josyf Slipyj, po długich staraniach papieża Jana XXIII oraz całego korpusu dyplomatycznego Watykanu, 9 lutego 1963 r. powrócił z łagrów sowieckich. Władze komunistyczne jednak zabroniły mu powrotu na Ukrainę. W takiej sytuacji przyjechał do Rzymu na odbywający się w tym czasie Sobór Watykański II. Od chwili powrotu bardzo wnikliwie śledził losy Kościoła greckokatolickiego w Polsce i widział, jaki trud ponoszą wierni z racji braku uznania przez państwo swego Kościoła. Również dostrzegał żmudną pracę kapłanów, którzy nie opuścili wiernych w najcięższych chwilach³⁸¹.

Ks. Ripecki od 1966 r. utrzymywał korespondencyjny kontakt z kardynałem Josyferem Slipyjem, któremu często przysyłał fotografie oraz odpisy różnych artykułów. Różne pozycje książkowe kardynałowi przysyłał również ks. J. Kładoczny ze Lwowa, jednakże ze względu na ścisłą cenzurę nie wszystkie wysłane z Ukrainy pozycje dochodziły do Rzymu. Często ks. Kładoczny przysyłał książki i odpisy artykułów do ks. Ripeckiego, ten natomiast przekazywał je dalej do Rzymu³⁸².

W marcu 1967 r. był ks. Ripecki na audiencji u biskupa olsztyńskiego celem omówienia bieżących spraw Kościoła greckokatolickiego. Mając już 77 lat udzielał się również duszpastersko daleko poza Chrzanowem, przy okazji zbliżających się świąt Wielkiej Nocy pomagał przeprowadzić rekolekcje wielkopostne w Asunach, spowiadał również wiernych w Kruklankach. W tym czasie odłożył swoją długo już planowaną podróż do Galicji na późniejszy czas, ponieważ w lipcu bieżącego roku przypadała 20 już rocznica istnienia placówki w Chrzanowie³⁸³.

Pod koniec maja 1967 r. ks. Ripecki wraz z M. Wudkiewiczem i Aleksandrem Mikułą odbył samochodem podróż do Lisek, w których duszpasterzował do 1947 r. Po drodze odwiedził w Lublinie rodzinę zmarłego już kolegi, byłego proboszcza

³⁸⁰ *Листу о. Мирослава Рипецького*, list z 10 grudnia 1966 r., 50; list z 25 kwietnia 1967 r., s. 51.

³⁸¹ Storoniak, *Życie i działalność*, s. 131.

³⁸² Por., ABW fond VIII, sp. 1, j. 1.1; Por., *Листу о. Мирослава Рипецького*, list z 10 sierpnia 1968 r., s. 58; *Документи до історії*, dok. nr. 201, s. 263.

³⁸³ Por., *Листу о. Мирослава Рипецького*, list z 25 kwietnia 1967 r., s. 51.

parafii Żużel ks. Wiktora Żuka. W Liskach, gdzie pochowana była jego żona, w pierwszą rocznicę jej śmierci odprawił w świątyni nabożeństwo żałobne, odwiedził również grób małżonki. Z racji podeszłego już wieku ks. Ripecki w grobowcu przygotował miejsce również dla siebie. W drodze powrotnej do Chrzanowa był również w Czarnej koło Ustrzyk Dolnych, przejeżdżając przez Bełzec oraz Przemyśl. W Przemyślu ks. Mirosław odwiedził swego znajomego ks. Borysa Bałyka, który podobnie jak ks. Ripecki zajmował się opracowywaniem materiałów z zakresu historii Kościoła greckokatolickiego. W Czarnej natomiast odwiedził ks. Ripecki swego znajomego, niegdysiejszego proboszcza łacińskiego w Wareżu, ks. Gadlewicza. Tenże kapłan po wysiedleniu ludności ukraińskiej w 1947 r. uratował wiele sprzętów liturgicznych z parafii greckokatolickich z okolic Wareża. Dzięki niemu nie uległy zniszczeniu lub grabieży ornaty, alby, chorągwie, obrusy, wyszywane ręczniki, monstrancja, naczynie do przechowywania Najświętszego Sakramentu, drogocenny ewangeliarz, księgi liturgiczne oraz inne cenne przedmioty³⁸⁴.

W Zielone Świątki ks. Ripecki dokonał poświęcenia nowej składanej kaplicy polowej oraz procesyjnego obrazu. Koszty zbudowania kaplicy ponieśli Ukraińcy z Kanady, którzy wyemigrowali tam z Polski; obraz procesyjny zasponsorował Włodzimierz Faranczuk mieszkaniec powiatu giżyckiego³⁸⁵.

W 1967 r. przypadła 20 rocznica działalności placówki duszpasterskiej w Chrzanowie. Jubileuszowe uroczystości odbyły się prawdopodobnie w dniach 11-12 lipca, przy okazji corocznego odpustu w święto Apostołów Piotra i Pawła, przy udziale 15 greckokatolickich i 5 rzymskokatolickich kapłanów. Przy tej okazji ks. Ripecki zwrócił się z prośbą do arcybiskupa większego kardynała Josyfa Slipyja z prośbą przesłanie z tej okazji arcybiskupskiego błogosławieństwa³⁸⁶.

We wrześniu 1967 r. doszły w końcu do skutku starania grekokatolików o posiadanie własnego ordynariusza. W dniu 8 września 1967 r. prymas Wyszyński mianował ks. B. Hrynyka Wikariuszem Generalnym Prymasa Polski do spraw

³⁸⁴ *Документи до історії*, dok. nr. 201, s. 262; Por., *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 10 czerwca 1967 r., s. 52.

³⁸⁵ *Документи до історії*, dok. nr. 201, s. 262.

³⁸⁶ Por., tamże, dok. nr. 202, s. 263.

obrazu greckokatolickiego³⁸⁷. Wikariusz generalny miał uprawnienia przewidziane przez Kodeks Prawa Kanonicznego, wszystkie jednak zmiany personalne miały być uzgadniane z Prymasem³⁸⁸.

Stan duchowieństwa greckokatolickiego w chwili uzyskania oficjalnego przedstawiciela, według raportu o stanie Cerkwi w Polsce, jaki złożył ks. Bazyli Hrynyk w 1968 roku do Stolicy Apostolskiej, wynosił 29 księży pracujących na placówkach greckokatolickich: trzech było na emeryturze, czterech nie podjęło pracy duszpasterskiej, a 30 pracowało na parafiach łacińskich³⁸⁹.

Pomimo niemłodego już wieku, ks. Ripecki nadal aktywnie udzielał się duszpastersko nawet poza Chrzanowem. W ciągu całego roku 1967 ks. mitrat Ripecki odprawił poza Chrzanowem, na terenie diecezji warmińskiej, 12 Mszy Świętych, wygłaszał homilie oraz odprawił *Molebnie*³⁹⁰. W niedzielę 10 września 1967 r. Ripecki brał udział w koronacji obrazu Matki Boskiej w Gietrzwałdzie, tam celebrował również Mszę Świętą i wygłosił homilię. Brali w niej udział wierni z powiatu ostródzkiego oraz sąsiednich powiatów; ks. Ripeckiemu towarzyszył jego pomocnik, Michał Wudkiewicz³⁹¹. Ks. mitrat, w zastępstwie wikariusza generalnego ks. mitrata Bazylego Hrynyka, planował na nadchodzący rok kolejne wizyty duszpasterskie³⁹².

W czerwcu 1967 r. ks. Ripecki wspomina w swoich listach, że drukiem wychodzi ósma część jego *Kart z historii ukraińskiej Cerkwi i kultury*³⁹³; w styczniu 1969 r. w drukarni *Logos* w Rzymie wydana została jego 180 stronicowa *Kronika Uhrynowa*³⁹⁴.

Z prośbą o odpisy oraz recenzje różnych prac i artykułów ks. Ripecki często zwracał się prośbą do Michała Łesiowa, a temu w ramach rekompensaty za

³⁸⁷ І. Гарасим, *Нарис вибраних аспектів*, s. 26.

³⁸⁸ АВW, f. X, sp. 6, j. 1, Odpis dekretu Prymasa z dnia 8. 09. 1967 r. w: *Обіжники* № 1/1967 z dnia 2. 11. 1967 r.

³⁸⁹ Storoniak, *Życie i działalność*, s. 132.

³⁹⁰ Por., *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 28 grudnia 1967 r., s. 53. W obrzędzie bizantyjskim Molebeń to nabożeństwo ku czci Chrystusa, Matki Bożej bądź świętych.

³⁹¹ Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 14 września 1967 r., s. 107; list z 18 września 1967 r., s. 108.

³⁹² Por., *Листи о. Мирослава Ріпецького*, list z 28 grudnia 1967 r., s. 53.

³⁹³ *Документи до історії*, dok. nr. 201, s. 263.

³⁹⁴ Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 6 stycznia 1969 r. s. 108.

poniesiony trud odwzajemniał się ks. Ripecki robiąc odpisy, pożyczając książki, przesyłając pieniądze, bądź odprawiając Mszę Świętą³⁹⁵.

W styczniu 1968 r. w święto *Objawienia Pańskiego*, w tzw. święto *Jordanu*, ks. Ripecki odprawił w koncelebrze z ks. Burczykiem, proboszczem rzymskokatolickiej parafii w Starych Juchach, Mszę Świętą oraz nabożeństwo poświęcenia wody. Jak ks. mitrat wspomniał w jednym ze swych listów, miał z ks. Burczykiem dobre relacje, gdyż był on bardzo przychylnie ustosunkowany do Kościoła greckokatolickiego³⁹⁶.

W Wielkanoc 1968 r. w chrzanowskiej kaplicy pod wezwaniem *Matki Boskiej Nieustającej Pomocy* odbyły się obłóczyny dwóch kandydatek do *Zgromadzenia Sióstr św. Józefa, Olgi i Emilii*³⁹⁷. Emilia Mikuła od kilkunastu już lat zamieszkiwała w Chrzanowie, prowadząc państwu Ripeckim gospodarstwo domowe, ponieważ małżonka ks. mitrata z powodu choroby serca nie była w stanie podołać wszystkim obowiązkom domowym. Po śmierci małżonki ks. mitrata, to przede wszystkim Emilia opiekowała się ks. Mirosławem, który był już wtedy w podeszłym wieku. Emilia Mikuła przy obłóczynach przyjęła zakonne imię Maria.

W sierpniu 1968 r. ks. Ripecki wziął udział w koronacji obrazu Najświętszej Marii Panny w Świętej Lipce³⁹⁸.

W lipcu 1969 r. w święto Apostołów Piotra i Pawła, coroczny odpust w Chrzanowie połączony był z obchodem 80-tych urodzin ks. Mirosława. W odpuscie brało udział 7 kapłanów greckokatolickich oraz 3 obrządku łacińskiego. W uroczystej Mszy Świętej śpiewał cerkiewny chór z Przemyśla, Komunię świętą przyjęło wtedy ponad 400 *pielgrzymów*³⁹⁹.

W dniu 31 lipca 1969 r. ks. mitrat wziął udział w pogrzebie ks. Włodzimierza Boziuka, który zmarł w wieku 56 lat na atak serca⁴⁰⁰. Pogrzeb miał miejsce w Baniach Mazurskich.

³⁹⁵ Por., tamże, list z 14 września 1967; list z 22 marca 1969 r.; list z 9 kwietnia 1969 r., 110.

³⁹⁶ Por., *Листу о. Мирослава Ріпецького*, list z 30 stycznia 1968 r., s. 55.

³⁹⁷ Tamże, list z 16 kwietnia 1968 r., s. 56.

³⁹⁸ Tamże, list z 10 sierpnia 1968 r., s. 58.

³⁹⁹ Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 21 lipca 1969 r., s. 111.

⁴⁰⁰ *Листу о. Мирослава Ріпецького*, list z 2 sierpnia 1969 r., s. 62.

W maju 1970 r. ks. Ripecki opracowywał monografię o Samborze. W Wielkanoc tego roku odwiedziła ks. Mirosława siostra jego żony Irena Kaszubińska⁴⁰¹. W czerwcu jako jedyny kapłan greckokatolicki wziął udział w pogrzebie ks. Michała Harmatija, który zmarł wskutek choroby nowotworowej w Toruniu w wieku 57 lat. Ks. Ripecki w kościele odprawił żałobną Mszę Świętą oraz *Parastas* - żałobne nabożeństwo, *Panachydę* – żałobne nabożeństwo w kaplicy szpitalnej i wygłosił kazanie na cmentarzu⁴⁰².

W styczniu 1972 r. ks. Ripecki oceniał swój stan zdrowia jako dobry, wspominał jedynie, że nogi odmawiają mu posłuszeństwa⁴⁰³.

W 1973 r. w święto Apostołów Piotra i Pawła obchodzono uroczyste w Chrzanowie 60-lecie święceń kapłańskich ks. Mirosława⁴⁰⁴. Jak można wywnioskować z pamiątkowych fotografii ks. Mirosław miał już poważne problemy z nogami i wożono go na wózku inwalidzkim.

Niedziela Palmowa 7 kwietnia 1974 r. według kalendarza juliańskiego zbiegła się ze świętem *Zwiastowania NMP*. Do Chrzanowa przybyła z tej okazji znaczna ilość wiernych. Ks. Ripecki na wózku inwalidzkim odprawił Mszę Świętą w swojej kaplicy. Wikariusz ks. Ripeckiego, ks. Piotr Kryk⁴⁰⁵ w związku ze spowiedzią

⁴⁰¹ Tamże, list z 14 maja 1970 r., s. 66; list z 21 maja 1970 r., s. 66; Por., APwS, UW, sygn. 14/02 (54) / 1, k. 62.

⁴⁰² Por., *Листи о Мирослава Ріпецького*, list z 12 lipca 1970 r., s. 68.

⁴⁰³ Лесів., *Душпастирська і популярно-наукова*, list z 10 stycznia 1972 r., s. 113.

⁴⁰⁴ Tamże, list z 2 października 1973 r., s. 113. W liście błędnie podana jest uroczystość 50 lecia.

⁴⁰⁵ Ks. Piotr Kryk urodził się 25 kwietnia 1945 r. we wsi Kobylnica Wołoska w powiecie lubaczowskim, w rodzinie Grzegorza i Anny. W 1947 r. w ramach akcji *Wisła* wraz z rodzicami został wysiedlony na północne ziemie Polski. Szkołę podstawową ukończył w Harszu, pow. Węgorzewo (1952-1960). Liceum Ogólnokształcące w Giżycku (1960-1964). W 1964 r. rozpoczął naukę w Wyższym Seminarium Duchownym w Olsztynie, którą po roku zmuszony był przerwać dla odbycia obowiązkowej służby wojskowej (1965-1967). Wyższe Seminarium Duchowne ukończył w Warszawie (1967-1971). Święcenia kapłańskie otrzymał 6 sierpnia 1971 r. z rąk biskupa Władysława Miziołka. Był wikariuszem w parafiach: Krukłanki, Chrzanowo, Bajory Małe, Węgorzewo i Wydminy (1973-1977), Trzebiatów, Świdwin i Korzystno (1977-1978). Był duszpasterzem we Wrocławiu (1979-2000), a także w Lubiniu (1983-1985), Żmigrodzie (1979-1985) i w Poznaniu (1979-1981). Od 25 stycznia 1984 r. był kanonikiem gremialnym Przemysko-Warszawskiej Kapituły Katedralnej, od 5 maja 1992 r. mitrofornym protojerejem, od 15 sierpnia 1994 r. syncelem eparchii Przemysko-Warszawskiej. Protosyncelem (Wikariusz Generalny) Eparchii Wrocławsko-Gdańskiej od 2 września 1996 r. Po śmierci biskupa Teodora Majkowicza (8 maja 1998r.) został administratorem tejże diecezji, a od 1 lipca 1999 r. członkiem Kolegium Konsultorów Diecezji. W dniu 19 grudnia 2000 r. papież Jan Paweł II mianował ks. mitrata biskupem Apostolskiego Ekzarchatu w Niemczech i Skandynawii. 3 lutego 2001 r. został konsekrowany na biskupa w katedrze w Monachium przez arcybiskupa i metropolitę przemysko-warszawskiego Jana Martyniaka, egzarchę Francji, krajów Beneluksu i Szwajcarii bp. Mychajła Hrynczyszyna i eparchę Stryjskiego bp. Juliana Gbura. Por., *Перемиські Архиепархіальні Відомості*, рік V, ч. 5, 2007, red. E. Popowicz, B. Stepan, B. Biłyj, Przemyśl 2007, s. 316-317.

wielkopostną musiał wypowiadać w Kruklankach dużą ilość wiernych, dlatego nie mógł przyjechać do Chrzanowa, by odprawić tam drugą Mszę Świętą. Ks. Ripecki chcąc zaspokoić potrzeby duchowe przybyłych z dalekich stron wiernych, postanowił sam odprawić drugą Mszę, przy tej okazji wypowiadał ok. 70 wiernych. Był to jednak zbyt duży wysiłek dla 85-letniego już kapłana; w chłodnej kaplicy ks. Mirosław przeziębził się. Wezwany z Ełku lekarz stwierdził u księdza zapalenie nerek i przypisał mu leki. Ks. Mirosław poprosił ks. Eugeniusza Usckiego, duszpasterza greckokatolickiego z Bań Mazurskich, aby ten udzielił mu sakramentu pokuty i pojednania, i eucharystii. Po tym ks. Mirosław nazaczył ks. Piotra Kryka opiekunem i administratorem kaplicy w Chrzanowie. W międzyczasie odwiedził chorego ks. Bazyli Hrynyk i prosił go, by ten sporządził swój testament, czego ks. Ripecki nie zdążył już uczynić. Stan jego zdrowia uległ znacznemu pogorszeniu. W niedzielę 28 kwietnia ks. Mirosław nie był w stanie przyjmować leków wskutek czego nastąpiło zatrucie organizmu i utrata przytomności. W poniedziałek 29 kwietnia 1974 r. ks. mitrat M. Ripecki zmarł w wieku 85 lat⁴⁰⁶.

Przygotowaniami pogrzebu zajął się 29-letni wtedy ks. Piotr Kryk. Uroczystości pogrzebowe, na które przybyło 16 księży greckokatolickich, rozpoczęły się 2 maja. Uczestniczyli w nich następujący księża: ks. mitrat Bazyli Hrynyk (Przemyśl), ks. kanonik Stefan Dziubyna (Biały Bór, Sławno, Lębork), o. prowincjał Jozafat Romanyk OSBM (Warszawa), ks. Eustachy Charchalis (Dzierżoń), ks. kanonik Jan Jaremin (Pasłęk), ks. Grzegorz Czerneha (Asuny, Reszel), ks. Aleksander Pryłucki (Bajory, Węgorzewo, Miłki), ks. Julian Gbur (Górowo Iławeckie, Ostre Bardo), ks. kanonik Zenon Złoczowski (Wrocław, Żmigród, Poznań, Opole, Nysa), ks. Michał Werhun (Żelichowo, Oliwa, Marzęcino), ks. dr Teodor Sawka (Bytów), ks. kanonik Eugeniusz Uscki (Banie Mazurskie), ks. Bazyli Czerwinczak (Przemyśl), ks. kanonik Jan Bułat oraz ks. Piotr Kryk. W uroczystościach pogrzebowych wziął również udział biskup pomocniczy diecezji warmińskiej Julian Wojtkowski oraz kilku kapłanów rzymskokatolickich. Pogrzeb rozpoczął się o godzinie 6.00 rano i trwał do 8.00,

⁴⁰⁶ Пор., Полянський, *Отець митрат Мирослав*, s. 231.

przewodniczyli mu księża: B. Hrynyk, S. Dziubyna, J. Romanyk w asyście diakonów, księży Z. Złoczowskiego i E. Usckiego. Żałobna Msza Święta w obrzędku bizantyjskim rozpoczęła się o godzinie 8.00, przewodniczył jej ks. B. Hrynyk w koncelebrze innych kapłanów. Homilię do słów Pisma świętego: *Dla mnie bowiem żyć – to Chrystus, a umrzeć – to zysk* (Flp. 1, 21), wygłosił również ks. B. Hrynyk⁴⁰⁷.

Następnie rzymskokatolicki biskup Julian Wojtkowski celebrował pontyfikalną Mszę Świętą w swoim obrzędku, wygłosił homilię, w której pięknymi słowami podziękował zmarłemu za jego pełną poświęcenia pracę dla Kościoła greckokatolickiego. Po Mszy Świętej ks. mitrat Bazyle Hrynyk podziękował ks. biskupowi za *homilię i wszelką pomoc udzieloną ks. Ripeckiemu przez Kurię Diecezjalną, duchowieństwu obu obrządków za przybycie do Chrzanowa, siostrom ze zgromadzenia św. Józefa za opiekę aż do samej śmierci nad niedomagającym już na zdrowiu ks. Mirosławem. Podziękował również wiernym za liczne przybycie, za ciche modlitwy, łzy, wieńce, kwiaty, miłość, przywiązanie (...)*⁴⁰⁸.

Następnie miała miejsce *Panachyda*, po której ks. Hrynyk polał twarz zmarłego oliwą i nakrył ją *wozduchem*. Następnie w akompaniamencie śpiewu pieśni *Chór Anielski* wyniesiono z kaplicy ciało zmarłego pod przewodnictwem ks. biskupa Juliana i ks. Bazylego Hrynyka. Następnie ciało ks. Ripeckiego przewieziono autem do Lisek, gdzie od 9 lat była pochowana jego żona Eugenia⁴⁰⁹.

⁴⁰⁷ Por., tamże, s. 232.

⁴⁰⁸ Por., tamże, s. 233.

⁴⁰⁹ Por., tamże, s. 233-234.

ZAKOŃCZENIE

Pełen tragicznych wydarzeń wiek XX w mocny sposób odcisnął piętno na Kościele jak i życiu jego wiernych. Kościół greckokatolicki, dawniej zwany unickim, właściwie od przyjęcia Unii Brzeskiej w 1596 r. cierpiał prześladowania. Szczególnie działania rosyjskich władz carskich doprowadziły do stopniowej likwidacji unii na terenach dzisiejszej Ukrainy, Białorusi, Polski i Litwy. Kościołowi greckokatolickiemu, a konkretnie metropolii kijowsko-halickiej, udało się przetrwać i prowadzić działalność w zaborze austriackim. Po II wojnie światowej sowieckie władze komunistyczne przyczyniły się do całkowitej, jak przez kilkadziesiąt lat się wydawało, administracyjnej likwidacji tego Kościoła, aranżując na początku 1946 r. tzw. *pseudo-Synod lwowski*, mocą którego Kościół ten *powrócił* na łono rodzimej Cerkwi Prawosławnej. Kościół greckokatolicki na tych terenach zszedł do *podziemia*.

Na terenach powojennej Polski Kościół ten nie został nigdy zdelegalizowany żadnym aktem prawnym. Nowa władza po deportacji z Polski hierarchów diecezji

przemyskiej, a mianowicie biskupa Jozafata Kocyłowskiego i jego biskupa pomocniczego Grzegorza Łakoty, uznawała Kościół greckokatolicki *de facto* za nieistniejący, z powodu braku jego hierarchii. Podobnie miała się sprawa likwidacji administracji apostolskiej Łemkowszczyzny, która po wojnie znalazła się również na terytorium Polski. Majątek Kościoła greckokatolickiego w ogromnej większości przejął Skarb Państwa, część przypadła również Kościołowi rzymskokatolickiemu.

Wiek XX był okresem ciężkiej próby dla Kościoła greckokatolickiego. Dramatyczne wydarzenia historyczne tego wieku bardzo istotnie zaważyły na życiu religijnym Ukraińców-greckokatolików. W 1946 r. na tereny USRR przesiedlono ponad 450 tys. osób, w roku kolejnym w ramach akcji *Wisła* przesiedlono ok. 150 tys. osób tym razem na tereny Ziemi Odzyskanych. Duża ilość cerkwi i klasztorów greckokatolickich uległa zniszczeniu bądź dewastacji, zamknięto seminarium duchowne w Przemyślu. Duchowni zostali deportowani, bądź w obawie przed niepewną przyszłością emigrowali do krajów Europy Zachodniej, bądź do Ameryki Północnej. Przestały istnieć i funkcjonować wszystkie struktury i organizacje zarówno kościelne jak i społeczne.

Przesiedleni Ukraińcy, jako mniejszość etniczna i narodowa, zostali skazani na milczenie. Rozproszeni po terenach północnych i zachodnich ziem powojennej Polski, z dala od ziem ojczystych, przebywali pod nadzorem administracyjno-policyjnym. Napiętnowani wskutek tragicznych wydarzeń polsko-ukraińskich minionych lat, zmuszeni byli do ukrywania swojej tożsamości narodowej jak i religijnej, zarówno przed władzą jak i przed nowymi sąsiadami.

Twarda i nieustępliwa postawa księży greckokatolickich, którzy odznaczali się dalekowzrocznością myślenia, oraz rozumieli, że trzeba żyć w nowej sytuacji społeczno-politycznej, zadecydowała o tym, że Kościół greckokatolicki istnieje i rozwija się do dzisiaj⁴¹⁰. Dotkliwym problemem w tamtych czasach był brak kapłanów, którzy częściowo zginęli w czasie wojny lub też pracowali na placówkach łańskich. Natomiast ci, którzy pozostali razem ze swoimi wiernymi, borykali się z wieloma problemami, niosąc im posługę duszpasterską.

⁴¹⁰ Por., Harasim, *Bazylianie w Polsce 1945*, s. 113.

Ks. Mirosław Ripecki był jednym z kapłanów, którzy dzięki swej głębokiej wierze w przetrwanie, dzięki wytrwałemu zaangażowaniu w ratowanie swoich wiernych przed asymilacją i odejściem od swych korzeni duchowych, starali się na wszelakie sposoby zorganizować posługę duszpasterską dla nich. Ksiądz M. Ripecki był niezwykle prężnym działaczem kościelnym, społecznym i kulturalnym, a szczególnie w tak dramatycznym okresie, jakim były lata po akcji *Wisła*. Swoją nieugiętą postawą dodawał ducha przesiedleńcom, którzy rozproszeni i pozbawieni własnego zaplecza duchowego, kulturowego jak i intelektualnego, mogli łatwo wsiąknąć i zasymilować się w nowym środowisku.

Dzięki jego bezkompromisowemu postępowaniu w początkowych latach po przesiedleniu, wierni pragnący wyznawać swoją wiarę w swoim rodzimym, greckokatolickim obrządku, mogli to czynić w jego chrzanowskiej placówce, położonej niedaleko Ełku. Księdzu Ripeckiemu wraz z innymi księżmi udało się w latach późniejszych wywalczyć u władz namiastkę wolności dla parafian, którzy przez ponad 10 lat, do 1957 r., byli zależni od łacińskich proboszczów miejsca, w jakich ich osiedlono. Dokumenty z jakich korzystał autor pokazują, iż ks. Mirosław był jednym z niewielu kapłanów greckokatolickich, który po roku 1947 miał trzeźwe widzenie rzeczywistej sytuacji UGKC w Polsce i widział drogi wyjścia z tak niekorzystnej sytuacji. W dyskusji z władzą kościelną jak i świecką występował jako pełnoprawna strona rozmów, która tymczasowo znalazła się w tragicznej sytuacji.

Praca ta ma charakter nowatorski, ponieważ do tej pory nie powstało żadne opracowanie obejmujące swoim tematem wszystkie lata działalności ks. Ripeckiego; jest ona też częściowym uzupełnieniem historiografii dotyczącej Kościoła greckokatolickiego w Polsce. Cel założony we wstępie – ukazanie pracy ks. Mirosława Ripeckiego dla dobra Kościoła – został zrealizowany na miarę możliwości dostępu do źródeł. Niektóre okresy z dziejów Kapłana, jak np. wiek młodzińczy i edukacja w szkołach początkowych zostały utrwalone na piśmie przez niego samego, inne natomiast są dosyć trudne do odtworzenia, ze względu na

brak zachowanych materiałów. Materiały, jakie udało się zgromadzić, realizują powyższy temat i zostały one krytycznie potraktowane przez autora.

Cennym źródłem dla autora był wywiad z siostrą Marią Mikułą, która przez wiele lat miała codzienny bezpośredni kontakt z duchownym, opiekując się nim i jego małżonką oraz prowadząc im gospodarstwo domowe. Jej wspomnienia nadają realizmu opracowaniu, ponieważ w większości, razem z nimi przeżywała trudności w działalności placówki w Chrzanowie. Wiele jednak faktów z życia kapłana, rozmówcy nie pamiętała, ze względu na swój podeszły wiek, który rządzi się własnymi prawami oraz ze względu na odległe jednak wydarzenia.

W czasie studium nad poszczególnymi częściami niniejszej pracy autor starał się w miarę obiektywnie przedstawić fakty historyczne, które posłużyły za tło do przedstawienia postaci ks. mitrata.

Chrzanowo dziś nie jest już może prężnym ośrodkiem duszpasterskim, jednak w świadomości ukraińskiej diaspory w Polsce jest głęboko wrytym jej wnętrze symbolem odwagi, niezłomności i poświęcenia dla dobra prześladowanego i zagubionego człowieka. Co roku, nieprzerwanie od 1947 r., odbywają się w Chrzanowie odpusty w święto Apostołów Piotra i Pawła, na które przyjeżdżają licznie wierni, ażeby oddać hołd kapłanowi, dzięki którego wysiłkom ukraińska diaspora w Polsce nie uległa całkowitej asymilacji.

Autor świadomy jest również wielu braków istniejących w tej pracy, których powodem był brak dostępu do materiałów archiwalnych, chociażby w przypadku dokumentów znajdujących się w Archiwum Prymasowskim w Warszawie.

ANEKSY

ANEKS 1

Dokumenty wybrane

Dokument 1. Podziękowania ks. M. Ripeckiemu od kardynała E. Tisseranta, prefekta Kongregacji ds. Kościołów Wschodnich, za przesłanie mu sześciu tomów jego *Kart z historii ukraińskiej Cerkwi i kultury*.

Rev. Father Miroslav Ripetskyj,
Convent of Basilian Fathers
Mundare, Alberta, Canada

Roma, 4, via Giovanni Prati
June 30th 1958

Dear Reverend Father,

I received the six numbers, that you sent me, of the Collection „Pages for History of Ukrainian Church and Culture”

I wish to congratulate you for that series of pamphlets, which put under the eyes of your people glorious pages of their ancient history. It is a good manner to keep the American offsprings of those who created the „Rus” proud of their ancestors and of their zeal for the diffusion of the christian faith.

May your publications exite in your readers a desire for better christian life.

Whit my best thanks for your present, please accept, dear Reverend Father, my hearty wishes for the success of your activity.

Sincerely yours in Christ,
+ Eugene Card. Tisserand
(dalej nieczytelne)

Oryginal, maszynopis.
ABW, f. VIII, s. 1, j. 3,1.

Dokument 2. Uchwała Rady Miasta w Górowie Haweckim z dnia 26 lutego 2007 roku, w sprawie nadania nazwy ulicy ks. Mirosława Ripeckiego.

RADA MIASTA
GÓROWO IŁAWECKIE
Plac Ratuszowy 18
11-220 Górowo Iławeckie
woj. warmińsko-mazurskie
[pieczęć]

UCHAŁA NR IV / 13 / 07
Rady Miasta w Górowie Iławeckim
z dnia 26 lutego 2007 roku

w sprawie : nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst Dz. U. z 2001 r.Nr 142, poz. 1591; zm.: z 2002 r. Nr 23 poz.220,Nr 62 poz. 558, Nr 113, poz. 084, Nr 214 poz. 1806,; z 2003 r.Nr 80 poz. 717, Nr 162 poz.1568) Rada Miasta w Górowie Iławeckim uchwała, co następuje:

§ 1

Dla nowo wydzielonej części ulicy Warmińskiej, oznaczonej w rejestrze ewidencji gruntów i na mapie jako działka nr 237/5 o powierzchni 1319 m² położona w obrębie nr 2 miasta Górowo Iławeckie, biorącej swój początek od skrzyżowania ulic Tamka i Warmińskiej nadaje się nazwę:

ulica ks. Mirosława Ripeckiego

§ 2

Szczegółową lokalizację ulicy bliżej opisanej w § 1 ilustruje mapa w skali 1 :1000 stanowiąca załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Górowo Iławeckie.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko – Mazurskiego i podlega wywieszeniu na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miasta.

PRZEWODNICZĄCY RADY
[podpis nieczytelny]
Jacek Przemysław Kostka
[pieczęć]

Kopia, maszynopis.
W posiadaniu autora

Dokument 3. Charakterystyka ks. M. Ripeckiego sporządzona przez UdSW

PREZYDIUM

Powiatowej Rady Narodowej

w Ełku

REFERAT DO SPRAW WYZNAŃ

Nr. H X-16/1/52

[pieczęć]

Charakterystyka

Ks. Ripecki Mirosław s. Teodora i Marii ur. 13.VII.1889 r. w Samborgu Galicja. pochodzenie chłopskie, ilość h. ziemi nieustalono, do 1912 roku ukończył seminarium duchowne w tym samym roku został wyświęcany na księdza i do chwili obecnej pełni tą funkcję na stynowisku proboszcza grecko- katolicki w gromadzie Chrzanowo pow. Ełk.

Przed wyjazdem na teren pow. Ełk był w parafii Liski gm. Wareż pow. Chrubieszów woj. Lubelskie. W tejże parafii przebywał dość długo, czas okupacji w tejże miejscowości, ziemi do tej parafii należało ponad 30 h. dotego duży sad owocowy, wszystkie dochody z tej ziemi szły na dochód parafii i księdza, dochody były duże z tego majątku jak sam oświadczył. W roku 1947 w miesiącu lipcu przybył na teren tut. powiatu Ełk wraz ze swymi wiernymi których w tej chwili liczy ponad 400 osob, w samym pow. Ełk jak to sam podał, na podstawie zbadania przez tut. Ref. Wyznań ilość wiernych greko-katolików jest ponad 600 osób, są to osiedlency z akcji W. Po przyjeździe Ks. Ripeckiego na tut. teren powiatu osiedlił się w gromadzie Chrzanowo pow. Ełk, po stwierdzeniu namiejscu u Księdza Ripeckiego na jakiej podstawie prowadzi niniejsza parafię okazało się, że niema żadnego zezwolenia, ani aktu nadania na założenie kaplicy, były P. U. R. przeznaczył ten budynek mieszkalny oraz budynki gospodarcze. Do wyżej podanej parafii zjeżdżają się wierni tegoż wyznania, to jest z powiatów. Gizycki, Piski, Moragowo, Węgorzewski. kaplica jest wedłóg ludności zamala duża cześć ludzi modli się na dworze przed kaplicą, wygląda po prostu jakies zbiegowisko tym samym ujemnie wpływa na Spół, Produkcyjna w tejże gromadzie. Tenrzej Ks. Ripecki dość często otrzymuje paczki i listy z USA i Kanady nie jest sympatykiem Rady Narodowej. Rada uważa go jako materialistę i negatywnie jest ustosunkowany do Władzy Ludowej.

Wrogich wypowiedzi ze strony Ks. Ripeckiego nie zauważono.

Niniejsza sprawa wtoku załatwienia naco dasie odpowiedz.

Kierownik Referatu
do Spraw Wyznań
[pieczęć]
[podpis nieczytelny]

Oryginał, maszynopis.

APwS, Urząd Wojewódzki, sygn. 14/02(54)/1 k. 64

Dokument 4. Sprawozdanie z przebiegu rozprawy sądowej

Sprawozdanie z przebiegu rozprawy sądowej przeciw Ks. Mirosławowi Rypeckiemu obrządku greko-kat. w Sądzie Powiatowym w Ełku w dniu 9 czerwca 1964 r.

Ksiądz Mirosław Rypecki został oskarżony z art. 23 § 1 Ustawy 16 czerwca 1946 r. Akt oskarżenia zarzuca ks. Rypeckiemu:

1. Od roku 1956 do 1964 kolportował i rozpowszechniał na terenie powiatu: Ełk, Olecko, Gołdap zagraniczne pisma i fotokopie o treści religijnej, zawierające negatywne oceny dla ustroju i gospodarki Polski Rzeczypospolitej Ludowej i ZSRR.
2. Wrogo nastawiał ludność ukraińską do ludności polskiej.

Stanowisko Ks. Mirosława Rypeckiego:

1. Ks. Mirosław Rypecki zaprzeczył jakoby rozpowszechniał masowo wspomniane pisma.
2. Przyznał się do wypożyczania pism zagranicznych o treści religijnej, jako duszpasterz niektórym osobom.
3. Ks. Mirosław Rypecki przed Sądem oznajmił, że ustosunkował się negatywnie do polecenia Ks. Ordynariusza Bensch'a co do asymilacji obrządku greko-katolickiego z obrządkiem rzymsko-katolickim.

Sąd Powiatowy w Ełku na wniosek prokuratora sprawę ks. Mirosława Rypeckiego uznał, że podlega artykułowi o wolności wyznania i sumienia i sprawę przekazał do Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku.

Ełk, dnia 9 czerwca 1964 r.

Odpis, maszynopis.

AAW, teczka bez pagin.

Dokument 5. Dekret erygujący kaplicę Publiczną w Chrzanowie

Nr. 1078 /52

DEKRET

Na mocy szczególnego upoważnienia udzielonego mi dnia 19 kwietnia 1952 r. – N. 2474 / 52 / P – przez J. E. Najdostojniejszego Księdza Prymasa Polski, Legata Stolicy Św., eryguję niniejszym

KAPLICĘ PUBLICZNĄ

w C h r z a n o w i e pow. Ełk dekanat Ełk z prawami przechowywania Najświętszego Sakramentu i z wszystkimi prawami i przywilejami, jakie przysługują z prawa takimże miejscom świętym.

Jednocześnie udzielam Wielebnemu Księdzu Mirosławowi Ripeckiemu zezwolenia na poświęcenie wspomnianej kaplicy.

OLSZTYN, dnia 25 kwietnia 1952 r.

/ L. S. /

/-/ Ks. St. Kobyłecki
KANCLERZ KURII

de mandato speciali
Legato Sanctae Sedis:

/-/ Ks. Wojciech Zink
ORDYNARIUSZ DIECEZJI
WARMIŃSKIEJ

Wielebny Ksiądz
Mirosław Ripecki
Chrzanowo
pow. Ełk

Oryginał, maszynopis.
AAW, teczka bez pagin.

Dokument 6. Pismo ks. M. Ripeckiego do Kurii Diecezji Olsztyńskiej

Wpłynęło dnia 19. 9. 1947
L. dz. 1978- B / 47
[pieczęć]

Do Prześwietnej Kurii Biskupiej w Olsztynie

Przesyłając dokument Konsystorza Biskupiego gr. kat. w Przemyślu i odpis dokumentu Dyrekcji Gimnazjum w Sokalu, proszę uprzejmie Kurię Biskupią o łaskawe udzielenie mi misji do nauczania religii w szkołach powszechnych w Ełku.

Nadmieniam, że w latach 1913-1922 spełniałem obowiązki nauczyciela religii w szkołach powszechnych w Mostach Wielkich i w Gimnazjum państwowem w Sokalu (Małopolska Wschodnia).

Chrzanowo, dnia 16 września 1947

Ks. Mirosław Ripecki

Oryginał, rękopis.
AAW, teczka bez pagin.

ANEKS 2

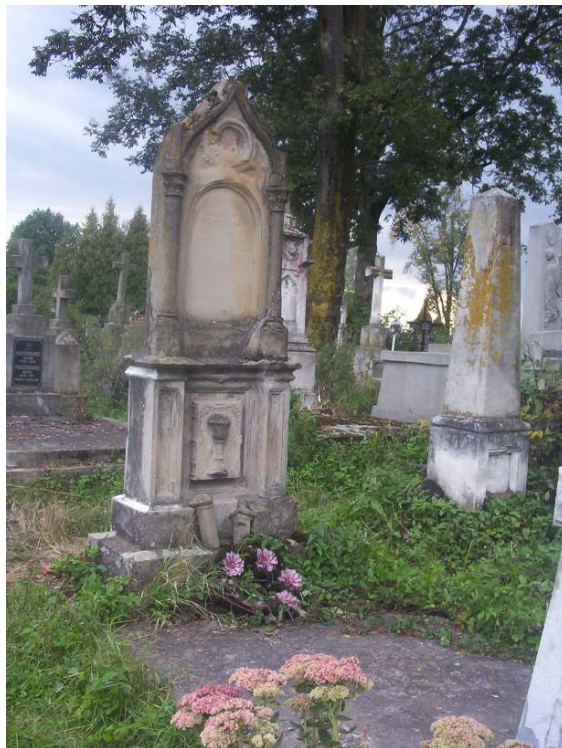
Fotografie związane z ks. Mirosławem Ripeckim

Fotografia nr 1

Ks. Teodor Ripecki

Fotografia nr 2

Mogiła ks. Teodora Ripeckiego. Sambor (Ukraina)

Fotografia nr 3

Mirosław Ripecki i jego bracia (Mirosław pierwszy od lewej)

Fotografia nr 4

Mirosław Ripecki w Gimnazjum

Fotografia nr 5

Ks. Ripecki z małżonką Eugenią

Fotografia nr 6

Ks. Mirosław Ripecki kapelanem

Fotografia nr 7

Ks. Ripecki wikariuszem

Fotografia nr 8

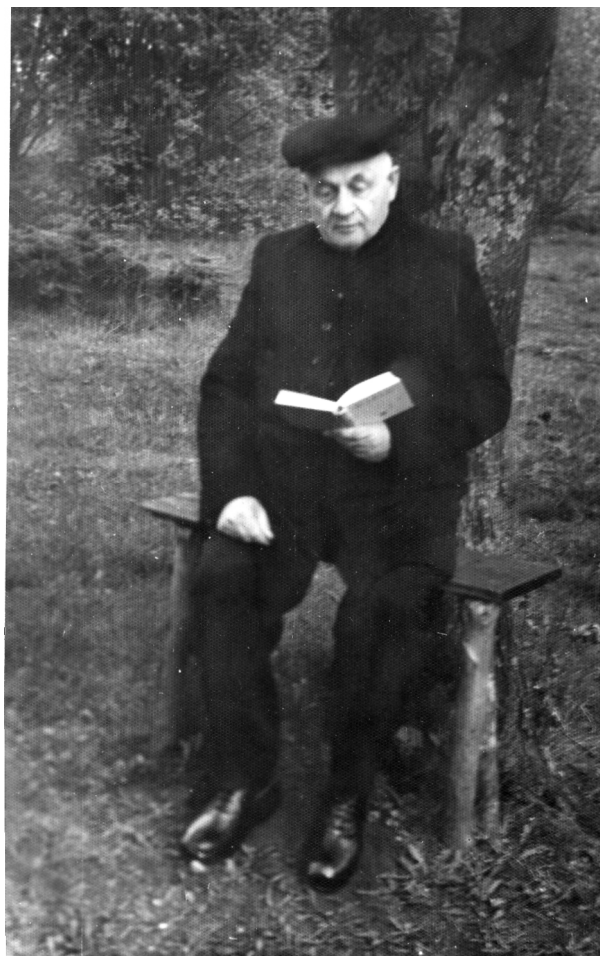
Wspólna fotografia duchowieństwa z włądyką (biskupem) Jozafatem Kocyłowskiem, rok 1927. (ks. Ripecki pierwszy od prawej w środkowym rzędzie)

Fotografia nr 10

Fotografia nr 9

**Ks. Ripecki z małżonką –
prawdopodobnie w Liskach**

Ks. Mirosław w Chrzanowie

Fotografia nr 11

I Komunia Święta w Chrzanowie (na fotografii widoczny ks. Michał Huk, który wielokrotnie służył pomocą ks. Ripeckiemu)

Fotografia nr 12

I Komunia Święta w Chrzanowie

Fotografia nr 13

I Komunia Święta lata 50- te

Fotografia nr 14

Jeden z Chrzanowskich odpustów, na które przybywały tłumy wiernych

Fotografia nr 15

Księża: S. Dziubyna i T. Markiw

Fotografia nr 16

**Ks. M. Ripecki z prymasem
S. Wyszyńskim w Świętej
Lipce**

Fotografia nr 17

**Prymicje ks. Piotra Kryka w
Chrzanowie – sierpień 1974 r.**

Fotografia nr 18

**Ks. Piotr Kryk wikariusz ks.
Miroslawa Ripeckiego,
podczas uroczystości
pogrzebowych ks. mitrata.**

Fotografia nr 19

Ks. Bazyli Hrynyk, główny celebrans uroczystości pogrzebowych ks. M. Ripeckiego. Po prawej stronie ks. S. Dziubyna

Fotografia nr 20

Ks. bp. Julian Wojtkowski na pogrzebie ks. mitrata M. Ripeckiego

Fotografia nr 21

Siostry Józefitki przy trumnie ks. M. Ripeckiego. Po prawej stoi s. Maria Mikula, która przez długie lata opiekowała się domem panstwa Ripeckich.

Fotografia nr 22

Cerkiew w Liskach - 23 kwietnia 2007 r. Dziś służy jako kaplica dojazdowa rzymskokatolickiej parafii. Na zdjęciu: ks. arcybiskup Jan Martyniak, ks. Bogdan Pańczak, ks. S. Stesenko, ks. S. Batruch, ks. dn. P. Siwicki oraz klerycy greckokatolicy studiujący w Lublinie.

Fotografia nr 23

Fragmet Ikonostasu cerkwi w Liskach (Rajskie wrota oraz ikony Chrystusa i Bogarodzicy); dziś umieszczone po lewej stronie prezbiterium (na zdjęciu widoczny jest autor niniejszej pracy).

Fotografia nr 24

Ks. J. Łajkosz i ks. R. Storoniak przy ulicy ks. Mirosława Ripeckiego w Górowie Ilaweckim